DEVRE: II CİLT : 17 İÇTİMA SENESİ : II

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüzüncü İçtima

12 . 4 . 1341 Pazar

Münderecat

Sayfa

1. — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI 249

2. — SUALLER 249,250

1. — Erzurum Mebusu Rüştü Paşanın; İstanbul Ticaret Müdiriyetince Trabzon ve Samsun'a sevkedilen dakikin mübayaasında suiistimal vaki olup olmadığına dair Ticaret Vekâletinden şifahî suali. 249

2. — Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin; gerek Harbi Umumi ve gerek Mücadelei Milliye esnasında ciheti askeriyece işgal olunan emlâk bedeli icarının ashabı istihkaka ademî tesviyesi esbabına dair Maliye ve Adliye Vekâletlerinden suali. 250

3. — EVRAKI VARİDE 249

Teklifler 249

1. — Ardahan Mebusu Talât Bey ve kırkdokuz refikinin, Balkan Harbinde şehit olan Doktor Nafiz Tahir Beyin, ailesine hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkında teklifi kanunisi. (2/469) 249

Mazbatalar 249

1. — İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Bey ve rüfekasının; Ebniye Kanununun 20, 21, 22, 23, 24, 25 nci maddelerinin tadili hakkında (2/458) numaralı teklifi kanunisi ve Dahiliye Encümeni mazbatası. 249

2. — Muhtelif kanunların suveri tatbikiyesinde vukubulan yanlışlıkları mutazammın olup, münderecatları itibariyle muhtacı tefsir görülen (28/6) numaralı dört istida hakkında İstida ve Kavanini Maliye Encümenleri mazbataları. 249

3. — Harcırah Kararnamesinin 36 ncı maddesinin tadiline mütedair kararnamenin birinci maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevrut (3/376) numaralı tezkere ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası. 249

4. — Siirt Mebusu sabıkı Mehmet Sabri Efendi ile Kastamonu Mebusu sabıkı Abdülkadir Kemali Beyin; tütün zerriyatının serbestisi ve beher dönümünden mukannen bir vergi istiyfası hakkında (2/69) ve (2/75) numaralı teklifi kanunileri ve tayini muameleye mahal olmadığına dair Kavanini Maliye Encümeni mazbatası 249, 250

Takrirler 250

1. — Bayezit Mebusu Şefik Beyin; ruznamenin 45 nci maddesini teşkil eden kanunu ce-

Sayfa

zanın bazı mevadının tadili hakkındaki kanun lâyihasının tercihan müzakeresine dair takriri. 250: 251

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD 251

1. — Maadin Nizamnamesinin bazı maddelerinin tadili hakkında (1/650) ve Taşocakları Nizamnamesine tevfikan cereyanı muktazi muamelâtın tarzı icrası hakkında (1/658) numaralı iki kıt'a kanun lâyihası ve Ticaret Encümeni mazbatası. 251:254

2. — Gürcüstan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te mümzi ve hududa civar ahalinin sureti mürurları ile hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadelerine dair (1/222) numaralı iki kıt'a kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 254,279:282

3. — Türkiye Hükümeti ile Sovyet Azerbeycan, Ermenistan ve Gürcüstan hükümetleri arasında akit ve imza edilen (Konsolosluk Mukavelenamesi) ile buna müzeyyel (Hukuku aide ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelename) nin tasdikine dair (1/221) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 254:255, 283:284

4. — Türkiye Hükümeti ile Rusya, Ermenistan, Azerbeycan ve Gürcüstan Hükümetlerinin salâhiyattar murahhasları arasında aktolunan demiryollar mukavelenamesine mütedair (1/220) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 255,285:286

Sayfa

5. — Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında aktolunan muhadenet muahedenamesi hakkında (1/547) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 255:256,287:288

6. — Türkiye ile Çekoslovakya Cumhuriyetleri arasında akit ve imza edilen muhadenet muahedenamesine dair (1/549) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 256, 289:290

7. — Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında aktolunan muhadenet muahedenamesi hakkında (1/548) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası. 256:257, 291:292

8. — Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin; Belediye Kanununun bazı mevadının tefsirine dair (4/256) numaralı takriri ve Dahiliye Encümeni mazbatası. 257:259

9. — Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesinin tefsiri hakkında (3/323) numaralı Başvekâlet tezkeresi ile Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin (4/211) numaralı takriri ve Kanunu Esasi Encümeni mazbatası. 259:263

10. — Gaziantep Mebusu Ahmet Remzi Bey ve rüfekasının; 28 Şubat 1340 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanununun tefsiri hakkında (4/203) numaralı takriri ile Kastamonu Mebusu Hâlit Beyin aynı kanunun birinci maddesinin tadiline dair (2/360) numaralı teklifi kanunisi ve Dahiliye Encümeni mazbatası. 263:278

BİRİNCİ CELSE

Bed'i Müzakerat; Saat : 3,00

Reis : Reis Vekili İsmet Bey

Kâtip : Ragıp Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum.

1. — ZAPTI SABIK HÜLÂSASI

REİS — Zaptı sabık hülâsası okunacak :

Doksandokuzuncu İçtima

11 Nisan 1341 Cumartesi

Birinci Celse

Kâzım Paşanın tahtı riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hülâsası kıraat ve aynen kabul ve evrakı varide ait oldukları mahallere havale edildi.

Tosya'da inşası mukarrer çeltik fabrikası hakkında Kastamonu Mebusu Halit ve bazı mahallerde 1340 senesi mahsulâtından âşârın ilgası hakkındaki kanuna tevfikan vergi alındığına dair Konya Mebusu Refik Beylerin suallerine Ticaret ve Maliye Vekilleri Ali Cenani ve Hasan Beyler tarafından verilen cevaplar istima olundu.

Müteakiben Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihasının müzakeresine geçilerek 23 ncü maddenin bir fıkrası tay, üç fıkrası aynen kabul ve ilk fıkrası nazarı itibare alınan takrirlerle birlikte Encümene iade olunduğu gibi 24 ncü madde dahi Encümene iade olunarak Pazar günü içtima edilmek üzere celse tatil edildi.

REİS — Zaptı sabık hakkında bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri.) Zaptı sabık hülâsası aynen kabul edildi.

2. — SUALLER

1. — Erzurum Mebusu Rüştü Paşanın; İstanbul Ticaret Müdüriyetince Trabzon ve Samsun'a sevkedilen dakikin mübayasında suiistimal vaki olup olmadığına dair Ticaret Vekâletinden şifahî sual takriri.

REİS — Ticaret Vekâletine havale edilmiştir.

3. — EVRAKI VARİDE

Teklifler

1. — Ardahan Mebusu Talât Bey ve kırkdokuz refikinin; Balkan Harbinde şehit olan Doktor Nafiz Tahir Beyin ailesine hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkında teklifi kanunisi (2/469)

REİS — Lâyiha Encümenine havale edilmiştir.

Mazbatalar

1. — İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Bey ve rüfekasının; Ebniye Kanununun 20, 21, 22, 23, 24, 25 nci maddelerinin tadili hakkında (2/458) numaralı teklifi kanunisi ve Dahiliye Encümeni mazbatası.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

2. — Muhtelif kanunların suveri tatbikiyesinde vukubulan yanlışlıkları mutazammın olup, münderecatları itibariyle muhtacı tefsir görülen (28/6) numaralı dört istida hakkında İstida ve Kavanini Maliye Encümenleri mazbataları.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

3. — Harcırah Kararnamesinin 36 ncı maddesinin tadiline mütedair kararnamenin birinci maddesinin tefsiri hakkında Başvekâletten mevrut (3/376) numaralı tezkere ve Kavanini Maliye Encümeni mazbatası.

REİS — Ruznameye alıyoruz.

4. — Siirt Mebusu sabıkı Mehmet Sabri Efendi ile Kastamonu Mebusu sabıkı Abdülkadir Kemali Beyin; Tütün zerriyatının serbestisi ve beher dönümünden mukannen bir vergi istiyfası hakkında (2/69) ve (2/75) numaralı teklifi kanunileri ve tayini muameleye mahal olmadığına dair Kavanini Maliye Encümeni Mazbatası.

REİS — Okunacaktır:

Riyaseti Celileye

Tütün zeriyatının serbestisi ve beher dönümden mukannen bir vergi istiyfası hakkında devrei sabıka Siirt Mebusu Mustafa Sabri ve aynı maalde mezkûr devre Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beylerin Encümenimize muhavvel iki kıta teklifi kanunileri hakkında, Reji İnhisarının ilga ve tütünün bandrol usulü ile idare edilmesi esası kanunu aherle kabul edilmiş olmasına binaen Encümenimizce ifa

edilecek muamele kalmadığından Muvazenei Maliye Encümenine tevdiine karar verildi.

Kavanini Maliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Bayezit	Bozok
Şefik	Süleyman Sırrı
Aza	Aza
Van	Ankara
Münip	İhsan

Aza
Elâziz
Mustafa

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Havale ve Muvazeneye ait olduğu için Encümen lüzum göstermiş, oraya gidecekti; nasılsa buraya gelmiş.

REİS — Efendim; mazbata tayini muameleye mahal olmadığını muzammındır. Muvazenei Maliye Encümeni de aynı mütalâayı dermeyan edeceği tabiîdir. Tayini muameleye mahal olmadığı hakkındaki teklifi reye vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

2. — SUALLER

2. — Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin; Gerek Harbi Umumî gerek Mücadelei Milliye esnasında ciheti askeriyece işgal olunan emlâk bedeli icarının ashabı istihkaka ademi tesviyesi esbabına dair Maliye ve Adliye Vekâletlerinden suali.

REİS — Sual sahibi yoktur.

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) — Müsaade buyurursanız bir şey arz edeceğim.

REİS — Ruzname hakkında mı?

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) — Evet ruzname hakkında.

Ruznamenin 49 ncu maddesinde «İstanbul ciheti havagazı şirketine âkit evrakın celp ve tetkiki hakkında Gümüşhane Mebusu Zeki Beyin takriri ve Nafia Encümeni Mazbatası» vardır. Bunun müstaceliyet kararı da vardır. Tercihan müzakeresini istirham ediyorum. Bu, bir vekilimizi itham için ihdas edilmiş bir meseledir. Bugünkü ruznamede tercihan müzakeresini istirham ederim.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Hangisi efendim?

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) — 49 ncu madde efendim. Zaten müstaceliyet kararı vardır (Kabul sesleri.)

REİS — Efendim; ruznamemizin 49 ncu maddesinde, İstanbul ciheti havagazı şirketine ait evrakın celp ve tetkiki hakkında Gümüşhane Mebusu Zeki Beyin (4/236) numaralı takriri ve Nafia Encümeni Mazbatası vardır,.

Mustaceliyet kararı da vardır. Tercihan müzakeresini teklif ediyorlar. Kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

REİS — Ruzname hakkında diğer bir takrir var:

3. — EVRAKI VARİDE

Takrirler

1. — Bayezit Mebusu Şefik Beyin; Ruznamenin 45 nci maddesini teşkil eden, Kanunun Cezanın bazı mevaddının tadili hakkındaki kanun lâyihasının tercihan müzakeresine dair takriri.

REİS — Okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Umum mahkemelerce tatbik ve icra olunmakta olan ceza kanununun bazı mevaddı Saltanatı sakıtaya ait birçok elfaz ve ibaratı ihtiva ettiği ve ebediyen zirüzemine defnedilmiş saltanat ve hilâfet gibi elfâzın her gün hükkâmın elinde ve sahai tatbiaktında bulunan hükümeti Cumhuriyet Kanununda mevcut bulunması katiyyen caiz olmadığı cihetle gerek elfaz ve ibaratı mezkûrenin tay ve ihracı ve gerek Hükümeti Cumhuriyemizin namı mübecceli ve teşkilâtı esasiye kanunumuzla mütenasip bazı mevaddın ilâvesi suretiyle Adliye Vekâleti mütehassısın komisyonu tarafından tanzim ve Adliye Encümeninde bilmüzakere tadilen kabul ve Meclisi Âlinize takdim olunan ruznamenin 45 nci numarasında mukayyet bulunan lâyihai kanuniyenin biran evvel müzakere ve intacı elzem olmakla mevaddı saireye tercihan ve takdimen müzakeresini arz ve teklif eylerim. 12 . 4 . 1341

Bayezit
Şefik

REİS — Efendim; malumuâliniz tercih tekliflerini teklif sırası ile kaydediyoruz. Bu cihet tavzih edilmiş olsun. Ruznamenin 45 nci maddesinde kanunu cezanın bazı mevaddının tadili hakkında (2/453) numaralı kanun lâyihası ve Adliye Encümeni Mazbatası var. Bunun hakkında da esasen müstaceliyet

kararı vardır. Tercihan müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. Tercih sırasiyle kaydediyoruz.

4. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

REİS — Efendim; pazar günü tercihan müzakeresine karar verilen muahede ve mukavelelere ait kanun lâyihalarının müzakeresine başlıyoruz.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Reis Beyefendi buna başlanmıştı.

REİS — Efendim; şimdi zabtı tetkik ettim. Bunların pazar günü müzakeresine karar verilmiştir. Müsaade ederseniz bunu müzakere ettikten sonra birinci numaradaki maadin nizamnamesinin tadiline ait kanun lâyihasının müzakeresine geçeriz. Heyeti Umumiyesi hakkında mutalâa var mı efendim?

ABİDİN BEY (Saruhan) — Hariciye Vekili yoktur.

REİS — Efendim; Hariciye Vekili gelmemiştir. Sürudunda müzakeresine başlamak üzere ruznamenin müzakeresine geçiyoruz.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; soracağımız bir şey yoktur, devam edilsin.

MUSA KÂZIM EFENDİ (Konya) — Hariciye Vekilinin huzuru lâzımdır.

REİS — Hariciye Vekilinin huzurunu arzu eden arkadaşların hakkı kelamına binaen ruznamenin birinci maddesinin müzakeresine geçiyoruz.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Efendim; Hariciye Vekili Bey bugün bu kanunların ruznamemizde olduğunu pekâlâ bilirlerdi ve pekâlâ gelebilirlerdi. Nizamnamemizin ihlâl edilmemesi için gelmesi lâzımdır. Binaenaleyh telefon edip getirmek lâzımdır.

REİS — Efendim; rica ederim Hariciye Vekilinin huzurunda sual tevcih edilebilir. Yine talik etmek mecburiyetindeyiz.

Maden Nizamnamesinin bazı mevadının tadiline dair olan kanun lâyihasının müzakeresine başlıyoruz.

1. — Maadin nizamnamesinin bazı maddelerinin tadili hakkında (1/650) ve muamelâtın tarzı icrası hakkında (1/658) numaralı iki kıta kanun lâyihası ve Ticaret Encümeni Mazbatası (1)

Maadin nizamnamesinin bazı maddeleri ile taşocakları nizamnamesinin tadiline dair kanun,

Madde 1. — Maadin Nizamnamesinin kırk beşinci maddesi berveçhi âti tadil edilmiştir.

Maadini mekşufe veya metrukeden olupta Devletçe mukayyet olanlar ile ihaleleri münfesih bulunan madenler, Hükümetçe ya doğrudan doğruya veya Türk olan eşhası hükmiye ile müştereken idare veyahut temettüatı safiyeye Hükümetin iştirâki şartiyle sermayesinin lâakal yüzde elli biri Türkiye Cumhuriyeti tabaasına münhasır olan Türk Şirketlerine ihale olunur. Ancak bu yüzde elli bir miktarındaki Türk sermayesinin tamamına bir sene zarfında talip çıkmadığı takdirde noksanı Hükümet tarafından tediye edilir.

REİS — Efendim; birinci maddenin müzakeresi hitam bulmuş, reye vazı esnasında ekseriyet olmadığı için talik edilmişti. Binaenaleyh birinci maddeyi aynen reyi âlinize vaz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Kırk altıncı madde berveçhiati tadil edilmiştir:

Maadini mekşufe on beş sene işletilmiyerek aledevam metruk bırakıldığı takdirde maadini gayrımekşufe ahkâmına tabi olur.

Elyevm mevcut maadini mekşufe için bu müddet kanununun tarihi neşrinden itibaren cereyan eder.

REİS — Mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Altmışbirinci madde berveçhiâti tadil edilmiştir :

A) Bir maddenin münferiden veya müştereken imal ve idaresini deruhte eden ashabı imtiyaz veya mültezim veyahut Ereğli havzai fahmiyesi ocak âmilleri maden veya ocakların idaresine ait hususatıyle idareten ittihaz olunacak mukarreratı resmiyenin tebliği ve kabulü için aralarından veya hariçten salâhiyettar bir müdürü mesul ile madenin veya ocakların bulunduğu mevki veya kaza veya vilâyet dahilinde bir ikâmetgâhı resmî iraesine mecburdurlar.

RAHMİ BEY (İzmir) — «Tebliğ» olacak efendim.

REİS — Tashih ederiz efendim.

B) İkametgâhı resmî ve müdürü mesul, hisselerin ekseriyetini temsil edenler tarafından irae edilir.

(1) Evveliyatı 94 ncü içtima zabıt ceridesindedir.

C) Müdürü Mesulün maden veya ocak namına yaptığı masarif ve usulü muzaaf üzere tuttuğu hesaba, akalliyetçe kabul edilmek mecburidir. Akalliyet ancak maddenin muamelâtı idariye ve fenniye ve hesabatını maatasarrufat ve fakat bilâ müdahale teftiş ettirmek için masarifi kendilerine ait olmak üzere bir veya bir kaç murakıp tâyin edebilir.

D) Müdürü Mesul ve ikametgâhı resmî tayin ve iraesinde hissedarlar ekseriyeti temin edemedikleri takdirde hissedaranın gösterdikleri ikametgâhı resmileriyle müdürü mesuller meyanından birisini Ticaret Vekâleti bilintihap usulüne tevfikan ilân edecektir.

Maadin nizamnamesi ahkâmına tevfikan ashabı imtiyaz veya mültezim veya âmillere vâki olacak her türlü tebligat müdürü mesule veya ikametgâhı resmiye usulü muhakemei hukukiye kanunu ahkâmına tebaan icra olunur. Bu suretle vuku bulan tebligat ashabı imtiyaz veya mültezim veya âmillerin cümlesine ayrı ayrı icra olunmuş ad ve itibar olunur.

H) İşbu maddei kanuniyenin tarihi neşrinden itibaren üç ay zarfında ashabı imtiyaz veya mültezim veyahut Ereğli havzai fehmiyesi ocak âmilleri bermucibi kanun müdürü mesul tâyin ve ikametgâhı resmî irae eylemedikleri takdirde madenler üzerindeki hukuk müktesebelerinin intikal eyliyeceği Ticaret Vekâletince merkezî hükümette ve İstanbul'da gazetelerle ve madenlerin bulunduğu mahallerde Hükümeti Mahalliye marifetiyle ayda bir olmak üzere üç defa ilân edildikten sonra keyfiyet bamazbata Heyeti Vekileye arz olunmakla beraber bir gûna diyecekleri varsa üç aya kadar Şûrayı devlete müracaata muhtar oldukları aynı veçhile bir defa ilân olunur. Bu babta Şûrayı Devletçe verilecek karar kazaiyei muhkeme mahiyetindedir.

RAHMİ BEY (İzmir) — C bendinde geçen (tasarrufat) tabiri (teferruat) olacak.

REİS — Üçüncü madde hakkında mütalâa var mı?

RAHMİ BEY (İzmir) — Yalnız E bendinde bir (Devlete) tabiri olacaktır. Beşinci satırda (Hukuku müktesebelerinin devlete intikal eyliyeceği)...

RAHMİ BEY (Trabzon) — Bir sualim vardır. Son fıkrasında (Şûrayı Devlete müracaata muhtardır) diyor. Şûrayı devlet kanunu daha müzakere edilmedi, Şûrayı Devlet o vakte kadar teşkil edilemezse buna kim bakacak?

RAHMİ BEY (İzmir) — Şimdi Heyeti Vekile bakıyor. Bilâhara tabiî Şûrayı Devlet bakacaktır.

REİS — Efendim; burada bir de sehv tabı vardır. (Mukarreratı resmiyenin) kelimesinden sonraki (tebliğ) kelimesi (tebliğ) olacaktır. Sonra (tasarrufat) kelimesi de (teferruat) olacaktır. (Devlete) kelimesi de unutulmuştur. Binaenaleyh (devlete) kelimesi de ilâve edilmiştir. Madde hakkında başka mütalâa yoktur. Maddeyi tashih veçhile kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Yetmiş birinci madde berveçhi âti tadil edilmiştir :

Her nevi ruhsatname ve imtiyaz iltizam ashabının âmillerin madenlerde ameliyat ve imalât için istihdam eyliyecekleri bilcümle memurin ve müstahdimin ve amele Türkiye Cumhuriyeti tabasından olacaktır. Ancak memlekette bulunamayan maden mühendisleri ile fen memurları ve mütehassıs usta başılar ile mütehassıs ustalar tabaai ecnebiyeden dahi olmak caizdir. Şu kadar ki bunlar için hüvviyet ve ihtisası müşir şahadetname ve vasaikin ashabı imtiyaz veya mültezim veyahut Ereğli havzai fahmiyesi ocak âmilleri tarafından Ticaret Vekâletine iraesi ve vekâletten bir müddeti muayyene ve muvakkate için mezuniyeti tahririye istihsali muktazidir. Her ecnebi mütehassıs refakatine kendi mesleğinden, ücretleri ashabı imtiyaz veya mültezim veya âmiller tarafından verilmek üzere, bir Türk genci alıp yetiştirmeye mecburdur. İşbu gençleri sahibi imtiyaz veya mültezim veya âmiller irae ve maadin idaresi tasvip edecektir .Bu maddei kanuniye ahkâmını icra etmeyenlerden ilk defasında rayici akçe yüz lira, ikinci defasında beşyüz lira, üçüncü defasında, madenin altmışıncı madde hükmüne tevfikan feshi muamelesi icra kılınır.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Orada son fıkrada bir noksan vardır.

REİS — Nerede?

RAHMİ BEY (Trabzon) — (Rayici akça yüz lira, ikinci defasında beşyüz lira) deniyor. Cümle noksandır. Tashih etmek lâzımdır.

REİS — Encümenden soralım efendim. Burada bir tabı noksanı var mı efendim?

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Hayır efendim.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Maddenin sonundan ikinci satırda «rayici akça yüz lira, ikinci defasında beşyüz lira, üçüncü defasında madenin altmışıncı

madde hükmüne tevfikan feshi muamelesi icra kılınır» diyor.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Tabiî efendim, nizamnameye riayet etmeyenlerin imtiyazları, hakkı tasarrufu, iltizam hakkı ref ve izale edilir.

RAHMİ BEY (Trabzon) — (İkinci defasında beşyüz lira cezayi nakdi alınır) demek lâzımdır. Yani (cezayi nakdî alınır) cümlesini ilâve etmek lâzımdır.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Evet!

REİS — (Cezayi nakdî alınır) cümlesini ilâve ediyorum. Son fıkraya, (ikinci defasında beşyüz lira cezayi nakdî alınır) ilâvesiyle maddeyi kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın...

Madde 5. — Mağnezit, çimento, somaki, mermer, amyant, sünger taşı ocakları ile elyevm Hükümet tarafından maada bilumum taşocakları vilâyat idarei hususiyelerine terkedilmiştir.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Maddede noksan vardır. (Hükümet tarafından işletilmekte bulunan Mihalıççık kil ve Foçetin taşocaklarından maada bilumum taşocakları vilâyat idarei hususiyelerine terkedilmiştir) olacaktır.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Lüle taşı.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Buraya girmez efendim.

REİS — Efendim; bu maddede tabı sehvi varmış. Maddenin ikinci satırındaki Hükümet kelimesinden sonra (tarafından işletilmekte bulunan Mihallıççık kil ve Foçtin taşocaklarından) cümlesi ilâve edilecektir. Maddeyi tekrar okutuyorum.

Madde 5. — Mağnezit, çimento, somaki, mermer, amyant, sünger taşocaklarıyle elyevm hükümet tarafından işletilmekte bulunan Mihalıççık kil ve Foçtin taşocaklarından maada bilumum taşocakları vilâyat idarei hususiyelerine terkedilmiştir.

REİS — Maddenin şekli musahhihini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — İşbu taşocakları nizamnamei mahsusasına tevfikan, vilâyat tarafından taliplerine ihale ve rüsumu nisbiye ve mukarrere harçları vilâyat idarei hususiyeleri tarafından cibayet olunur.

REİS — Madde hakkında mütalâa var mı efendim? Altıncı maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 7. — Maadin ve taşocakları şirketleri nezdine Hükümetçe birer komiser tayin edilir. Bu komiserlerin maaş ve masrafına mukabil Hükümetçe takdir edilecek miktarı mebaliği mezkûr şirketler her senei maliye iptidasından tamamen Hazinei Devlete tediyeye mecburdurlar.

REİS — 7 nci madde hakkında mütalâa var mı efendim?

MUHTAR BEY (Trabzon) — Bu tahsisatı hükümet nasıl cibayet edecek, komiserlere mi veriliyor, yoksa doğrudan doğruya hazineye mi geliyor?

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Hazineye geliyor. Her sene Maliye İptidasında hazinei devlete tediyeye mecburdurlar.

REİS — Madde hakkında başka mütalâa var mı efendim? Yedinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 8. — İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

REİS — Sekizinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 9. — İşbu kanunun icrasına Ticaret ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Kanunun aslında (Maliye Vekâleti de memurdur) diye vardır. Binaenaleyh Maliye Vekilinin de ilâvesini teklif ederim.

REİS — Dahil midir?

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Usulü cibayet itibariyle dahil olabilir.

MUSTAFA RAHMİ BEY (İzmir) — Kabul ediyoruz efendim.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Parayı cibayet edecek.

REİS — Efendim; maddeye Maliye Vekâletinin de ilâvesini teklif ediyorlar. Encümen de kabul ediyor. Binaenaleyh maddeye (Maliye) kelimesini ilâve edeceğiz. Maddenin şekli musahhihini okuyoruz :

Madde 9. — İşbu kanunun icrasına Ticaret, Maliye, ve Dahiliye Vekilleri memurdur.

REİS — Bu tashih veçhiyle maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim; kanunun heyeti umumiyesini reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kanunun Heyeti Umumiyesi kabul edilmiştir.

Efendim; Hariciye Vekili Bey gelmişlerdir. Muahedat ve mukavelâta ait olan kanun lâyihalarının müzakeresine başlıyoruz.

2. — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te mümzi ve hududa civar ahalinin sureti mürurları ile hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadelerine dair (1/222) numaralı iki kıta kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası. (1)

REİS — Efendim ;kanunun heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Hududa civar ahalinin sureti mürurlarına dair Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde ve Tiflis'te imza edilen mukavelenamenin tastikine dair kanun

Madde 1. — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te imza edilen hududa civar ahalinin sureti mürurlarına dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir.

REİS — Mütalâa var mı efendim? Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir. İkinci lâyihanın müzakeresine geçiyoruz.

Meralara ait Kanunun Heyeti Umumiyesi hakkında söz isteyen var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadeye dair Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te imza edilen mukavelenamenin tasdiki hakkında kanun

Madde 1. — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te imza edilen hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadeye dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir.

SÜLEYMAN SIRRI BEY (Bozok) — Efendim; burada Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tasdik edilmiştir, deniyor. Türkiye Cumhuriyeti denmek icap etmez mi?

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; bu evvelce akdolunmuş muahedat olduğu için değişemez.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Efendim; Teşkilâtı Esasiye Kanununa muhalif bir şeyi nasıl yapabilirsiniz?

REİS — Vekil Beyefendi bu hususa ait cevabınızı lütfen izah buyurunuz.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Cumhuriyet kelimesinin ilâvesi lâzımdır.

HARİCİYE VEKİLİ DOKTOR TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Mukavelelerin akdedildiği tarihte (Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti) idi. Ve karşımızdaki de Kafkas Cumhuriyetleri idi. Bunların ibarelerine ilişmemelidir. Zaten her iki memleketin vaziyeti siyasiyesinde hâsıl olan tahavvülât kendi kendine tashihatı halletmiştir.

REİS — Efendim; başka mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Birinci maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Mütalâa var mı? (Hayır sesleri) İkinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... İkinci madde aynen kabul edilmiştir.

3. — Türkiye Cumhuriyeti ile Sovyet Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Hükümetleri arasında akit ve imza edilen (Konsolosluk mukavelenamesi) ile buna müzeyyel (hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelename) nin tastikine dair (1/221) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası. (1)

REİS — Vardır, onun müzakeresine geçiyoruz.

Binaenaleyh Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri)

---

(1) Lâyiha zabıt ceridesinin nihayetine merbuttur.

(1) Lâyiha zaptın sonuna merbuttur.

Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Türkiye Hükümeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan Konsolosluk Mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair Mukavelenamenin tasdiki hakkında kanun

Madde 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında bin üçyüz otuzsekiz senesi Temmuzunun dokuzuncu günü Tiflis'te akit ve imza olunan Konsolosluk Mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelename Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik edilmiştir.

REİS — Efendim; madde hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Maddeyi aynen reyi âlinize vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REIS — Efendim; madde hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri) Binaenaleyh maddeyi aynen kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

4. — Türkiye Hükümeti ile Rusya, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Hükümetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında akdolunan demiryolları mukavelenamesine mütedair (1/220) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası. (1)

REİS — Vardır, onun müzakeresine geçiyoruz.

Kanun lâyihasının Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

(1) İşbu lâyihası zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

Türkiye Hükümeti ile Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyeti Hükümeti ve Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan Demiryolları Mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun

Madde 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyeti Hükümeti ve Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri hükümetleri arasında binüçyüzotuzsekiz senesi Temmuzunun dokuzuncu günü Tiflis'te akit ve imza olunan Demiryolları Mukavelenamesi Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik edilmiştir.

REİS — Birinci madde hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Birinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — İkinci madde hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) İkinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

5 .— Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında akdolunan muhadenet muahedenamesi hakkında (1/547) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası. (1)

REİS — Müzakeresine geçiyoruz.

Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa var mı efendim?

YUSUF KEMAL BEY (Sinop) — Reis Bey Hariciye Vekili Beyden bir şey soracağım efendim.

Efendim; malumuâliniz Teşkilâtı Esasiye Kanununun maddei mahsusasında (muahedelerin aktini bizzat Meclis ifa eder) diye bir kayıt vardır. Öteden beri Meclisin teamülü vardır. Ankara'da Millet Meclisi kurulalıdan beri Meclisin teamülü, muahedatın esasları hakkında evvelemirde Meclisi haberdar etmek icap eder. Bu Meclisin hakkıdır. Bunlar hakkında da gerek Meclis ve gerek Meclisin namına hare-

(1) İşbu lâyiha zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

ket eden Hariciye Encümeni evvelemirde Hükümetçe haberdar edilmiş midir, edilmemiş midir?

HARİCİYE VEKİLİ DOKTOR TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Efendim; bu mesele hakkında zaten Meclisi Âlinize müracaat edecektim. Şimdi bendenize fırsat bahşettikleri için Sinop Mebusu Muhteremine teşekkür ederim.

Evvelemirde mevzuubahs olan muahedat hakkında mütekaddim Hariciye Vekilleri tarafından Heyeti Âliyenize malumat verilmiştir. Şimdi de işbu sual münasebetiyle buna mümasil mukavelenameler akdine müsaade edilmesi için Heyeti Celilenizden ayrıca rica edeceğim.

REİS — Efendim; Heyeti Umumiyesi hakkında başka mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri)

Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında 31 Mayıs 1340 (1924) tarihinde münakit muhadenet muahedenamesinin tasdiki hakkında kanun

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında 1340 (1924) senesi Mayısının otuzbirinci günü Ankara'da akit ve imza olunan muhadenet muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

REİS — Birinci madde hakkında mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri)

Birinci maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Birinci madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 2 .— İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

ŞAKİR BEY (Çatalca) — (İcra Vekilleri Heyeti) olacaktır.

REİS — (İcra Vekilleri) Heyeti olarak tashih ederiz. İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

6. — Türkiye ve Çekoslovakya Cumhuriyetleri arasında akit ve imza edilen muahedenet muahedenamesine dair (1/549) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası. (1).

REİS — Kanunun Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa var mı? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoçlovakya Cumhuriyeti arasında Ankara'da münakit 11 Teşrinievvel 1340 (1924) tarihli muhadenet muahedenamesinin tasdiki hakkında Kanun.

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında 1340 (1924) senesi Teşrinievvelinin on birinci günü Ankara'da Âkit ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

REİS — Bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur. (İcra Vekilleri memur sesleri)

REİS — Evet efendim; İcra Vekilleri Heyeti şeklinde tashih ediyoruz.

İkinci maddeyi bu tashih veçhile kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

7. — Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında akdolunan Muhadenet Muahedenamesi hakkında (1/548) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası (1)

REİS — Heyeti Umumiyesi hakkında bir mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında Ankara'da münakit 16 Ağustos 1340 (1924) tarihli Muhadenet Muahedenamesinin tasdiki hakkında Kanun.

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında 1340 (1924) senesi Ağustosunun on altıncı günü Ankara'da Âkit ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

REİS — Mütalâa var mı efendim? (Hayır sesleri) Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edildi.

(1) Zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

(1) Zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur. (İcra Vekilleri Heyeti sesleri)

REİS — İkinci maddeyi (İcra Vekilleri Heyeti) şeklinde tashihen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul olunmuştur.

Efendim; müzakereleri hitam bulan yedi kıta kanun lâyihasını tayini esami ile reye vaz ediyorum. Kabul edenler beyaz, kabul etmeyenler kırmızı rey pusulası vereceklerdir.

Efendim; lâyiha müteaddit olduğu için kürsüde tayini esami ile rey istihsaline mecburiyet hâsıl olmuştur. Çünkü kanunların miktarı fazladır.

TİCARET VEKİLİ ALİ CENANİ BEY (Gaziantep) — Kaç tanedir?

REİS — Yedi kıtadır efendim. Tayini esamiye İzmir dairei intihabiyesinden başlanacaktır. (Reyler toplandı)

Efendim; reylerini istimal etmeyen rüfeka lütfen reylerini istimal buyursun. İstihsali ârâ muamelesi hitam bulmuştur. Müzakereye devam ediyoruz.

8. — Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin; Belediye Kanununun bazı mevadının tefsirine dair 4/256 numaralı takriri ve Dahiliye Encümeni Mazbatası (1)

REİS — Okunacaktır. (Zabıt ceridesinin sonuna merbut olan mazbata okundu)

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Efendim; mazbatamızda da arz ve izah olunduğu veçhile meseleyi bir defa da bendeniz kısaca arz edeceğim.

Belediye azalığına intihap edilen iki zatın yekdiğerine karabet ve sıhriyetleri olduğunda, her ikisi aynı zamanda belediye azalığı edemeyeceklerdir. Bu muhtelifünfih değildir, katidir. Şûrayı Devletin buna dair kararı, tefsiri vardır. Ancak bu iki zat aynı zamanda içtima edemediğine nazaran bunlardan birisi namzet kalır, diğeri belediye azalığında vazifeye bilfiil iştirak eder. Herhangi bir zaman geçtikten sonra belediye azalığında bulunan zat vefat veya istifa ederse hariçte namzet aza meyanında bulunan zat gelebilecek midir, gelemeyecek midir? Meselenin ihtilâflı olan ciheti budur. Bu hususta Dahiliye Encümeninin ekseriyeti «Mademki intihap zamanında kazandığı halde aynı zamanda belediye azalığına gelemiyor ve gelememesine de karabet ve sıhriyeti manidir. Binaenaleyh azalıktan sakıt olduğu gibi namzetlikte de sükût eder ve bir daha o zat mülâzım aza meyanında bulunmadığı için belediye azalığına gelemez» ekseriyetin noktai nazarı budur. Bendeniz akalliyete dahilim. Noktai nazarımız şudur. «Belediye azalığına gelememesi meselesi karabet ve sıhriyeti olmasıdır. Bu bir manidir. Mani zail oluncaya kadar o zat belediye azalığına gelemez ise de, mademki karabet ve sıhriyeti bulunan, belediye azalığında bilfiil ifayı vazife eden, zat istifa veya vefat etmiştir, mani zail olduğu zaman memnuun avdet etmesi kaidesine binaen namzet aza meyanında bulunan zatın belediye azalığına gelmesi muvafıktır» şeklindedir. Binaenaleyh Heyeti Celileniz hakemdir. Akalliyetin veya ekseriyetin kararından hangisini kabul buyuracak olursanız ona göre amel edilecektir.

HALİS TURGUT BEY (Sivas) — Efendim; Heyeti Celilenizin malumudur ki, belediye azalığına intihap olunabilmek için hukuku medeniyeden sakıt olmaktan başka hiçbir mani kanunu yoktur. Kanunun tayin ettiği şeraiti haiz olan her zat belediye azalığına intihap olunur. Belediye azalığına intihap olunan zevat meyanında iki zat akraba olurlarsa Şûrayı Devlet kararlarında demin Ahmet Beyefendinin izah buyurdukları veçhile (iki akrabanın ve aralarında sıhriyet olan iki zatın belediye azalığında içtimaı caiz değildir) demişlerdir. İçtimaı caiz değildir demek, belediye azalığına intihabı refetmek demek veyahut belediye azası olamaz diye hakkını ketmetmek değildir.

Bu gibi zevat birinci derecede haizi ekseriyetse bunlardan en yüksek rey alan azalığa intihap olunur. Diğeri mükemmil azalar meyanına geçer ve o mükemmil azalar meyanına geçen zat akrabası orada mevcut bulundukça, yani akrabası bilfiil aza bulundukça belediye azalığına gelemez.

Yani herhangi bir inhilâl vukuunda dahi belediye azalığına gelemez. Fakat o zatın vukubulan vefatı, istifası ve suveri saire ile gaybubetini müteakip o zatın azalık hakkı avdet eder ve belediye azası olur. Onun için burada sükût eden bir şey yoktur. Tefsiri kanunî esasen sıhriyet dolayısıyle iki azanın içtimaını men ediyor, hakkı esasiyi men etmiyor. Hukuku esasiyeyi menedecek böyle bir yola gidecek olursak fena bir neticeye varmış oluruz ki, hiç sebepsiz olarak herhangi bir adamın hukuku esasiyesine taallûk eder. Bendeniz bu hususta akalliyette bulunanlardanım. Yanlış bir yola gidilmemek için rica ederim ve akalliyetin fikrinin zannımca daha müsip olduğuna kanaatım vardır ve tasvibini istirham ederim.

(1) Zabıt ceridesinin nihayetine merbuttur.

ATA BEY (Niğde) — Belediye intihabı meclisi idare intihabından farklı bir intihap olduğu cümlemizin malumudur. Böyle bir intihapta esas olan kabiliyeti intihabiyedir, şeraiti intihabiyedir. Esas itibariyle bir (kabiliyeti intihabiye) vardır. Bir de (kabiliyeti itilâfiye) vardır. Bu Encümenin mazbatasında mevzuubahis olan meselede (kabiliyeti itilâfiye) yoktur. Yani kabiliyeti itilâfiye meselesine mugayeret vardır. (Kabiliyeti intihabiye) meselesine muhalefet yoktur. Kanunun tayin ettiği şekilde şeraiti haiz olan her adam belediyeye intihap olunabilir. Bunu menedecek hiçbir şey yoktur. İntihap yapıldıktan sonra Mecliste içtimaa mani olacak, itilâf edecek manalar vardır. Burada bir belediye intihabı tasavvur ederim ki yapılmış, ekseriyete haiz olan zevat meyanında bir Mecliste içtimaı haiz olmayan iki akraba vardır. Meselâ : Altı azalı bir belediye meclisi tasavvur edelim. Aza dört sene için intihap olunur. Azanın nısfı her iki senede bir tebdil olunur. İhrazı ekseriyet edenlerden (3) ü belediyeye aza olur. (6) sı da mütemmim, mükemmil aza olur. İhrazı ekseriyet edenlerden bilfarz ikincisi birincisinin, bir mecliste bulunayamayacak akrabasından olmakla o meclise devam etmek için kendisine buyuruldu verilmez ve aza olarak devam etmez. Yani ona devam etmesi için buyuruldu verilmez, devam için kendisine tebligat yapılmaz. Çünkü kendisinden evvel intihap edilen zatın, ihrazı ekseriyet eden zatın mevcudiyeti dolayısiyle belediye meclisine devam etmez. Fakat devam etmez diye onun ismi de doğrudan doğruya intihap mazbatasından, cetvelinden tayyedilir, çıkarılır manası hiç hatıra gelemez. Çünkü o adam kanunen haiz olması lâzım gelen evsafı, şeraiti haiz olduğu için intihap edilmiştir. Bu tahaddüs eden hal bir Mecliste içtimaa mani olan ahvaldır ki, onun dört sene zarfında zail olması gayet mümkündür. O dört sene zarfında o hal, o mani mündefi olduğu dakikada bunun hakkı daima avdet etmek lâzimedendir ve bütün cereyan eden muamelede bundan ibarettir. Binaenaleyh Dahiliye Encümeni Heyetinin akalliyet arası daha ziyade ruhu kanuna muvafıktır. Ekseriyetin ârâsında isabet yoktur. Akalliyetin ârâsının kabulünü rica ederim. (Doğru sesleri)

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Ata Beyin takriri vardır, okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Belediye intihap kanununun tefsiri hakkında Dahiliye Encümeni mazbatasındaki akalliyetin ârâsı muvafık olduğundan kabulünü teklif eylerim.

Niğde
Ata

REİS — Efendim; Encümende ekseriyetin tefsiri, «karabet ve sihriyetlerinden naşi belediye azalığında içtimaları caiz olmayan iki zattan hariçte kalanın bu sıfat ve vaziyeti sükût etmiş olduğundan sâkıt avdet etmez kaidesine göre namzet aza meyanına da alınamayacağı ve bir daha azalığa gelemeyeceği» şeklindedir. Encümenin ekseriyetinin tefsiri, Encümenin tefsiri demektir. Ata Beyefendi akalliyetin tefsirinin reye vazını teklif etmektedirler. Binaenaleyh akalliyetin tefsirinin ârâya vazedilmesi Encümenin ekseriyetine karşı tadil mahiyetinde olduğu için Ata Beyin takririni reye arz edeceğim. Akalliyetin reyi şudur: «Bu gibi azalığa intihap olunan iki zattan hariçte kalanın belediye azalığına bulunan zatın vefat veya istifası takdirinde mani zail olmuş bulunduğundan memnuun avdet edeceğine binaen belediye azası olabileceği» şeklinde yani belediye azalığı hakkına haiz olan zatın vefatı halinde maniin zail olacağı ve bu halde o zatın aza olabileceği merkezindedir. Şimdi akalliyetin bu tefsirini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim; ruznamemizin dördüncü maddesinin müzakeresine geçiyoruz.

HARİCİYE VEKİLİ TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Müsaade buyurulur mu efendim?

REİS — Ne hakkında efendim?

TEVFİK RÜŞTÜ BEY — Ruzname hakkında efendim.

REİS — Buyurunuz.

HARİCİYE VEKİLİ TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Efendim; bugünkü ruznamenin kırk altıncı maddesinde mevcut olan Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesinin tefsiri hakkındaki Başvekâlet tezkeresi ve kanunu esasi Encümeni mazbatasının şimdi müstaceliyetle ve takdimen müzakeresini istirham ediyorum.

REİS — Efendim; Hariciye Vekili Bey, ruznamenin 46 ncı maddesindeki Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresiyle Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin (4/211) numaralı takriri ve kanunu esasi Encümeni mazbatasının şimdi takdimen müzakeresini teklif ediyorlar.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Takdim sırasına geçenlerin hepsine takaddüm mü edecektir?

REİS — Yani şimdi derhal müzakeresini nizamnamei dahilimize muvafık olarak teklif ediyorlar. Binaenaleyh mazbatanın şimdi müzakeresini kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsınlar... Kabul edilmiştir. Müzakeresine başlıyoruz efendim.

9. — Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesinin tefsiri hakkında (3/323) numaralı Başvekâlet tezkeresiyle Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin (4/211) numaralı takriri ve Kanunu Esasi Encümeni Mazbatası. (1)

(Mazbata okundu)

REİS — Heyeti Umumiye hakkında mütalâa var mı efendim?

HARİCİYE VEKİLİ DOKTOR TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Arkadaşlar; burada mevzuubahis olan mesele vekâletin ve bendenizin noktai nazarımda Kanunu Esasinin menettiği herhangi bir memuriyeti Meclis azalarına teklif etmek ve binnetice onun tadilini iltizam edecek bir şekli istihdaf etmek değildir. Bilâkis mukavelât ve muahedat akdinde ve böyle müzakerelere memur edilen murahhasların vazifesi memuriyet değildir ve elyevm mevcut olan bizim kavaid noktai nazarından da memuriyet olamaz. İhtiyaç noktai nazarına gelince; hepiniz biliyorsunuz ki, memleketimizin elyevm sinesinde topladığı evsafı âliyeyi, mümtaz kıymetleri haiz meclis arkadaşlarının memleketin mukadderatı ile alâkadar bu gibi mesail ve müzakeratta hizmetlerinden memleketi mahrum etmek hakkını kendimizde göremem ve buna muhtacız, alenen söylüyorum.

Hukukî noktai nazara gelince; esasen birkaç dakika evvel Sinop Mebusu Muhteremi Yusuf Kemal Beyefendinin hatırlattığı ve cevabını kabul ettiğim bu gibi muamelât ve muahedatın akdi esası Meclis'in salâhiyeti dahiliyesinde mündemiçtir ve her vakit İcra Vekilleri Heyeti mezuniyet ister. Mütalâa ki, bugün de buna mümasil mukavelâtın akdi için mezuniyeti-

(1) *Zabıt cerîdesinin nüshasına merbuttur.*

mizi istirham ettim. O halde mezuniyet alarak müzakeratı intaç etmek ve bilâhara tasdiki Heyeti Celilenize arz edilmek istenilen bir vazifei icraiyeye memur edilen arkadaşlar kabil değil memur addedilemezler. Çünkü Esas salâhiyet Meclisi Âlinizden nebean etmektedir ve Meclisi Âlinizin havale ettiği bir işin icrasına memur edilmektedir.

İkincisi; bugüne kadar mevcut ve cari olan müdevvenatı hukukiyemiz Şûrayı Devlet tefsirleri memuriyetin tarifinin aksi kabul edilinceye kadar bir murahhaslığı o kadroya ithal edebilmek imkânını bize bahşedememektedir. Bir taraftan ihtiyaç, diğer taraftan Meclisimizin hususi vaziyeti ve üçüncü noktai nazardan da memuriyetin bugüne kadar tarifi hakkındaki memleketimizde şimdiye kadar kabul edilmiş olan eşkâl ve malumat murahhaslıkların memuriyet olamayacağını ispat eder ve ihtiyacı da nazarı dikkate alarak şimdilik işbu mesrudat dairesinde karar verilmesini ve bu hususta müsaade edilmesini istirham ederim.

İHSAN BEY (Ergani) — Encümen bu hususta ne diyor?

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; bendeniz kanunu esasi encümeni mazbata muharriri namına arzı kelâm edeceğim. Hariciye Vekili Beyefendinin bahsettikleri ihtiyaç, Kanunî Esasi Encümeninin müzakeratına esas olmuştur ve orada bu ihtiyaç nazarı dikkate alınmıştır.

Fakat Encümeni böyle bir mazbata ile Meclisi Âli huzuruna gelmeye sevk eden sebep Teşkilâtı Esasiye Kanunun 23 ncü maddesindeki sarahattır. Bu madde, Mebuslukla Hükümet memuriyeti bir zat uhdesinde içtima edemez şeklindedir. Binaenaleyh Encümen, evvelemirde içtima buyrulan mazbatada da tasrih edildiği gibi memuriyetin şümulünü tayin etmek mecburiyetinde kaldı. Memuriyet nedir? Hariciye Vekili muhteremi mevcut kanun maddeleriyle ihtiyaç etmek istediler. Orada da bu şekilde mevzuubahs oldu. Fakat eldeki kanunlardan hiç birisi (memuriyet) i sarih bir surette tayin etmiyordu ve Teşkilâtı Esasiye Kanununa münafi her kanun kanun olmaktan mahrumdur. Binaenaleyh böyle bir tefsir meselesi Encümene geldiği vakit Encümenin, mevcut kanunlardan hemen hiç birisi ile mukayyet olmadığı noktai nazarı sabit oldu. Şimdi memuriyet ne olabilir? Bir kere bunu sarih olarak bahsetmek lâzımdı. Onun için Encümen bir kere de bunu Teşkilâtı Esasiye Kanununun diğer bir maddesiyle nazarı dikkate aldı ki, o da yedinci maddedir, bu madde ile Büyük

Millet Meclisi bütün icra salâhiyetini İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle istimal ediyordu. Binaenaleyh bu İcra Vekilleri Heyetinin salâhiyeti dahiline giren herhangi bir maddei iştigalin bir memuriyet addolunması zaruri idi ve mesuliyeti, İcra Vekilleri Heyetinin mesuliyetine tabi idi, onun zımnında idi. Binaenaleyh İcra Vekilleri Heyetini teşkil eden azanın mesuliyetine tabi bir mesuliyette vazife ifa edenlerin vaziyeti hakikiyesi, memuriyet addolunmak zarureti karşısında kalıyordu. İşte kanunu esasi Encümenini takyit eden madde evvelâ 23 ncü madde oldu, saniyen yedinci madde oldu. Bu noktai nazardan yürüdüğü vakit bu neticeye varmak zarurî oluyordu. Yalnız Encümen Tevfik Rüştü Beyefendinin burada beyan buyurduğu mutalâayı nazarı dikkate alarak, memuriyet olamamak için doğrudan doğruya Meclisten tevdi edilmiş bir vazife olması lâzım geldiğine karar verdi. Bunun için mazbatada o noktayı da işaret ettik. (Memuriyet) kelimesinin tayini hudut ve medlulü sadedinde cereyan eden müzakeratla hasıl olan netice, milletçe müntehap Meclis azalıkları ve Millet Meclisince mevdu vazifeler hariç olmak üzere.. Kaydı konuldu. Binaenaleyh Meclisi Âli herhangi bir vazife için, mukavele ve muahede akti için herhangi bir azasını vazifedar kılarsa onun ifa ettiği vazife herhalde ve elbette memuriyet olamaz. Binaenaleyh neticenin takdir ve tayini Heyeti Celileye aittir.

MUSA KÂZIM EFENDİ (Konya) — Muhterem arkadaşlar; Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesi; Mebuslukla memuriyet şahsı vahit üzerinde içtima edemez diyor. Bu gayet sarih, vazıh ve hiç bir suretle tefsiri izah ve istizaha muhtaç bir madde değildir. Bu tefsirin buraya gelişine sebep ve hikmet, Teşkilâtı Esasiye Kanununun neşrinden evvel bazı mebus arkadaşların şu bu murahhaslık ve sefirlik gibi vazifeleri deruhte etmiş olmaları hasebiyle, zaruretler vardır. O zarureti sabıkayı idame edebilmek için Teşkilâtı Esasiye Kanunu Meclisten çıktıktan sonra vazifelerinde yine devam eden bazı arkadaşlar bulunmak itibariyle tefsire sevkedilmiştir ki harekâtı sabıkadan dolayı onların ıskatı gibi bir vaziyet tahaddüs etmesin. Teşkilâtı Esasiye Kanunu neşredildikten sonra bütün murahhaslar, sefirler, memuriyetle mebusluk içtima edilmediği gün derhal kanuna itaat ederek vazifelerini terketmek lâzım ve labut iken herhangi menfaatı âlii memleketle hareket eden mebus arkadaşların o vazifelerinde bir müddet teehhür etmiş olmaları, bir taraftan Teşkilâtı Esasiyeye muhalefet ve diğer tarafta o vaziyete devam gibi bir vaziyet ihdas etmiştir ve bundan dolayı bu tefsir Meclisi Âliye gelmiştir. Bu, vaziyetin ebediyen devamını ve bundan daha sonra Meclisten murahhas, sefir, şu ve bu diye mebuslar gitmesi manasını tazammun edemez. Meclis filhakika icrai ve teşrii kuvveti nefsinde haizdir. (Meclis, icrai ve teşrii kuvveti nefsinde haizdir) demek, makamı hükümdaride bulunduğundan dolayıdır. Yoksa icranın bütün teferruatını - Meclisi Âli burada teessüs ettiği günden beri - bir gün bile yapmamıştır. İcrayı daima ve daima, hatta Teşkilâtı Esasiye Kanunu çıkmazdan evvel dahi İcra Vekilleri Heyetine tevdi etmiştir. Başka çare de yoktur. O vakit de böyle bağırıyordum. Meclis mutlaka taksimi âmal, tevzii âmal yapacaktır dedim.

Şu halde efendiler (murahhaslık memuriyet değil) diyorlar, neden değil? İcra Vazifesi İcra Vekilleri Heyetine mevdu oldukça ve umuru hariciyeden mesul bir hariciye vekili bulundukça ve sefirler, murahhaslar, mesaili hariciyede Hariciye Vekiline ve o da Meclise karşı mesul olduktan sonra murahhaslık memuriyetten başka nedir? Murahhas vazaif ve hidematı hariciyeyi ifa ediyor, kime karşı mesul? Hariciye Vekiline karşı mesuldür, Hariciye Vekili de Meclisi Âliye karşı mesuldür. Şu halde murahhasın bizim nazarımızda şahsiyeti yoktur. Bizim nazarımızda şahsiyet sahibi Hariciye Vekili olan zattır. Bizim murahhasla bir alâkamız yoktur. Murahhas, Hariciye Vekilinin memuru hassül hasıdır. Bu zat, vazifei hariciyesinde bir suiistimal ettiği vakit muhakemesi acaba nerede olacaktır? Memurin muhakematına mı tabi? Yoksa alelade herhangi bir şahıs gibi muhakime mi tabidir? Yahut Divanı Âliye mi tabidir? Bittabi memurin muhakematına tabidir. Binaenaleyh o halde yine memurdur.

Hariciye Vekili Bey; (Pek mühim hidematı ifa etmek için Meclisi Âlinin arzusuna ihtiyacımız vardır. Meclisin âmalini, ihtiyacını Meclis içinde bulunanlar daha iyi bilir. Pek mühim hidematlarına ihtiyacımız vardır. Hariçten tedviri umur edemeyiz) buyurdular. Bu bence mânasızdır. Efendiler; altı seneden beri Meclisi Âlinin amalî, memlekette anlaşılmamışsa, bundan sonra hiç anlaşılmaz, bu yanlış bir şeydir. Meclisi Âlinin nereye gittiğini bilmek için şuradan dinlemek kâfidir. Altı sene olmuştur efendiler... Sonra bilcümle dahili ve harici mesailde mebus olmıyan memurlara itimat ediyoruz. Valiler, mutasarrıflar, kaymakamlar hariçten olduğu halde itimat ediyoruz ki dört murahhas için harice itimat etmeyiz demek, doğru olmaz, mânasız olur. Binaenaleyh vaziyet gayet sarihtir. Memuriyetle mebus-

luk içtima eder mi? Etmez... Ederse Teşkilâtı Esasiyenin sülüsanla tadili lâzımdır. Etmezse, toptan mazbatanın kabulü lâzımdır. Murahhas buluruz efendim. Böyle şeylerin mânası yoktur. Herhangi bir ihtiyaç için Teşkilâtı Esasiye kanununun tadilini mevzubahis etmek doğru olmaz ve sonra bu gibi vazifelerin harice tevdii Meclisi Âlinin ahengini muhafaza sebep olur.

HARİCİYE VEKİLİ Dr. TEVFİK RÜŞTÜ BEY (İzmir) — Arkadaşlar; bizim vazettiğimiz, daha doğrusu huzuru âlinize arz ve izah ettiğim mesele ile, muhterem arkadaşım Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin izah ettikleri mesele arasında çok fark vardır. Şu itibarla, memuriyet mebuslara tevcih olunur gibi bir iddiada da bulunan yoktur. Ancak murahhaslık memuriyet midir diyoruz. Efendi Hazretleri bu mesele hakkında sarih hiçbir beyanatta bulunamamıştır.

MUSA KÂZIM EFENDİ (Konya) — Pek fazla söyledim.

HARİCİYE VEKİLİ Dr. TEVFİK RÜŞTÜ BEY (Devamla) — Bilâkis bugüne kadar mevcut olan Şûrayı Devlet tarifatı mâruzatımı müeyyettir ve aksi bir tek beyyine irae edilemez.

İLYAS SAMİ BEY (Muş) — Memuriyeti tarif et.

HARİCİYE VEKİLİ Dr. TEVFİK RÜŞTÜ BEY (Devamla) — Memuriyetin tarifi mesaili etrafında Şûrayi Devletin tarifleri vardır. Bugüne kadar cereyan eden muamele - maalmemnuniye yahut maatteessüf - bu esasata cereyan etmiştir. Yeni bir tarif edilinceye kadar da başka türlü cereyan edemez.

İkincisi, Meclisi Âlinin, sinesinde memleketin en kıymetli evlâdını toplaması, hiç kimse için bir taarruz değil, Meclis için bilâkis medarı iftihardır. Bu itibarla da Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin noktai nazarına iştirak edemiyorum. Bilâkis Milletimizin kıymeti intihabiyesini gösterir ki, millet en kıymetli evlâdını buraya göndermiştir. Onun için Hariç ve Dahil müsabakası yoktur. Orta yerde sarih bir ihtiyaç, sarih bir hakikat vardır. Esas müzakerenin ruhu murahhaslığın memur olup olmamasıdır. Bunda Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadilini, ademi tadilini kimse mevzubahis etmemiştir. Mevcut vaziyete göre murahhaslar Hariciye Vekili veyahut filân vekil tarafından tayin edilmez. Müsaade buyururlarsa ufak tavzihle tashih edelim. Mürahhaslar doğrudan doğruya İcra Vekilleri Heyeti tarafından intihap olunur. Filân vekil veya filân vekilin memudu değildir. Muvakkattir, maaş almaz, mazuliyet veya tekaüdü yoktur ve kendisine ancak ücret verilebilir ve bundan başka müsalâha ve mukaveleler için İcra Vekilleri Heyeti evvelemirde Meclisi Âlinizden mezuniyet alır, Meclisten aldığı mezuniyet üzerine o müzakereyi intaç eder ve yine tasdik için Heyeti Âlinize arz eder, bu gibi müzakeratın esası ve asas salâhiyeti Meclisi Âlinizden nebean eder.

Bütün bu noktai nazara ilâveten bir de mevcut olan hakikati ihtiyaç, nazariyeden çok kuvvetli olan hakiki ihtiyaç nazarı itibare alınırsa bugün murahhaslıkla memuriyeti birleştirebilmeye imkân yoktur ve muvafıkı insaf değildir.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim; Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesinde (hükümet memuriyeti ile mebusluk içtima edemez) diye muharrirdir. Mevzubahis olan. Bu memuriyet kelimesinde, murahhaslığın dahil olup olmadığını tefsirinden ibarettir.

Bu mütalâaayi arz etmekle Hariciye Vekili Beyefendinin mütalâatının bir noktasına cevap vermiş olduğumu zannediyorum. Mesele tefsirdir. Teşkilâtı Esasiye Kanununun herhangi bir maddesinin tefsiri mevzubahis olduğu zaman ihtiyaç noktai nazarından meseleyi mütalâa etmek doğru olamaz. Çünkü, ihtiyaç noktai nazarından işi düşündüğümüz zaman binnetice teşkilâtı esasiyenin indelicap metninden tebaüt edilecek şıkkına gitmek lâzım demektir. Mademki, ihtiyacı düşüneceğiz, o halde ihtiyaç Teşkilâtı Esasiye ile tevafuk etmezse, - tefsir altında - Teşkilâtı Esasiyeden tebaüt etmek lâzım gelecektir. Efendiler; bu nazariye Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamen ibaratının vücuda getirilmiş olduğu, tespit edilmiş olduğu mânadan gayrısını telâkkiye ve binaenaleyh Teşkilâtı Esasiye mefhumunun kalmamasına müntebi olur. Binaenaleyh, gerek Teşkilâtı Esasiye tefsirlerinde ve gerek alel ıtlak bilûmum tefsirlerde ihtiyaç esasından yürümeye imkân yoktur. İhtiyaç esasından yürümek; ancak tadilât istikametine gitmekle kabil olur. Eğer ihtiyaç varsa o zaman Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili cihetinden işin tashihine imkân olabilir. Yoksa herhangi bir tefsir meselesi karşısında, Heyeti Celile olsun ve herhangi bir heyet olsun ibaratı kanuniyeden vazıı kanununun maksadını - zabıt ceridelerine bakarak - kanun muhtelif nedenlerini tatbik ve mütalâa ve onların içerisinde ahenk temin ederek neticeye varmak kabil olabilir.

Binaenaleyh Hariciye Vekili Beyefendinin ihtiyaç hakkındaki mütalâası üzerinden yürünerek bu mese-

leyi intaç etmek imkânı yoktur. Çünkü - bir defa daha arz edeyim - mevzuubahs olan mesele tefsir meselesidir, bunda ibaratı kanuniyeye riayeti kâmile lâzımdır. Hariciye Vekili Beyefendi «Şûrayı Devletin memuriyet hakkında tefsirleri vardır.» dediler.

Efendiler; malûmuâliniz bu mevzuubahs olan nokta Teşkilâtı Esasiye Kanununun tefsiridir. Eski kanunu esasi mucibince kavaninin tefsiri hakkı; Şûrayı Devletindir. Fakat kanunu esasinin tefsiri hakkı Meclisi Âyânda idi. Binaenaleyh Meclisi Âyânın bir tefsiri bulunmak lâzım gelir. Kaldı ki Meclisi Âyânın bir tefsiri de olsa bu tefsir Heyeti Celilenizi ilzam etmez. Çünkü mercii tefsir tebeddül etmiştir. Mercii tefsir tebeddül edince, yeni merci eski tefsirin zıddı bir tefsir ittihaz edebilir. Kaldı ki Heyeti Celile, yalnız tefsir değil aynı zamanda Teşkilâtı Esasiyenin Mercii tanzimi, membaı tanzimi olmak itibariyle binnetice, Şûrayı devletin memuriyet hakkındaki tefsiratı mütekaddimesi, Heyeti Celilenizin memuriyet kelimesini tarzı tefehhümünde, tarzı tespitinde Heyeti Celileyi hiç bir veçhile iltizam edemez. Bu iki noktayi arz ettikten sonra : Teşkilâtı Easasiye Encümeninin murahhaslıkla memuriyeti telif etmemek hususundaki mütalâasının istinat ettirdiği delâili esasiyesini şu suretle ifade edebilirim. Teşkilâtı Esasiye Kanununun 26 ncı maddesi mucibince muahede akdi, mukavele akdi Heyeti Celilenin bizzat ifa ettiği vazaiften olduğu muharrerdir. Ancak bundan maksadı ameliyenin tam olması veyahut ameliyeye mubaderet kılınması mukavele, muahede müzakere aktine mubaderet edebilmesi için Meclisi Âliden istihsali ruhsat etmekle beraber ameliyenin tam olması yani muahedenin tamamiyet iktisap etmesi, mahiyeti hukukiyei tammeyi haiz olması ve tamamen mer'i bir mahiyeti iktisap edebilmesi için Meclisi Âlinin nihaiyen keyfiyeti tastik etmesi icapeder. O halde görülüyor ki bu vazife esas itibariyle nihai bir surette Meclisi Âliye aittir. Bundan mütekaddim safahatı, safahatı icraiyedendir. Nihayet safahatı hukuku hükümranidendir. Hukuku hükümrani noktai nazarından meseleyi tetkik etmek icap eder. Bidayet kısmı vazaifi icraiyedendir. Nihai kısmı hukuku hükümranidendir. Binaenaleyh murahhaslık vazaifi icraiyeye taallûk eden kısımdan olması itibariyle İcra Vekilleri Heyetinin tahtı emrinde bulunan bir vazife oluyor. Böyle bir vazife olduğuna göre bittabi Mebusluk Vazifesiyle kabilî telif değildir.

Efendiler; malumuâliniz Mebusların bir takım vazaifi icraiyeyi deruhte ve ifa edememelerindeki hikmetin bir kısmı da, mebusların icra mesuliyetini deruhte etmiş olan heyetin hiç bir veçhile tahtı emrine girmemeleri lüzumundandır. Çünkü bu suretle mebus sıralarında oturdukları zaman, tahtı emrinde bulunduğu Hükümeti murakabe etmelerine imkân kalmaz. Şimdi Hariciye Vekili Beyefendiden bir noktayi sorarım. İcra Vekilleri Heyeti, herhangi bir mebusu bir muahede akdine göndermiş, Hariciye Vekâleti ile murahhas arasında bir takım müzakerat icap ediyor. Şimdi Hariciye Vekâleti bu murahhasa şunu yap, şunu yapma diye emir verecektir. Binaenaleyh görülüyor ki işte memur mefhumu umumisinde tebaiyet esası tamamen tecelli ediyor. Memuriyetin ruhu nedir? Tabaiyettir, emsaldir, emre ittibadır. Mebusun ruhu nedir, emre ademi ittibadır, hürriyeti rey ve karardır. Bir mebus memuriyet kabul etmekle bu esası mühim ortadan zail oluyor. Binaenaleyh bir insanın iki suretle tecelli etmesine bir mekânda iki mekinin bulunmasına, bir amelde iki âmil bulunmasına ve elhâsıl (hayyiz) nazariyesinin tatbiki dolayısıyle bir adamın hem mebus hem memur bulunması imkânı bulunmadığından zarureten murahhaslık ile mebusluğun içtima etmemesi lâzım gelir.

Efendiler; mevzuubahs olan nokta, memuriyet kelimesinin tavzihinden ibarettir. Teşkilâtı Encümenimizin uzun ve hatta aylarca süren müzakeresinde, memur tabirini şu suretle tespite muvaffak olabilmiştir. Milletçe müntehap Meclis azalıkları ve Millet Meclisince mevdu vazifeler hariç olmak üzere gerek faaliyet ve gerek mesuliyeti İcra Vekilleri Heyetine dahil bir vekilin faaliyet ve mesuliyetinde mündemiç bulunan ve Muvazenei Umumiye veya hususiye ile alâkadar kadrolarda hakikaten veya hükmen mevki olan ve alınsın, alınmasın maaş ve ücreti muhasses olduğu halde kabul edilen ve mahiyeti, İcra Salâhiyetini temsil ve icrai umuru ifadan ibaret olan her vazifenin memuriyetten ibaret olduğu suretinde tespit etmiştir. Binaenaleyh murahhaslığın mahiyeti tahlil edilince Büyük Millet Meclisinin doğrudan doğruya ve bizzat kendisinin herhangi bir müzakereyi, İcra Vekilleri Heyetinin müşareketi olmıyarak icra ettiği suretteki vaziyette olmadıkları görülür. Hariciye Vekili Beyefendi ifadelerinde bu noktayı kati suretle ve tamamen hukukî hudut ile tespit buyurmadılar. Dediler ki, Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince devletler mukavele muahede, sulh akti Meclisi Âlinin hukukundandır. Binaenaleyh Meclisi Âlinizin sinesinden çıkan bir şahsiyetin bunu ifa etmesi niçin caiz olsun?

Dikkat buyrulacak olursa görülür ki mesele bir hukuku esasiye ifadesi şeklinde tebellür etmiş olmuyor. Kararımızı bir esası hukukiye, bir kaidei hukukiye iptina ettirmek için kendilerine demin bu noktadaki cevabımı verdim. Mukavelei nihaiye filhakika hukuku hükümranidendir. Mukavelei nihaiyeyi Meclisi Âli akit ediyor. Fakat bidayeten de o vazifenin icrasını İcra Vekilleri Heyetine vermiş bulunuyor. İcra Vekilleri Heyeti o vazifeyi ifa ediyor. İcra Vekilleri Heyeti o vazifeyi ifa ettiği halde artık hiç bir mebus İcra Vekillerinin tahtı emrine giremez. (Hülâsa sesleri)

Hülâsai kelâm, serdettiğim esbaba binaen murahhaslıkla memurluk hiç bir veçhile kabilî telif değildir. Ancak Meclisi Âli tarafından, doğrudan doğruya müzakeratta bulunmak ve İcra Vekilleri Heyetine hiç bir veçhile mürtebit bulunmamak üzere yapılmış olacak bir intihapla vücuda getirilmiş murahhaslardır ki memur değillerdir. İşte bunlar Heyeti Celilenizin doğrudan doğruya komiserleridir ve İcra Vekillerinin hiç bir veçhile tahtı emrinde değildirler. Memuriyet mefhumunda olan tebaiyyet manası bu suretle tahakkuk edemiyeceği için bu sureti muvafıktır. Diğer surette telifin imkânı yoktur. Binaenaleyh kanunu esasi encümeni mazbatasını muvafık görüyorum.

REFİK BEY (Konya) — Reis Beyefendi usul hakkında söz istiyorum. Efendim; yine Feridun Fikri Bey arkadaşımızla Teşkilâtı Esasiye taallük eden noktada karşılaşacağız. Fakat şimdi peşinen söyliyeyim ki karşılaşmayı atiye bırakmak lüzumunu hissediyorum. Çünkü - Heyeti Celilenin tamamiyle malumu olmuştur ki bu mazbatanın ehemmiyeti vardır. Gerçi Hariciye Vekili Bey burada noktai nazarlarını izah buyurdular. Fakat arz ettiğim gibi mazbatanın ehemmiyeti itibarıyle gerek Meclisi Âlinin salâhiyetine ve gerek devletin siyaseti hariciyesine taallükü itibarıyle Başvekil Paşa Hazretlerinin vücudu ile müzakeresine ihtiyaç vardır. Bu noktadan mazbatanın tehiri müzakeresini teklif ediyorum, bir de takrir takdim ediyorum.

REİS — Efendim; Refik Bey usul hakkında noktai nazarlarını izah ettiler. Bu bir meseleyi müstehiredir. Bunun evvelâ reye vazını teklif ediyorlar.

Riyaseti Celileye

Mazbatanın ehemmiyeti derkârdır. Başvekil Paşa Hazretlerinin huzuru ile müzakeresi için tehirini teklif ediyorum.

Konya
Refik

REİS — Efendim; bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın! Efendim, tehiri kabul edilmiştir. (Edilmemiştir sesleri)

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Reis Bey; beş kişi ayaktayız. Bir kere daha ayağa kaldırmak suretiyle reye konmasını talep ediyoruz.

REİS — Efendim; Divanı Riyaset âlâyı daha iyi tayin eder. Nizamnamei Dahilî bize o hakkı vermiştir.

Efendim; mazbatanın Başvekil Paşanın huzuruyle müzakeresinin icrası için tehirini kabul buyuranlar lütfen ayağa kalksın... Kabul etmiyenler ayağa kalksın...

MUHTAR BEY (Trabzon) — İş inada bindikten sonra tabiî ekseriyet olur.

REİS — Efendim; tehiri kabul edilmiştir. Tedrisatı iptidaiye Kanununun tefsiri hakkındaki müzakereye geçiyoruz.

NAFİA VEKİLİ SÜLEYMAN SIRRI BEY (İstanbul) — Maarif Vekili yoktur. Müsaade buyurursanız bu dördüncü madde tehir buyrulsun. İstanbul ciheti havagazı şirketine ait Nafıa Encümeni mazbatasının müzakere edilmesini rica ediyorum.

REİS — Efendim; dördüncü madde için tercih kararı vardır. Şimdi dördüncü maddenin müzakeresine başlıyoruz. Bunun akabinde teklifinizi dermeyan edersiniz.

10. — Gaziantep Mebusu Ahmet Remzi Bey ve rüfekasının; 28 Şubat 1340 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanununun tefsiri hakkında (4/203) numaralı takriri ile Kastamonu Mebusu Halit Beyin aynı kanununun birinci maddesinin tadiline dair (2/360) numaralı teklifi kanunisi ve Dahiliye Encümeni mazbatası. (1)

REİS — Matbudur efendim. Heyeti Umumiyesi hakkında mütalâa yok. Maddelere geçilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Mektep Vergisi Kanunu

Madde 1. — Mektep vergisi, mecburî tahsil çağında bulunanların okutulması için haddi zarurî olan masraflara halkın hissei iştirakidir.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; (had) kelimesi yoktur.

---

(1) Lâyiha zabıt ceridesinin sonuna merbuttur.

REİS — Peki efendim; efendim, birinci madde hakkında başka mütalâa yoktur. Maddeyi reyinize arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Madde 2. — Şehir, kasaba ve köylerde oturan, az çok kazanç ve serveti olan her fert mektep vergisi ile mükelleftir. Manevi şahsiyeti haiz şirketler ve müesseseler de bu mükellefiyete tabidir.

REİS — Efendim; ikinci madde hakkında mütalâa yoktur. Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Mektep vergisinin teklif ve tevziine esas olan masraflar şunlardır :

A) Daimî masraflar : Neharî ve Leylî ilk mekteplerin senelik idame masrafları ile muallim maaş ve tahsisatı fevkalâde ve süknaları, köy mekteplerindeki çocuklarla kasaba ve şehirlerdeki fakir çocukların kitap esmanı.

B) Fevkalâde masraflar : Neharî ve leylî ilk mekteplerin inşa ve tesisi masrafları.

REİS — Madde hakkında söz isteyen var mı efendim?

REFET BEY (Urfa) — Efendim; bu maddede ilk tedrisat müfettişleri) unutulmuştur. İptidai mekteplerini teftiş eden ilk tedrisat müfettişlerinin maaş ve masrafları da doğrudan doğruya mahalline aittir. Bunun buraya ilâvesini teklif ediyorum.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Encümen de (ilk tedrisat müfettişleri cümlesini kabul ediyor. Tedrisatı iptidaiye müfettişleri maaş ve masraflarının da masarifi daime arasında bulunması zaruridir. Binaenaleyh Encümen de kabul ediyor efendim.

REİS — Şu halde efendim, (muallimler) kelimesinden sonra ilk tedrisat müfettişleri cümlesini Encümen tekabbül ediyor.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; (A) fıkrasında (muallim maaşat ve tahsisatı fevkalâdeleri) diye yazılmıştır. Halbuki mekteplerde istihdam olunanlar arasında yalnız muallim değil (muallim muavinleri) de vardır. Şimdi müfettişlerin tasrih edilmesi dolayısıyle burada muavinlerin de dahil olup olmadığını kayden zapta geçmesi lâzım gelir. Dahil mi, değil midir? Lütfen izah buyursunlar.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Muallim muavinleri ve vekilleri de dahildir. Müstahdimin de dahildir. Şimdi diyoruz ki leylî ve neharî mekteplerin masarifi daimesi denince bunların içinde, mektebin icap ettirdiği süknası bulunduğu gibi mektebin heyeti talimiyesi, tedrisiyesi hepsi tabiî dahildir.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Mubassırlar yok mu? (Handeler)

REİS — Başka söz isteyen yoktur. Refet Beyin takriri okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Muallim muavinlerinin ve ilk mektep müdürlerinin ve ilk tedrisat müfettişlerinin ve müstahdiminin maaş ve devr masraflarının da maddeye ilâvesini teklif eylerim efendim.

Urfa
Refet

REİS — Efendim; Refet Beyin tekliflerinin Encümen maddede dahil olduğunu izah etti. Takrir kelimelerin tasrihinden ibarettir. (A) fıkrası şöyle olacaktır : Neharî ve leylî ilk mekteplerin senelik idame masrafları ile muallim ve muallim muavinlerinin ve ilk mektep müdürlerinin ve ilk tedrisat müfettişlerinin ve müstahdeminin maaş ve tahsisatı fevkalâde ve süknaları ilâhir... Bu tavzih şeklindeki ilâveyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

Madde 4. — İlk mekteplerin masarifi ile karşılaştırılacak olan varidat şunlardır :

A — Umumi ve hususi bütçelerden maaş ve ücret alan bilumum memur, müstahdem, mazul ve mütekaitlerin maaş, tahsisat ve ücretlerden alınan yüzde bir mektep hakkı;

B — Belediye bütçesinden muavenet (elli binden çok nüfuslu şehirlerde),

C — Devlet bütçesinden muavenet;

D — Maarif namına teberruat;

E — Maarife muhtas akaratın gelirleri:

F — Halka tevzi edilecek mektep vergisi;

REİS — Mütalâa var mı efendim?

REFET BEY (Urfa) — Efendim; bu maddede bir noksan vardır. Bu, 1289 tarihinden itibaren kabul edilmiş bir varidattır. 1289 tarihinde maarifi iptidaiyenin inkişafı için öşrü şerinin öşrü nisbetinde bir vergi alınırdı. 1300 tarihinde bu vergi doğrudan doğruya subu ve rubu nisbetinde tahsil edilmiştir. Son 1329 tarihindeki ilk tedrisat kararnamesine tevfikan orada da âşârdan alınan hissei maarif, maarife devr olundu. Bu madde bu, çıkarılmıştır. Âşâr ilga edilirken, onun yerine ikame edilen arazi vergisi üzerine zammedilen sekiz mis-

li bunun da sekizde ikisi alınmıştır. Dörtte üçü maarif ve dörtte biri de ziraat bankasına tahsis edilmiştir. Halbuki zannedersem bu iki milyon kûsur lira kadar para tutuyor. Bunun burada doğrudan doğruya irat olarak gösterilmesi lâzımdır. Bu kanuna nazaran Maarifi iptidaiyenin bilumum maaş ve masrafı ne kadar tutarsa halka tevzi edeceğiz demektir. Halbuki, şimdiye kadar masarifi mecbure meselesi bize çok acıklı şekiller göstermiştir. 1289 Tarihinde yapılmış olan ilk tedrisat kararnamesinin on beşinci maddesi ve bunu muaddil olan madde mucibince ki bu maddei muaddileyi de Meclisi Âli tekrar tadil etmiştir. İlk mekteplerin maaş ve masrafları doğrudan doğruya mektebin bulunduğu mahallin halkına masarifi mecbure olarak tevzi ediliyordu. Fakat birçok şikâyetler gelmiştir. 1338 Tarihinde gelen şikâyetler çoktur. Meclisi Âliye de gelmiştir. Maarif Vekâletine de gelmiştir. Hülâsa herkes masarıfi mecburenin ağırlığından şikâyet ediyor. Bu vergi bir nisbet dahilinde tarh edilmiştir. Meselâ, beş haneli olanlara yüzde 25 : 30 suretinde kabul edilmiştir. Bundan fazla olanlara yüzde 50 - 60 esası kabul edilmiştir. Fakat bundan da doğrudan doğruya bir faide temin edilmedi. Şimdi yeni bir şekil geldi. Bu yeni şekilde biz âşârdan müdevver iki milyon lirayı buradan ayırmışız. Yine diyoruz ki (ilk mekteplerin maaş masrafları doğrudan doğruya halktan alınsın) bendeniz bu maddenin yine bir faide temin etmiyeceğine kaniyim. İrat olarak iki milyon lirayı veyahut ne tutacaksa onu burada göstermek lâzım gelir.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Tutarını Allah bilir.

REFET BEY (Devamla) — Tutarı ne ise.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim; bu maddede (B) fıkrası belediyeden muaveneti istilzam ediyor. Dikkat buyrulursa görülür ki, fıkrada muavenetin miktarı tasrih edilmiş değildir. Yani belediyeler isterlerse verecekler, istemezlerse vermiyeceklerdir. Şu halde böyle bir fıkranın kanunda bulunmasına lüzum yoktur. Ondan başka şayet maksat belediyeleri bilhassa elli binden fazla nüfusu havi olan belediyeleri böyle bir yardıma mecbur etmekse, fıkra bunu temin edemez. Çünkü arz ettiğim gibi miktar nisbeti muayyen değildir. Encümen de mevzubahs olduğu vakit de arkadaşlar bunu mecburi bir mahiyette bulmuşlardı. Bendeniz o vakit de muhalif kalmıştım. Fıkra lağvdır ve esasen belediyeleri böyle bir muavenete mecbur etmek doğru değildir, Onların vazaifi asliyeleri vardır. Sıhhi işlerde, Nafia işlerinde kâfi miktarda hizmet ederlerse bizim için maksat hasıl olacaktır. Bendeniz bundan dolayı maddenin bu fıkrasının tayyını teklif ediyorum. Sonra, son fıkra mevzuubahstır. Hükümetin muavenetinden sonra yukarıda sayılan fıkralarla temin olunan varidat masarifata karşılık gösterilecek, bu kâfi gelmezse son fıkra mucibince halka da vergi tevzi olunacaktır. Mektep vergisi pekâlâ takdir buyurursunuz ki halkımızın doğrudan doğruya verdiği hemen ilk vergidir. Halkımızın açıkta yaptığı tesir bilhassa ahvalı ruhiye üzerinde pek iyi değildir. Bendeniz onun için hükümetin yapacağı teberruun da muayyen bir miktar üzerinden olmasını rica edeceğim. O takdirde tedrisat vergisi halkın üzerine bütün sikletiyle çökmez. Halk ondan dolayı bu vergiyi kabili hazm şekilde telâkki eder. Maruzatım dolayısiyle yapacağım teklifi kabul buyurmanızı rica ederim.

VASİF BEY (Saruhan) — Muhterem arkadaşlar takdir buyurursunuz ki memlekette ilk tedrisat meselesi, Meclisi Âlinin kemali ehemmiyetle tetkik edeceği bir meselei mühimmedir ve bu ilk tedrisat meselesi esaslı bir surette tetkik edilmediği ve şimdiye kadar bunun hallini intaç edecek esaslı bir kanun getirilmediği içindir ki Meclisi Âlinin her devrei içtimaiyesinde böyle ferî bir kanun çıkar ve ilk tedrisat meselesi Meclisi Âliyi işgal eder. Dördüncü madde nazarı dikkatimi celbetti. Bir arkadaşımız izah buyurdular ve dediler ki âşâr hissei maarifini ihmal etmiş bir maddedir. Bendeniz daha bir şey hatırlatayım. Meclisi Âlinin geçen gün kabul etmiş olduğu kanunda okturuva resminin bir kısmını tedrisatı ipteidaiyeye tahsis etmişti. Burada o da yoktur. Yarın Meclisi Âlinin kabul buyuracağı bir kanunla tedrisatı iptidaiye için herhangi bir varidat temin edecek, fakat o, bu kanunda mevcut olmıyacaktır. Binaenaleyh bendenizin kanaatımca ilk tedrisat meselesi ki, memleketin bir hayat meselesi ve en mühim bir meselesidir, bunu halledecek, tetkik mahsulu olarak bir kanun gelinceye kadar, bütün ilk tedrisat kanunu tanzim edilinceye kadar vergiye ait, mekteplere ait, tedrisata ait böyle müteferri kanunları teklif etmek zannediyorum ki tedrisatı iptidaiyeyi işgalden başka bir şey değildir. Takdir buyurursunuz ki Meclisi Umumilerin içtimaı geçmiş ve bitmiştir. Bu kanun çıkacaktır ve bu kanunun kabiliyeti tatbikiyesi gelecek sene Meclisi Umumilerin içtimaı zamanında ancak kabil olacaktır. Kuvvetle ümit ediyorum ki Türkiye Cumhuriyetinin Maarif Vekâletinin hazırladığı bir kanun vardır, o kanun Meclisi Âliye gelecektir. Belki o kanun kabul edilirse bu müteferrik kanunların tadiline lüzum görülecektir.

Derhatır buyuracağınız, bir misal arz edeceğim: İsmail Safa ve Vehbi Beyefendiler zamanında Meclisi Âliye muaddel iki kanun gelmiştir ve Meclisi Âli ikisini de kabul etmiştir. Meclisi Umumiler her sene çıkan bu kanunları tedrisatı iptidaiyeye tatbik etmek müşkülâtı karşısındadırlar. Şüphesiz ki bunlar tedrisat meselesi üzerinde bir teşevvüş meydana getirmektedir. Bu doğru değildir. Zannediyorum ki mektep vergisi mevzuubahs olduğu zaman bütün bir meselenin külli içinde mündemiçtir. Yalnız mektep vergisini mücerret olarak nazarı itibare almaya imkân yoktur. Tedrisatı iptidaiye vergisi ile şeraiti tedrisiye ve talimiyesiyle, muallimleriyle, onların ehliyetleriyle, kabiliyetleriyle, mektep binalarıyla beraber yürür. Bunu böyle tefrik ederek cüz halinde nazarı itibara almak, memleketin zaten perişan olan tedrisatını büsbütün perişan etmekten başka bir netice vermez. Nitekim görüyorsunuz arkadaşlar; kanun ruzname sırasına tesadüf ederek ansızın mevkiî müzakereye konuyor. Evvelce tedrisatı iptidaiyeye karşılık olarak bir kanunla kabul edilmiş olan bir varidat, okturuva resmi unutulmuştur. Yarın ne unutulacağı da belli değildir.

Binaenaleyh maarifin esasını teşkil eden iptidai tedrisatı esaslı bir hedefe ve istikamete tevcih edecek olan ve maarif vekâletince hazırlanan bir kanun vardır. Asıl o kanun gelinceye kadar bu kanunun tehiri müzakeresini arz edeceğim. O kanun gelir, kabul edilir ve ilk tedrisat, mektep vergisiyle, mektep teşkilâtiyle vesairesiyle, muallimleriyle ve her tarzıyla beraber yürür. Bu kanunun bir iki maddesinin faidesiz olduğu iddiasında değilim. Gördüm bazılarında faide vardır fakat bazı maddeleri teşevvüşatı mucip olacaktır. Bilirsiniz, bir tedrisatı iptidaiye muvakkat kararnamesi vardır. Onu tatbik ediyoruz. Ondan sonra Vehbi Beyefendinin zamanlarında bu kanunlardan bazıları tadil edildi. İsmail Safa Beyefedinin zamanında tedrisatı iptidaiye vergisinin tarzı cibayeti tadil edildi. Bu tarzda cibayete başlandı. Her sene ve her tarzda böyle tatbikata girişmek, hergün böyle tedrisatı iptidaiye vergisini ve bunun tarzı cibayetini değiştirmek doğru değildir.

Gerçi tedrisatı iptidaiye vergisini değiştirmek taraftarıyım ve bu verginin memleket tarafından hazmedilmediğine kaniyim. Fakat çok rica ederim, bu meseleyı mücerret olarak değil, bir kül olarak nazarı itibare alalım. Esaslı surette bir kanun yapalım. Hergün böyle bir parça tadil ederek büsbütün teşviş etmiyelim. Çok rica ediyorum bu kanunun müzakeresini tehir edelim. Umumi ilk tedrisat kanunu geldiği zaman mesele esaslı bir surette halledilir. Bu hususta bir takrir veriyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; tadrisatı iptidaiye kanununun memlekette şu veya bu tarzda tatbiki dolayısıyle zannediyorum şikâyet işitmiyen hiçbir muhterem arkadaşımız yoktur. Bilhassa vergilerin tarzı tevzii, tarzı cibayeti gayet fena bir şekildedir. Bunun bir an evvel ıslâhı lâzımdır. Vergilerin ıslâhı demek, tedrisatı iptidaiye kanunun tadili ve onu değiştiren mahiyette bir teklif demek değildir. Tedrisatı iptidaiye kanununun bir kısmı icraî işlere, idarî işlere taallûk eder, bir kısmı da bu verginin sureti tevzii ve cibayeti meselesidir.

Biz şimdi müzakere edilmekte olan bu kanunla, tedrisatı iptidaiye meselesinin şu veya bu şekilde tedvirini teklif etmiyoruz. Vasıf Beyefendinin buyurdukları kanun hazırlanıp gelecekse o kanun o noktai nazardan Heyeti Celileniz tarafından tetkik olunur ve Meclisten çıkar, bu ayrı bir meseledir. Bu teklif, gayet fena bir usulde tatbik edilen tedrisatı iptidaiye vergilerinin sureti tarhı ve tevziini makul ve herkesin nefine hâdim bir surete ifrağ edecek ve pek muhtaç olduğumuz mekteplerin açılmasına ve çocuklarımızın okumasına yardım edecektir. Diğeri ile hiç alâkası yoktur. Refet Beyin bahis buyurdukları âşâr hissesi ve Vasıf Beyin bahsettikleri Okturuva ismindeki mektep hissei ianesi burada zikredilmediğinden dolayı alınmıyacak değildir. Onların muhtesi lehi olan masarifat başkadır. Bunun mahalli sarfı başkadır. Gösterilen menabi varidatın karşılaştırılacağı işler burada tasrih edilerek başka yerlere sarfi tasrih edilmiştir. Ötekilerin mahalli sarfı başkadır. Burada alınacak paranın mahalli sarfı da bu kanunun maddeleri içinde ayrı ayrı zikredilmiştir. Yoksa burada zikredilmediğinden dolayı ne Rafet Beyin bahis buyurdukları, ne de Vasıf Beyin işaret buyurdukları menabii varidat terkedilmiş değildir. Binaenaleyh kısa ve pek faideli olan bu kanunun bir an evvel çıkarılarak memlekette tatbikinde köy mekteplerinin açılması için menafii azime olduğunu zannediyorum. Ve bir an evvel çıkarılmasını Heyeti Celilenizden rica ediyorum.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bir sual soracağım efendim.

REİS — Kayıt ediyorum. Sırası gelince sorarsınız.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Efendim; bu kanun Vasıf Beyefendi arkadaşımızın dermeyan buyurdukları gibi alelfevr gelmiş bir kanun değildir. Dahiliye Encümeni bu kanun üzerine - mubalağasız olarak arz ediyorum - sekiz içtimaını hasretmiştir. Maarif Vekâletinin, Dahiliye Vekâletinin alakadar müdürlerini, müdürü umumilerini, hatta Maarif Vekilini

Encümene davet etmiştir. Ariz ve amik tetkikata iptina ettirilmiştir ve onlar esasını ihzar ettikten sonra ve onu tab ve tevzi ettikten sonra Encümen azası bunu tetkik etmiştir. Onlar üzerinde işlemiştir. Nihayet huzuru âlinize arz edilen lâyiha meydana gelmiştir. Binaenaleyh Dahiliye Encümeni şuna kanidir ki memleketin bugünkü ihtiyacatına nazaran tedrisatı iptidaiye vergisi kanununun en muvafık bir şekilde, madde halinde tedvin etmiş ve arz etmiştir. Bir de Maarif Encümeninin tetkik edeceği kısım vardır ki o ayrı bir meseledir. Ancak vergi noktai nazarından, tedrisatı iptidaiyenin memlekette halledilecek şekli, zannediyorum bu kanunun mevkii tatbike gelmesiyle kabil olacaktır. Sonra mekteplerin eşkâli vesaire vesaire bunlar her vakit tetkik edilebilir. Tabiî birçok hususat vardır. Onlar diğer mesaildir. Her vakit müzakere edilecektir, her vakit tetkik edilecektir. İhtimal onlar kül halinde halledilecek bir meseledir. Ancak vergi noktai nazarından bir mektep vardır. Mektebin bir varidatı ve bir de masrafı olacaktır. Onu halletmek için bu kanun kâfidir. İhtimalki, bunda bazı maddeler noksandır. Bir teklif doğrudan doğruya, Encümenden çıktıktan sonra bittabi mamulünbih olmayacaktır. Bütün kanunlar gibi Meclisi Âlinin tetkikatından sonra ve bir kısım noksanlar da ikmal edildikten sonra mevkii tatbike vaz edilecektir. Ondan sonra bir kanun olacaktır ve zannediyorum ki memleket ihtiyacını temin edecektir. Şu da muhakkaktır ki, bugün elde mamulünbih olan tedrisatı iptidaiye vergisi kanunu herhalde sakattır. Hatalıdır. Ancak mektebi olan köylerden vergi alıyoruz. Mektebi olmayanlardan almıyoruz. Bu birçok mahaziri tevlit ediyor.

Ezcümle birçok köyler, kendisinde mektep olmasın ve vergi vermesin.. Birçok köylerimiz daima bunu gaye ittihaz ediyor. Uzun zaman için mektep istemiyor. Halbuki mektep; ferdi mesele, şahsi mesele değildir. Vatanî bir meseledir. Çünkü irfansız bir şahıstan bütün heyeti içtimaiye, bütün vatandaşlar zarar görecektir. Bunun için mekteplerin külfet ve nimeti bütün vatandaşlara şâmil olması esası kabul edilmiştir ve buna binaen bu lâyiha ihzar edilmiştir. Eski kanunlarla yeni kanunlar arasında azim fark vardır. Bu noktai nazara göre bu kanun meydana geldikten sonra arz ediyorum ki bu gibi mahazir ortadan kalkmış olacaktır. Binaenaleyh bir an evvel bunun müzakere ve kabulünü rica ediyorum. Herhalde mühim bir ihtiyacımızı bu suretle kapatacağız.

ŞÜKRÜ BEY (Biga) — Bendeniz de esas itibarıyle Vasıf Beyefendinin fikrine iştirak edeceğim. Maarifi iptidaiye vergisi cidden çok uzun boylu tetkik ve teenni ile karar verilecek bir meseledir. Malumu âlileri; en ziyade mucibi şikâyet olan nokta, Hilmi Beyin de izah ettikleri veçhile, tedrisatı iptidaiye vergisinin tevziinde yapılan haksızlıklar ve bu verginin yalnız mektebi olan köylere münhasır bulunması ve binaenaleyh ahaliye bir bar teşkil etmesi idi ve adetâ halk nazarında mektebe malik olmak büyük bir külfete katlanmak telâkki olunuyordu. Onun için esas itibari ile ben bu verginin bir kaza halkına umumiyet itibariyle tevcihine taraftarım.

Yalnız bu esas derpiş edilmişken elimize gelen lâyihada daha birçok mevad karıştırılmıştır ve bu suretle evvelki ifrat, şimdiki de bir tefrit olmuştur. Hem köyünde mektep bulunmayacak, hem de köyünde mektep bulunmayan köy ahalisi mektebi olan halk ile alesseviye vergiye iştirak edecektir. Bunda hiç adalet yoktur. Hiç olmazsa mektebe malik olan köyler ahalisi yüzde on nisbetinde fazla vermelidir. Ondan başka usulu tevcih eskisinde nasıl Köroğlu vari ise şimdi de aynı prensip takip edilmiştir. Şimdi de mahalle ve köye toptan tevzi edilecek ve bu tevziatı da köy heyeti ihtiyariyesi yapacaktır. Bu salâhiyet onlara verilmiştir ve hangi esas üzerine tevziat yapacakları da gösterilmemiştir. Binaenaleyh hini tevzide köylülerin arazi ve emlâk farkı nazarı itibare alınmayacaktır. Hepimiz biliyoruz ki, köylerde en ziyade fakirler zenginlerin pençesi altında ezilir. Binaenaleyh bu vergiyi en çok bu gibi fakirlere yüklerler. Onun için bu vergiyi adil bir surette halka tevzi edebilmek için behemehal bazı tedbir ittihaz etmelidir. Meselâ bu tevziatı ya arazi veya emlâk veya musakkafat vergisine veyahut temettü vesaire gibi herhangi bir esası salime istinat ettirmelidir. Yoksa mahalli heyeti ihtiyariyesinin Mehmed'e 50 kuruş, Ahmed'e beş kuruş ötekine daha fazla tevzi etmesi muvafık olamaz. Binaenaleyh bendeniz bu esas dairesinde bir şekil bulunması için maddenin ve lâyanın encümene iadesini teklif ediyorum. (Hayır sesleri).

REİS — Efendim; müsaade buyurunuz. Şükrü Bey ile Vasıf Bey maddeler hakkında değil, kanunun heyeti umumiyesi hakkında söz söylemişlerdir. Bunun için riyaset, usule ait bir noktayi tavzih etmek mecburiyetindedir. Efendim; kanunun heyeti umumiyesinin esası kabul edilmiştir. Evvelce istical kararı verilmiş ve heyeti umumiyesi kabul edilmiştir. Maddelere de geçilerek birinci, ikinci, üçüncü maddeler kabul edilmiştir. Artık lâyihanın heyeti umumiyesinin tehirine vesairesine dair olan teklifler ve mütalâalar sadet haricindedir. (Çok doğru sesleri).

REİS — Buyurunuz Muhtar Bey!

MUHTAR BEY (Trabzon) — Efendim; usule dair söyleyeceğim sözleri makamı riyaset söyledi. Hacet yok.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Bu kanunla halka birtakım vergiler, tedrisatı iptidaiye vergisi tarh edlimiştir. Fakat bu kanun çıkıncaya kadar hemen nisan nihayet bulmuş olacaktır. Halbuki elde mevcut olan kanunlar mucibince bittabi şimdiye kadar masarifi mecbure tarh edilmiştir ve hatta istifa edilmiş olanları da bulunabilir.

AHMET HADMİ BEY (Bozok) — Henüz tarh edilmemiştir efendim.

HAKKI TARIK BEY (Devamla) — Marttan itibaren bu muamele yapılmıştır.. Elbette kanun tatbik edilmiştir. Yapılan tevziat şimdi bu kanunla iptal ve yeniden bu kanuna göre tevziat mı icra edilecektir? Bunu öğrenmek istiyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; Meclisi Âlide böyle bir kanun ihzar edildiğini vilâyat bildiği için ekser vilâyatta bu vergi henüz tarh ve tevzi edilmemiştir. Kanuna intizar ediyorlar. Tevzi edilen yerlerde tabiî ihtiyacı fevkalâde görürlerse vilâyetin lehine Encümen vilâyeti toplar. Encümen vilâyet de fevkalâde içtimalar yaparlar ve bu vergileri bu esas mucibince tarh ve tevzi eder. Şükrü Beyefendinin demin bahis buyurduğu bu kanununun yedinci maddesinde tasrih edilmiştir.

REİS — Mükerrem Bey! Sualinizi sorunuz.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Vazgeçtim Reis Bey!

RAHMİ BEY (Trabzon) — Efendim; tedrisatı iptidaiye için karşılık gösterilen varidat meyanında en sağlamı umumî ve hususi bütçelerden kesilen paralardan ibarettir. Burada hususî tabiri müessesatı ticariye, sınaiye ve belediye vesaireye şamil olmak lâzım gelirse de tatbikatında bundan yalnız idarei hususiyeler kastedilmik ihtimali vardır. Bendeniz şunu rica ederim ki, müessesatı ticariye ve sınaiyede ücretle müstahdem olan müstahdiminden de yüzde bir kesilsin. Bunun için de bir takrir takdim ediyorum, kabulünü rica ederim.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; buradaki müstahdiminden murat müessesatı ticariyedeki müstahdimin değildir. Buyurduğunuz şeklin şimdiye kadar çok zararları görülmüştür. Müessesatı ticariye namı altında olanlara, diğer maddelerde tasrih edildiği veçhile, ayrıca hisse tefrik edilecektir. Müsaade buyurursanız bu şekilde daha faidelidir.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Temettu vergisi de bu şekilde alınır ve bunda suiistimal olmaz. Hükümetin murakabesi tahtındadır. Ticarethanelerde, fabrikalarda bulunan müstahdiminin defterleri vardır, aldıkları maaş muayyendir.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Ondan fayda görülmemiştir, birçok mehaziri vardır. Maddesi geldiği vakit de arz ve izah edebilirim.

Söz isteyen kalmamıştır, Takrirleri arz ediyorum.

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddeye âtideki fıkranın ilâvesini teklif eylerim.

«Tekâlifi Devletten ilk mektepler için kavanini mahsusa ile ifraz ve tahsis olunan mebaliğ»

Urfa
Refet

B fıkrası bir fayda temin etmeyeceğinden tayyını,

C fıkrasında mevzuubahis devlet bütçesinden muavenetin bir nisbet üzerine tespiti için Encümene havale buyrulmasını teklif eylerim.

Gaziantep
Ahmet Remzi

Riyaseti Celileye

Maarif Vekâleti tarafından ihzar edilmiş olan ilk tedrisat kanununun müzakeresine kadar mektep vergisi kanunu lâyihasının tesiri müzakeresini arz ve teklif ederim. 11 . 4 . 1925

Saruhan
Vasıf

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Ferdayi mahşerde mi gelecek bu kanun?

Riyaseti Celileye

Şehir, kasaba ve köyler halkına maarif vergisi namiyle tarh ve tevzi edilecek olan vergilerin adalet esasları ile kabili telif olmadığı cümlece malumdur. Binaenaleyh maddedeki (V) fıkrai atiyesinin ikamesini teklif eylerim.

V) Arazi ve emlâk ve temettü ve ağnam ve mahsulâtı arziye vergilerine işbu vergilerin azamî yüzde beşine kadar mecalisi umumiyece vazedilecek kesri munzamlar (işbu küsuratı munzamma emvali umumiye ile beraber maliye tahsildarları marifetiyle tahsil olunur). 2 Nisan 1341.

Isparta
Mükerrem

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddeye şu fıkranın ilâvesini teklif ederim:

(Mahsulâtı arziye vergisi kanunu mucibince idarei hususiye masarifine mahsus vergi hissesi ile kavanini mahsusa mucibince istiyfa edilecek sair vergi ve rüsum)

Giresun
Hakkı Tarık

Riyaseti Celileye

Mektep vergisinin arazi ve musakkafat vergisi nispetinde bir tevzi esasına göre tespiti usulü kararlaştırılmak üzere lâyihai kanuniyenin Encümene iadesini teklif eylerim. (12 Nisan 1341.

Çanakkale
Şükrü

REİS — Efendim; Biga Mebusu Şükrü Bey ile Vasıf Beyin takrirleri lâyihanın Encümene iadesi sadedindedir. Usule mugayir olduğu için reye vaz edilemez. Çünkü kanunun heyeti umumiyesinin müzakeresinin tehirini teklif ediyorlar. Halbuki Heyeti Umumiyesi şimdi kabul edilmiştir.

Efendim; Rahmi Beyin takriri (A) fıkrasına taallûk ediyor. Bu takriri tekrar okuyoruz.

(Trabzon Mebusu Rahmi Beyin takriri tekrar okundu)

REİS — Dahiliye Vekili Beyefendi, bu takrir hakkındaki mütalâalarını arz ettiler. Takriri reyinize vaz ediyorum. Takriri nazarı dikkate alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Nazarı mütalâaya almayanlar lütfen el kaldırsın... Alınmamıştır.

Efendim; Remzi Bey (B) fıkrası bir fayda temin etmeyecektir, tayyını teklif ederim) diyor.

(B) fıkrasının tayyını kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Efendim: Remzi Beyin ikinci bir teklifi var. O da (C) fıkrasına taallûk etmektedir. Devlet bütçesinden muavenetin bir nispet üzerine tespit ve tevzi için Encümene havalesini teklif ediyor. Bu teklifi nazarı itibare alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Nazarı itibare almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı itibare alınmamıştır.

Efendim; Refet Beyin takririni reye arz ediyorum. Tekrar okunacaktır.

(Urfa Mebusu Refet Beyin takriri tekrar okundu.)

Hakkı Tarık Beyin takriri de aynı mealdedir. Bunun ayrı bir fıkra olarak ilâvesini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Efendim; Isparta Mebusu Mükerrem Beyefendi (V) fıkrasının tadilini teklif ediyorlar. Takrirlerini tekrar okutuyorum. (Mükerrem Beyin takriri tekrar okundu)

MÜKERREM BEY (Isparta) — Efendim; Encümenin kabul ettiği (V) fıkrası tedrisatı iptidaiye kanununda esasen mevcuttur. Usulü tarh ve tevzi kabul edilmiştir. Halbuki tatbikatta hiçbir netice vermemekte ve adalet esaslarından tamamen âri bulunmaktadır. Zaten Encümen de tevzi edilecek olan verginin hangi esaslara istinat edeceğini yedinci madde ile tespit ediyor. Diyor ki: Arazi, emlâk, çift hayvanatı, ağnamı ve emvali metrukesi vesair irat ve kazançları nazarı itibare alınarak tarh edilecektir diyor. Yani madde varidata taallûk eder surette değildir. Onun için bendeniz kesri munzam şeklinde ve emvali umumiye tahsildarları tarafından tahsil olunmak şeklinde bir teklif arz ettim, kabulünü rica ediyorum.

REİS — Efendim; Mükerrem Bey noktai nazarları izah ettiler. Fakat maddenin son fıkrası ayrı hükmü ihtiva etmektedir. Binaenaleyh evvelâ varidat fıkrasını teşkil edecek olan kesri munzamlar ibaresine kadar olan teklifi reye vaz edeceğim. (Tekrar okunsun sesleri) Tekrar okuyalım efendim.

(Mükerrem Beyin takriri tekrar okundu) (Gürültüler), (Encümen ne diyor sesleri)

RASİH EFENDİ (Antalya) — Reis Bey, müsaade buyurur musunuz; vilâyat kanununda idarei mahalliyelere verilen salâhiyetlerde esasen bunların bir kısmı vardır. Şimdi onları tadil mi ediyorsunuz? Sonra teklif edilen maddeler arasında ağnam da vardır. Halbuki Meclisi Âlinin iki gün evvel müzakere ettiği bütçede ağnam kabul edilmemiştir. (O başka sesleri)

REİS — Maliye Vekilinden Muhtar Beyin bir sualleri vardır.

MUHTAR BEY (Trabzon) — Muhterem arkadaşımız Mükerrem Beyin teklifi doğrudan doğruya Türkiye Cumhuriyeti ahalisine yeniden bir vergi tarhı mahiyetindedir. Umum vergiler üzerinde bir zamdır. Maliye Vekili Bey bu mesele hakkındaki noktai nazarını, mütalâasını dermeyan etsin.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Efendim; Maliye Vekilinin noktai nazarı hiç şüphe yok ki, vergilerin hafif olması merkezindedir. Filhakika halk da kabiliyeti teklifiye kalması lüzumdur. Atiyen her ihtimale karşı Maliye Vekâletinin müracaat edeceği membaı herhangi bir şekilde kapatmak,

hali işbaa getirmek hazine noktai nazarına tabiî tetabuk etmeyen bir keyfiyettir. Maliye Vekâleti, hazine daima ahalinin kabiliyeti teklifiyesinden ihtiyat kalmasını tabiî arzu eder. Çünkü ledelhace bu membadan başka müracaat edeceği yer yoktur.

İdarei hususiye meselesine gelince : Bilmünasebe arz etmiştim. İdarei hususiyelere muavenet olarak bütçeye para konulması meselesi ehemmiyetli bir meseledir ve hakikaten bunun esası, esaslı surette halledilmelidir. Fakat bendenizin gördüğüm en iyi şekli hal, idarei hususiyeleri müstakil varidat sahibi yapmak şeklidir. Vakıa Mükerrem Beyefendi arkadaşımızın teklifinde suhuleti tatbikiye vardır, mevcut ve cari olan vergilere azamî bir şey diyorlar.

REİS — Yüzde beş diyorlar.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Yüzde beş dedim.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Devamla) — Filhakika elyevm Hazine namına cibayet edilen vergilerin nisbetine zam suretiyle yapılmakta suhulet vardır, idarei hususiyeler bu paraları cibayet etmek için ayrıca tahakkuk muamelesine, tahsil masarifine vesaireye mecbur kalmaz. Yalnız bunun bir mahzuru vardır ki; idarei hususiyeler namına yapılan tahsilâttan, varidattan dolayı idarei hususiyelerin hazine ile hesap görmesi gibi müşkülât vardır. Yeniden ahaliye bir vergi vaz eden teklif olmak dolayısıyle Maliye Vekâletinin, Hazinenin hüsnü telâkki edeceği şeylerden değildir. Fakat Heyeti Celile; idarei hususiyelere behemahal bir çare bulalım, acilen bunlara da bir yardım olsun diye bir şey kabul etmek isterse buna diyeceğim yoktur. Fakat herhalde mümkün mertebe hafif olmasına dikkat etmek lâzımdır.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Bu kanun halka vergi tahmil etmiyor mu?

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Hangisi efendim?

MÜKERREM BEY (Isparta) — (V) fıkrası. O da vergidir.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Efendim ona masarifi mecbure namı verilir. Kanunu mahsus mucibince ne suretle cibayet edileceği malum değildir. Bunun sureti tevzii de mahalline aittir. Hazinenin alâkadar olduğu mesele değildir. O da, bu da herhangi bir namla olursa olsun halktan cibayet şeklinde alınan vergi, vergidir. Fakat benim demek istediğim o değildir. Hazine namına halen cibayet edilen vergilerin tezyit ve şu veya bu maksatla başka yerlere tahsis edilmesi, şüphe yok ki, hazinenin aleyhinedir. Eğer bunların kıymetini tezyit etmek imkânı varsa evvel beevvel muvazenei umumiyenin açığı için tezyit etmek lâzımdır.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — İdarei hususiyeleri ne yapacağız?

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Devamla) — Arz ettim ki, bunun esasını etrafiyle tetkik etmek lâzımdır. İdarei hususiyeleri, en salim bir tarik olmak üzere ve müstakil varidatla teçhiz etmek çarelerini arayalım. Küsuratı munzamma mehaziri bahusus açıklı bütçelerde hazine namına cibayet edilen vergilere zamaim suretiyle idarei hususiyelere varidat temini mahaziri şimdiye kadar tecrübelerle sabit olmuştur. İdarei hususiyelere elden gelen suhuleti göstermeyi şüphesiz arzu ederiz. Fakat vaziyet arz ettiğim gibidir.

KÂZIM VEHBİ BEY (Ergani) — Encümenin bu takrir hakkında mütalâasını öğrenmek istiyoruz.

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Devamla) — Herhalde bu şekil salim bir şekil değildir. İdarei hususiyelerin müstakil olması lâzımdır. Hazinenin de, idarei hususiyenin de işine bu gelir. Mamafih bu teklif bu sene için bir tedbiri fevkalâde olmak üzere idarei hususiyelere bir yardım mahiyetinde olur ve bu sene için bir tesiri vardır.

REİS — Encümenin, bu takrir hakkında mütalâası nedir diye soruyorlar.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Küsuratı munzamma Encümende de mevzuubahis olmuş ve müzakere edilmiştir. Encümen küsuratı munzammaya taraftar olmamıştır. Ancak küsuratı munzamma fıkrası nüfusu fazla olan şehirlerde, mıntıkalarda bir nisbet dahilinde tatbik edilebilir. Meselâ elli bin nüfustan fazla olan mahallerde küsuratı munzamma şekli kabul olunabilir mamafih Encümen küsuratı munzammayi kabul etmedi. Filvaki bu usul, mahallî idarei hususiyeler için en salim bir yoldur. Takibi kabil ve sehil bir yoldur. Fakat katî bir varidat temin etmez. Olabilir ki, mahallinin mektep ihtiyacı yüz bin liradır. Küsuratı munzammada ise matrah ve mikyas sabittir; Temettüden, ağnamdan vesaireden elli bin lira temin ediyor. Üst tarafını ne yapacağız? Halbuki pekâlâ biliriz; memleketimizde resmi verilen vergiler hakiki servetin mikyası değildir. Öyle zenginler vardır ki, temettü vergisini gayet az verir. Öyle zenginler vardır ki, az vergi verdiği halde pek çok serveti vardır. Mamafih bizim altıncı ve beşinci madde olarak kabul ettiğimiz maddeler tetkik edi-

lecek olursa görülür ki, bir esas kabul ediyoruz. Ağnamını, temettüünü vesairesini nazarı itibare alıyoruz. Birçok mertebeleri kabul ediyoruz. O mertebelere nazaran birçok tetkikat icra ve vergi buna göre tevzi edilecektir.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Tatbikatına bakalım.

AHMET HİLMİ BEY (Devamla) — Buyurulacak ki, tatbikatta hata oluyor. Ne zaman mektepleri açarız, irfan membalarını memleketin köşelerine kadar isal ederiz, insanlar tenevvür eder, şuura sahip olur. O vakit tatbikatta hata merfu olur. Bu vaziyette kaldıkça şüphesiz biraz hata olacaktır. Fakat şu muhakkaktır ki; seneden seneye hata azalacaktır. Ve nihayet Meclisi Âlinin ve bütün arkadaşların arzu ettiği adalet hâsıl olacaktır. Takrir hakkındaki noktai nazarımız muvafık değildir.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) Efendim; (D) fıkrasının yerine Mükerrem Beyefendinin teklifi kabul edildiği takdirde bugün elimize geçen varidatta fazla hiçbir şey geçmeyecektir. Nispet tezyit edilir. Yüzde ondan fazla ilâve edilirse bir netice hâsıl olur. Fakat yüzde ondan aşağısına imkân yoktur. Yalnız bir şekil vardır. (V) fıkrasına - (Z) fıkrası halinde - yüzde beş ilâve edilirse... (Hayır sesleri) Müsaade buyurunuz efendim. Küsuratı munzammaların ihtiyacata kifayet etmediği yerlerde ayrıca mektep vergisi (V) fıkrası mucibince tarh ve tevzi edilir. Bu da güçtür. Hasan Beyefendinin izah buyurdukları gibi mal sandıklarına giren paraların mal sandıklarından çıkarılması hususunda şimdiye kadar hükümetin de düçar olduğu müşkülât hepinizin malumudur. Binaenaleyh bu teklif kabul edilmeyerek (V) fıkrasının aynen ipkası daha doğru olur zannındayım.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Efendim; bendeniz % 5'i bir misal olarak arz ettim. Heyeti Celileniz yüzde on, yüzde on beş, yapmayı muvafık görürse bendeniz de muvafakat ederim. İstirham ederim, takririmi o yolda tashih buyurunuz. Dahiliye Vekâleti yüzde beşi az görüyor; yüzde on yapalım. Yüzde on beş zaten azamîdir. Mutlaka % 15 olacak değildir.

REİS — Müsaade buyurunuz! Burada usul hakkında bir noktanın da izahına zaruret vardır. Bendeniz müstakil bir fıkra halinde teklif ediyor zannederek takriri Heyeti Celilenize arz etmiştim. Halbuki (V) fıkrasının makamına kaim olmak üzere teklif ettiklerini şimdi izah ettiler. (V) fıkrası halka tevzi edilecek maarif vergisidir. Bu vergi ikinci madde ile esasen kabul edilmiştir. Binaenaleyh şimdi kabul edilen vergi esasının yerine başka bir vergi esasının kabulü ve reye vazı usulü mugayirdir.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Reis Bey, ikinci maddeye mugayir değildir.

REİS — Müsaade buyurun. (V) fıkrası şudur: «Halka tevzi edilecek mektep vergisi» Bu kaldırılacak da bunun yerine ikame edilecekse bu fıkra, esas itibariyle ikinci maddede kabul edilen verginin burada zikrinden ibarettir. Binaenaleyh tekrar müzakereye vaz olunamaz. Vaki olan bir zühul üzerine müzakere cereyan etmiştir.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Ayrı fıkra halinde (Z) fıkrası halinde reye koyunuz efendim.

REİS — Ayrı olacak olursa mektep vergisi olduğu gibi bir de kesri munzamlar vergisi ayrı olacaktır. Binaenaleyh ayrı teklif ediyorsanız ayrı olarak reye vaz edelim.

MÜKERREM BEY (Isparta) — Ayrı olsun.

REİS — Şu halde ikinci madde ile kabul edilen vergiden başka «arazi ve emlâk ve temettü ve ağnam ve mahsulâtı arziye vergilerine işbu vergilerin azamî % 5'ine kadar mecalisi umumiyece vaz edilecek kesri munzammın (işbu küsuratı munzamma emvali umumiye ile beraber maliye tahsildarları marifetiyle tahsil olunur) kesri munzamları ayrı varidat olarak. Bu teklifi nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Efendim; maddeye ilâvesi teklif edilen fıkra (Z) fıkrası olarak ilâve edilecektir.

Bu fıkra şudur: «Tekâlifi devletten ilk mektepler için kavanini mahsusa ile ifraz ve tahsis olunan mebaliğ» bu fıkranın ilâvesi ile maddeyi reye vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 5. — Vilâyat meclisi umumileri kaza itibariyle bir sene içinde açılmış ve açılacak mekteplerin daimî ve fevkalâde masraflarının yüzde kaçını o kaza halkı üzerine tevzi olunacağını tayin ve tespite salâhiyettardırlar.

RASİH EFENDİ (Antalya) — Efendim; tedrisatı iptidaiye vergisi, masarifi mecbure vergisi üzerinde en çok gürültüyü bais olan bir esasa gelmişiz. O da açılacak mekteplerin daimi ve fevkalâde masrafları ile maaşatı. Mektepler açılmadan masarifat ve maaşat tevzi etmek birçok yerlerde sızıltıyı mucip olmuştur. Bilhassa muallim bulunamamak yüzünden

beş altı sene açılamayan mektebin masarifi tesisiye ve idariyesi köyler üzerine tevzi edilmişti. Senelerden beri bakaya duruyor. Köylü, «mektep açılmamıştır ki, bu vergiyi niçin vereyim» gibi muhik bir iddia ile bu vergiyi vermemekte musırdır. İdarei hususiyelerde tahsil edeceğiz diye mütemadiyen masraf ederler. Onun için açılmış olanlar bir sene evvelki bütçe ile tespit edilir. Açıldıkça mektebin masrafı tevzi edilir. Bu esas takip edilirse itirazatın önü alındığı gibi idarei hususiyeler de bir sene evvel tevzi ettiklerini gelecek sene terkin etmek mecburiyetinde kalmazlar.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; madde içinde «açılacak» tabirine ihtiyaç vardır. Eğer bu tabiri koymayacak olursak, bu salâhiyeti vermeyecek olursak Meclisi idareler için elde mevcut mekteplerle iktifa etmek zarureti hâsıl olur. Meclisi umumileri, yerinizde sayınız, emri ile karşılamak iktiza eder. Onun için bu tabiri muhafaza etmeli ve salâhiyet vermeliyiz. Elbette Meclisi Umumiler bir karar ittihaz ederken etrafı iyiden iyiye görmekle ve muallim var mıdır, yok mudur? Bunu evvelden derpiş etmekle mükelleftirler. Bu kabil ihzar vazifelerini yapmaksızın karar vermezler. Kendilerini makul hareket eden meclisler olmak üzere tanırız, kendilerinden makul şeyler bekleriz. Binaenaleyh bu tabire ihtiyaç vardır. Bundan evvel kabul buyurduğunuz maddeler de bu esasen kabul edilmiş bir fıkradır. Fıkranın aynen kabulünü rica ederim.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim; bundan evvelki madde münasebetiyle de maksadımı arz etmiştim. Bütün ağırlığı ile halka tahmil edilecek mektep vergisinin, tedrisat vergisinin halk, üzerinde yapacağı tesiratı kısmen arz etmiştim. Şimdi bu madde mekteplerin bilcümle masarifinin halka tevzi salâhiyetini meclisi umumilere vermektedir. Şu takdirde meclisi umumiler mektep namına ne kadar masraf varsa heyeti umumiyesini, yüzde yüzünü halka tevzi edeceklerdir.

Arkadaşlar; hatırlarsınız ki, geçen sene yine tedrisatı iptidaiye vergisi mevzuubahis oldu. Heyeti Âliyeniz tedrisatı iptidaiye vergisinde % 30 ilâ % 60 nispetini tespit buyurdunuz. Evvelce bu nispet daha çoktu. Yani halk mektep vergisinin, mektep masrafının yüzde almıştan fazlasına, yüzde yetmiş beşine kadar iştirak edecekti. Eski kanun bunu iktiza ediyordu. Vergi nispetinin halk üzerinde tevzi olunacak vergi nispeti çok olduğu için geçen sene heyeti âliyeniz 28 Şubatta o kanunu tadil buyurdunuz ve nispetleri tebdil ettiniz. Bundan anlaşılıyor ki, Heyeti Celilenin bir maksadı vardır. O maksat da vergi nispetinin yani masrafın halk üzerinde yaptığı tazyiki tahfif etmekti. Geçen sene Heyeti Âliyenizin bu maksatla tadil ettiği kanunu, şimdi elimizde bulunan lâyihai kanuniyenin beşinci maddesi ile tadile gitmekteyiz. Elimize geçen lâyihai kanuniye, Halit Beyefendi ve diğer arkadaşlarımızın teklifleri münasebetiyle Dahiliye Encümeninde mevzuubahis olmuş, bu meyanda Dahiliye Vekâleti tarafından idarei hususiyelerin açıkları nazarı dikkate alınarak bu açıkları doldurmak için mekteplerin masarifi umumiyet itibariyle halka yüzde yüz tevzi edilsin şeklinde bir noktai nazar encümenimizde serdedilmiştir. Bundan anlıyoruz ki, idarei hususiyelerin açıklarını kapatmak için - ki, bu açığın çoğu mektep masarifinden ileri gelmektedir - mektep vergisi, tedrisat vergisi namiyle mektep masrafının halka tevzi edilmesi hedef ittihaz edilmiştir. Bu verginin halk üzerinde yapacağı tesiratı müteaddit defalar arz etmiştim. Bir de tatbikatta ne suretle tevzi edileceğini, muhtarların veyahut mahalli heyetlerin taksim hususunda gösterecekleri tefavütleri, müşkülâtı nazarı dikkate alırsanız ve verginin miktarı umumisi de fazla olursa, tevzi esnasında halka tahmil edilecek vaziyetin ne kadar fazla olacağını takdir edersiniz. Bunu hassaten nazarı dikkate almak lâzımgelir. Onun için bendeniz, Heyeti Âliyenizin geçen sene kabul ettiği esası nazarı digkate alarak, azamî % 60 nispetinde teklif edeceğim. Esasen geçen seneki kanunda bu nispet bu şekilde mevcuttu.

Buna mukabil bir noktai nazar serdedilebilir. O da şudur: Geçen sene halkın mektebe malik olan kısımları bu vergi ile mükellefti. Bu sene ise halkın heyeti umumiyesi bu vergi ile mükellef olduğundan tevzi olunacak insan da fazladır. Binaenaleyh bu cihetten verginin sikleti azalacaktır. Fakat arkadaşlar bu defa kasabaları düşününüz, köylerin nüfuslarını düşününüz, çok azdır. Bilvesile arz etmiştim. Bu ilk vergidir.

Doğrudan doğruya halkı tazyik eden bu ilk vergiyi bütün sikletiyle halkın üzerine tahmil etmeyi kabul buyurmayınız. Bunu Heyeti Celileden rica ederim.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; Rasih Efendi Hazretleri, halktan vergi alındığı halde senelerce mektep binası yapılamıyor, mektep açılamıyor, muallim bulunamıyor, buyurdular. Burada tarh edilecek vergi, bir sene zarfında açılması takarrür eden ve mevcut olan mektepler içindir.

Binaenaleyh vergi alınır da o açılması lâzım gelen mektep ihmal olunur, muallim bulunmaz düşüncesi burada varit olamaz.

RASİH EFENDİ (Antalya) — Efendim; eski kanun aynı esas dahilinde ve bu suretle senelerce tatbik edilmiştir, senelerce vergi verilmiştir. Bir kısmı da istirdat edilmiştir. Kanunun şekli tatbikinden istifade edebilenler almışlardır.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Devamla) — Efendim; Heyeti Celilenin çıkardığı ve memleket için çok nafi olan köy kanunu, köylülere mektep yapmak salâhiyetini vermiştir ve yolunu göstermiştir. Köylüler o kanun mucibince mekteplerini yaparlar ve kanun mucibince de mektebin bütün vasaitini temin ederler.

Remzi Beyefendi de bu kanun mucibince mektep vergisinin halka çok büyük bir bar olacağını beyan buyurdular. Bendeniz zannetmiyorum ki, böyle olsun. Şimdiye kadar, meselâ, bir vilâyette idarei hususiye tarafından idare edilen iptidai mektepleri masarifini - ki, burada zikredilmiştir - muvafık fıkralarla mektebi olan köylüler vergi vermek suretiyle temin ediyorlardı. Şimdi yine aynı muhassesatı mektebi olan ve olmayanlar vereceği için yani muayyen bir vergi daha büyük bir kitleye tevzi edileceği için bu noktada hiçbir bar teşkil etmez. Binaenaleyh hiç müteessir olmasınlar. Bu madde, kanunun esasını, ruhunu teşkil ediyor. Bu kanunun bu maddesinde tasrih edilen mekteplerin masarifatı için toplanacak para mekteplerin idarei adiye ve fevkalâdesine kifayet etmediği takdirde hâsıl olan açığı kaç nisbetini vaz etmek suretiyle telâfi etmek kabildir? Meclisi umumiler bunu tespit edecek. Yoksa yüzde beş, yüzde on, yüzde on beş diye hiç bir nispet tespit etmeye imkân yoktur. Bazı sene % 15 olur. Bazı % 18 olur. Bazı sene % 60 olur. Bazı sene de % 0 olur. Binaenaleyh bu noktadan da endişeye mahal olmadığını zannediyorum.

HALİS TURGUT BEY (Sivas) — Efendim; Heyeti Celilenin maarife olan ihtiyacımızı takdir buyurduğundan hiç şüphe yoktur. Binaenaleyh maarif gibi bir emri mühimmin icrası için ufak tefek adaletsizlikten vesaireden uzaklaşmak mecburiyetindeyiz. Yani maksadın bu gibi mühim olan aksamını nazarı itibare alarak ufak tefek olsa bile bunları görmemek icabeder. Çünkü: Maksat mühimdir ve ihtiyacat umumidir.

Ahmet Remzi Beyefendi biraderimiz, geçen sene tedrisatı iptidaiye vergisinin sureti tevzi ve cibayetinde vaki olan şikâyetlere işaret buyurdular. Malûmuâliniz vaki olan şikâyetlerin sebebi, geçen seneki sistemde idi. Mekteplerin vergisi, muayyen noktalarda, muayyen nispet dahilinde tekasüf ediyor ve oralardaki mektep arzularını imha eder şekilde bulunuyordu. Bu noktai nazardandır ki, bu sene bir taraftan memleketin her tarafında maarife olan ihtiyacı nazarı itibare almak, diğer taraftan da bu emri mühimmi geçen seneki şekilden hariç bir şekli salime rapt edebilmek için bu kanunu Heyeti Âliyenize takdim ettiler. Bu kanunun istihdaf ettiği gaye ile zan ve tahmin edilen müşkülât çıkacak değildir.

Masarif yüzde yüz olsa dahi halka, geçen seneki nisbetten ve miktardan daha hafif gelecektir. Ondan sonra ikinci bir mahzuru serdediyorum ki, o da şudur :

Geçen seneki tarz ve sistem, halkı mektepler aleyhine teşvik etmişti. Halbuki bu seneki sistem - gerçi mantık itibariyle, mektebi olmayan yerler parayı ne için veriyorlar gibi bir mütalâa serdedilebilirse de ona mukabil, parayı veriyorum. Ne için mektep açılmıyor diye, halkı alâkadar etmek hususu pek mühim bir mesele olduğundan, geçen seneki sisteme nazaran çok sehil ve kabili tatbiktir. Beşinci maddede mevcut olan salâhiyet, idarei hususiyelere, meclisi umumilere verilmesi zarurî olan bir salâhiyettir. Malumuâliniz bu salâhiyeti, Hakkı Tarık Bey biraderimizin buyurdukları gibi, tahdit edecek olursak hâsıl olacak umumî maksadı ihmal etmiş oluruz. Meclisi umumiler, her sene memleketin ihtiyacatını nazarı itibara alacak ve mevcut mekteplerin miktarını tespit edecek. Demin arz ettiğim hususatı da nazarı dikkate alacaktır ve yukarıda kabul edilen mevad, köy kanunu ile mecbur kaldığımız mevatta bununla içtima ederek günden güne, seneden seneye mektep miktarını tezyit edecektir. Eğer bu salâhiyeti ref edecek olursak o halde muayyen sistemde ve şekli hazırında kalmak gibi bir fena neticeye varırız. Binaenaleyh maddenin aynen kabulünü Heyeti Âliyenizden rica ediyorum.

REİS — Efendim; dört takrir vardır.

RAHMİ BEY (Trabzon) — Efendim; maddede küçük bir tashih arz edeceğim.

Şekle aittir; beşinci maddede meclisi umumilere bir vazife ve mesuliyet tahmil edildiği halde maddenin nihayetinde salâhiyettar kelimesinin kullanılması doğru değildir. Mesuliyet mukabilinde tabiîdir ki, salâhiyet olmaz.

Onun için «tayin ve tespit ederler» şeklinde olması daha doğrudur. Bu şekilde tashihini teklif ederim.

REİS — Encümen bu tashih hakkında mütalâada bulunuyor mu?

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Reis Beyefendi; Dahiliye Vekili Beyefendiden bir sual soracağım.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Zannediyorum ki, maddenin şekli Rahmi Beyefendinin noktai nazarlarına muvafıktır.

REİS — Müzakerenin kifayetini reye vaz ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler el kaldırsın... Müzakereyi kâfi görmeyenler el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; bendeniz de madde reye konmazdan evvel bir kelimenin tashihini rica edeceğim maddede «yüzde kaçını» diye yazılmıştır. «Yüzde kaçının o kaza halkı üzerine tevzi olunacağını» şeklinde yazılması lâzımdır. Binaenaleyh o şekilde tadilini teklif ederim.

REİS — Yüzde kaçı yerine yüzde kaçının denilecek.

Efendim; Remzi Beyin tadil teklifi vardır. «Fevkalâde masraflarının» tabirinden sonra «yüzde altmışını tecavüz etmemek şartiyle» kaydının ilâvesini teklif ediyorlar. Bu tadili nazarı mütalâaya alanlar el kaldırsın... Nazarı mütalâaya almayanlar el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Bir tashih vardır. Maddedeki «yüzde kaçını» yerine «yüzde kaçının» denecektir. Bu tashihle maddeyi aynen kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 6. — Vilâyet meclisi umumisince tespit edilen nisbete göre taayyün eden miktar; kazalarda maarif encümenleri, vilâyet merkezlerinde ilk tedrisat meclisleri marifetiyle köylere ve mahallere (hane, nüfus, adedi mükellefin ve derecei servet nazarı dikkate alınarak) tevzi edilir. Tevziatı icra eden heyetlere, mahalleri belediye meclisinden, ticaret ve ziraat odalarından ikişer aza ile meclisi umumiye o kazaca müntehap azadan bir zat muhasebei hususiye müdür ve memurları dahi iştirak ederler. Her mahalle veya köyün mektep vergisi tarh ve tevzi olunurken heyeti ihtiyariyesi veya o mahalle ve köyden intihap edecekleri iki kişi bu komisyonlarda hazır bulunur.

REFET BEY (Urfa) — Efendim; bu maddenin nihayetinde «her mahalle veya köyün mektep vergisi tarh ve tevzi olunurken heyeti ihtiyariyesi veya o mahalle ve köyden intihap edecekleri iki kişi ve komisyonlarda hazır bulunur» deniyor. Bu, katidir. Hazır bulunmazsa ne olacaktır?

MALİYE VEKİLİ HASAN BEY (Trabzon) — Bulunmazsa yapamayacaktır.

REFET BEY (Devamla) — Onun için bendeniz diyorum ki: «Heyeti ihtiyariyesi veya o mahalle ve köyden intihap edecekleri iki kişi bu komisyonlara davet olunur» şeklinde madde tadil olunmuştur.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; verginin tarh ve tevziinde halkın da hukukunu müdafaa etmek onlara haksızlık edilmemesini temin etmek için her köyün muhtarı ve heyeti ihtiyariyesinden bir iki kişi oraya çağrılacak ve bulunacaktır. Bulunmadığı takdirde ekseriyet varsa hüküm olunur, her şey ekseriyetle yapılır. Bulunmadığı takdirde muamele ikmal edilir.

TALÂT BEY (Ardahan) — Bulunurlar efendim, daha fazlası bile gelir.

CAVİT BEY (Diyarbekir) — Komisyonlarda bulunması ihtiyarî şeklinde ve istişarî mahiyette değildir. Hangi köyün veya mahallenin tevziatı yapılacaksa o köyün veya mahallenin heyeti ihtiyariyesi de bulunsun şeklindedir. Bunlar sahibi rey, Vekil Beyefendinin mütalâası şeklinde değildir.

REİS — Efendim; Refet Bey mütalâalarını beyan ettiler ve takrirlerini izah ettiler. İntihap edecekleri iki kişi bu komisyonlarda hazır bulunur» şeklinin, «iki kişi davet olunurlar» şeklinde tashihini teklif ediyorlar, bu tadil teklifini kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi aynen reyinize vaz ediyorum. Kabul edenler el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 7. — Her yerde mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyetleri köye veya mahalleye mürettep olarak ilk tedrisat meclis veya maarif encümeni tarafından tespit edilen miktarı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün zarfında köy ve mahallerindeki mükelleflerin namına mukayyet arazi, emlâk ve sahip olduğu çift hayvanatı, ağnamı, emvali menkulesi, verdiği temettü vergisi gibi irat, servet ve kazanç karineleri göz önünde tutulmak şartiyle kudreti maliyelerine göre tevzi ederek tevzi cetvellerini vilâyette ilk tedrisat meclisine, kazalarda maarif encümenine gönderirler.

REİS — Mütalâa var mı efendim? Kabul edenler ellerini kaldırsın... Kabul etmeyenler ellerini kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 8. — İlk tedrisat meclisi ve maarif encümeni tarafından tevhit ve tasdik edilen tevziat cetvelleri belediye dairesi, hükümet konağı kapıları ile, her mahallede halkın görebileceği sair münasip yerlere bir hafta müddetle talik ve keyfiyet ilân edilir.

Tevziat miktarının azlığından veya çokluğundan dolayı muhasebei hususiye ve müdür ve memurları ile mükellefle on beş gün zarfında mahallî mecalisi idaresine müracaatla itiraz edebilirler. Meclisi idarenin kararı katîdir. İtiraz etmeyenler hakkındaki tevziat da, müddeti geçince katî olur.

REFET BEY (Urfa) — Efendim; halka tevzi edilen masarifi mecbure hakkında bir itiraz vardır. Mahallî idarelere müracaat edecekler. Meclisi İdarelerin verecekleri kararlar katidir. Meselâ mahallî idare diyor ki: «Filana tevzi edilen yüz liranın elli lirası fazladır. Tenkis edilecek» bu suretle bu vilâyet dahilinde tevzi edilen elli bin liranın yirmi bin lirasını meclisi idare tenkis ederse ne olacaktır? Bütçe noksan kalacaktır. Onun için tenkis edeceği miktarı, diğer mükelleflere tarh ve tevzi etmek lâzımdır. (Meclisi Umumî onu düşünür sesleri)

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim; maddede bu ilân keyfiyetini her mahallede icra edileceği yazılmıştır. Halbuki köylüler de bu vergi ile mükelleftirler. Onun için köylülere ait olan ilâm varakalarının köylerde de taliki lâzımdır ve binaenaleyh her mahalle ve köyde olması lâzımdır. Şu halde maddeye (her köyde) ibaresinin ilâvesini teklif ederim.

REİS — Efendim; maddedeki her mahallede tabirinden sonra her köyde ibaresinin ilâvesine dair bir teklif vardır.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Efendim her mahallede değil, her mahaldir. Her mahalde denilirse maksat hâsıl olur.

(Her mahallede ve her köyde daha iyi olur sesleri)

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Efendim; affınızı rica ederim. Yine vaktinizi izaa edeceğim. Kısa söyleyeceğim. Bu madde, bilhassa meclisi idarelere; verginin tevziinden sonra katî karar salâhiyeti vermek itibari ile çok mühimdir. Bilcümle kararla bilhassa hukukî, idarî vesair bilcümle kararla istinafa tabi tutulurken vergi kararları ki, halkın kesesine taallûk ediyor. Onun için bilhassa arz ettiğim gibi vergi nispeti çoğaldıkça halka tevzi edilen miktarda çoğalacağından halktan alınan verginin kararı katisini yine o mahallin meclisi idaresine bırakmak, memleketimizin vaziyeti hazırası itibarı ile muvafık olmazsa gerek, burayı tashih etmeyi bir vazife bilirim. Mademki vergi esasını tespit ediyoruz. Vergi esasını tespit etmeden diğer vergilerin miktar ve nisbetleri mikyas olarak kabul buyrulmuştur. Hiç olmazsa bu mikyaslara karşı yapılacak itirazların mafevk meclisi idare tarafından istinafını kabul etmek çok muhik olur. Eğer vergi kazalarda ise vilâyetler tarafından istinafen tetkik edilir. Vilâyetlerde ise Şûrayı Devlet tarafından istinafen tetkik olunur. Bu bapta bir takrir takdim edeceğim. Kabulünü rica ederim. (Reye sesleri)

REİS — Efendim; müzakerenin kifayetine dair bir takrir vardır (kâfi sesleri). Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Müzakere kâfi görülmüştür.

Efendim; burada bir kelime tashihi vardır. Her mahallede yazılmış. Encümen «her mahalde» şeklinde tashihini istiyor. Her mahalde şeklinde tashih ediyoruz.

REİS — Refet Beyin bir teklifi vardır. Okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Aşağıdaki fıkranın ilâvesini teklif eylerim:

Mükelleflerden tenziline karar verilen mebaliğ diğer mükelleflere tevzi olunur.

Urfa
Refet

REİS — Reyinize arz ediyorum. Nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Nazarı mütalâaya almayanlar lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum.

AHMET REMZİ BEY (Gaziantep) — Takririm var.

Riyasete

Mafevk Meclis tarafından bir defa istinaf esasının kabulünü teklif ederim.

Gaziantep
Ahmet Remzi

REİS — Şekle ait olduğu için reye koyamıyorum. Maddeyi aynen reyinize arz edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

HİLMİ BEY (Artvin) — Her mahallede ve her köyde şeklinde mi?

REİS — Tashih ettik. (Her mahalle ve her köyde) değil, (her mahalde) oldu.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Heyeti Umumiye kabul etmedi.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Encümen kâfi gördü. Ama Meclis kâfi görmedi.

REİS — Efendim; bu fikre takrir sahibi de iştirak etmiştir. (Her mahalde) tabirinde köyünde dahil olduğunu takrir sahibi izah ettiler ve Encümenle mutabık kaldılar. Her mahalde o da dahildir.

AHMET HAMDİ BEY (Bozok) — Maddenin aslında her mahallede: Deniyor.

REİS — Sehvi tabıdır.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — İstasyon da bir mahaldir. Eğer oradan hariç olmazsa nasıl olur? Bunu anlamak lâzımdır.

REİS — Kanunun siyakına ve mevzuuna lütfen bakınız.

İSMAİL KEMAL BEY (Çorum) — Her mahal olmaz efendim.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Halkın görebileceği sair münasip yerler yazılmıştır. Maksat, ıtla husulüdür.

REİS — Rica ederim efendim; mücadeleye değecek bir mesele midir?

Dokuzuncu maddeyi okuyorum :

Madde 9. — Tevziat vazifesini müddeti kanuniyesi zarfında ikmal eden muhtarlar ile ihtiyar meclisi ve heyetleri azalarına kariye veya mahalleleri tahsilâtının yüzde üçü ikramiye olarak verilir.

HALİT BEY (Kastamonu) — Arkadaşlar; burada yüzde üçü fazla görüyorum. Esasen idarei hususiyelerin varidatı azdır. Bu sırf tevziat mukabilinde veriliyor. Ayrıca aşağıda bir madde vardır. Tahsildar tutacak ve onun için de para verecektir. Bunlar sırf defterleri tanzim eder, bunlara yüzde üç verirsek fazladır, yüzde biri kâfi görüyorum.

ŞÜKRÜ BEY (Bolu) — Elli kerre kaza meclisine gelecek. Öyle şey mi olur efendim?

RAHMİ BEY (Sivas) — Dokuzuncu madde masraf kabul etmiş oluyor. Halbuki yukarıda böyle bir masraf yoktur. Üçüncü maddede fevkalâde ve daimi bir masraf tayin edilmiştir. Bu maddeye ilâve yapmakla diğer maddeler bozulmuyor mu?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Bu bir maddei mahsusadır.

HÜSEYİN BAKİ BEY (Burdur) — Efendim; bu maddenin tayyedilmesi lâzımdır. Çünkü Heyeti Âliyenin malûmu olduğu üzere köy kanununda bir madde vardır. İhtiyar meclisleri ve muhtarlara köylerin dairesi dahilinde bulunan sekeneden para toplanır ve aylık verilir. Bu gibi umumî vazaifi de ifa için ayrıca köy kanununda madde vardır.

MALİYE BAKANI HASAN BEY (Trabzon) — Mevkii meriyete girdi ise.

HÜSEYİN BAKİ BEY (Burdur) — Mevkii meriyete girmiştir. Girdiğini Dahiliye Vekili Bey buradan söylediler. Köy kanununu tatbik ediyorum, dediler. Heyeti Celileniz ıttılâ hâsıl etti. Binaenaleyh bu maddenin tayyedilmesi icap eder.

REFİK BEY (Konya) — Meccanen yapmazlar.

REİS — Başka söz istiyen yoktur. Burdur Mebusu Hüseyin Baki Bey maddenin tayyını teklif ediyorlar.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Efendim; bu tarh ve tevzi ameliyesinin adilâne, halkı sıkmıyacak bir şekilde yapılması için çok çalışmak lâzımdır. Çalışacaklar da muhtarlar ve bu kanunla ikramiye vadedilen insanlardır. Kalkacak, kaza içinde birçok yerler gezecek ve ondan ayrı birçok masraflar yapacak. Bunları temin etmek lâzımdır. Yüzde üç fazla ise her halde yüzde iki verilmesi gayet muvaffıktır.

REİS — Efendim; Vekil Bey noktai nazarlarını izah etiler, maddenin tayyını kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmemiştir. Maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Fakat tadilname var. Yüzde bir olarak tadilini teklif ediyorlar. Nazarı mutalâaya alanlar (anlaşılmadı sesleri)? Efendim yüzde üçün bire tenzili teklif ediliyor. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmemiştir. Şu halde maddeyi aynen reyinize arz ediyorum. Maddeyi aynen kabul edenler.. (Yüzde ikiye tenzili hakkında da teklif vardır sesleri). Maddeyi kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 10. — Her mükellef ancak bir cihetten ilk mektep vergisi verir. Ancak dördüncü maddede mezkûr maaş ve ücret ashabının ayrıca kazançları olduğu ve kazançları maaş ve ücretlerinden daha fazla bulunduğu takdirde kazançlarına nazaran mektep vergisi alınır.

DOKTOR MUSTAFA BEY (Çorum) — Buraya tahsisat veya tazminat alan kelimesinin ilâvesi lâzım-

dır. Çünkü yukarıdaki maddede dahi maaş ücret vesaireden bahsolunmuş, tahsisattan, Meclis azasından hiç bahis edilmemiştir. Maaş kelimesinden sonra tahsisat kelimesinin de ilâvesini rica ediyorum. Sonra umum memurin denildiği zaman bunun içinde zabitan da dahildir. Bu verginin zabitandan alınmadığını işitiyorum.

DAHİLİYE VEKİLİ CEMİL BEY (Tekfurdağı) — Zabitan da dahildir.

DAHİLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Zabta geçmesi için arz edeyim efendim. Muvazenei Umumiyeden maaş alan bilumum memurin ve zabitan da dahildir.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Muvazenei Hususiye yok mu imiş?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — O, ayrıca mezkûrdur.

REİS — Efendim; kanunun metnine maaş ve ücretten sonra (tahsisat) kelimesinin de ilâvesi teklif ediliyor.

(Çok muvafık sesleri). Bu teklifi kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye koyuyorum. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmiştir. Şu halde maddeyi bu suretle kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul eilmiştir.

Madde 11. — Bu vergi tahsili emval kanununa tevfikan cibayet edilmek üzere diarei hususiyelerce tahsildar istihdam olunabilir.

REİS — Efendim; bu madde hakkında bir tadilname vardır. Okunacaktır:

Riyaseti Celileye

11 nci maddenin berveçhiati tadilini teklif ederim:

Tedrisat vergileri Tahsili Emval Kanununa tevfikan maliye tahsildarları tarafından tahsil olunur. İdarei hususiyeler ayrıca tahsildar istihdam edemezler.

Burdur
Hüseyin Baki

REİS — Bu takriri nazarı mütalâaya alanlar lütfen el kaldırsın.. Nazarı mütalâaya almıyan lütfen el kaldırsın... Nazarı mütalâaya alınmamıştır.

Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 12. — Mülkiye, maliye ve marif müfettişleri işbu kanununun tatbikatiyle alâkadar olanların muamelâtını tetkik ve teftişle mükelleftirlerdir.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler el kaldırsın.. Madde aynen kabul edilmiştir.

Madde 13. — Dahiliye ve Maarif Vekâletlerince işbu kanununun suveri tatbikiyesini mübeyyin bir talimatname ihzar edilir.

REİS — Maddeyi aynen kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler..

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim; söz istedim.

REİS — Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Madde aynen kabul edilmiştir.

İstihsali ârâ esnasında söz söylenemez efendim!

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Efendim talimatname olmıyacağına Meclisi Âli karar vermiştir. Teşkilâtı esasiyeye muhaliftir. Nizamnameyi şurayi devletten geçirmek suretiyle Hükümet yapabilir. Bu mesele geçende tespit edilmiştir. Binaenaleyh Teşkilâtı Esasiyeye muhalif bir hareket nasıl olur?

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, şurayi devletin teşkiline kadar talimatname yapılması hakkında madde vardır.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Meclisi Âli tayyetmiştir. Şimdiye kadar Meclisi Âliden bu tarzda bir madde geçmemiştir.

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Yol kanununda da aynı..

FERİDUN FİKRİ BEY (Devamla) — Bilahare kanunu esasi Encümeni mazbata muharriri Süreyya Bey Kanunu izah etmiştir. Meclisi Âli de tayyetmiştir. Emsali var, böyle yanlış bir yola nasıl gidebiliriz?

AHMET HİLMİ BEY (Kayseri) — Efendim; yol kanununda aynen buna yakın bir madde vardır. Orada da «Nafia ve Dahiliye Vekâletleri lâzım gelen talimatı yapar». Diye zikredilmiş ve kabul edilmişti.

FERİDUN FİKRİ BEY (Dersim) — Vekâlet talimatname yapar. Fakat Heyeti Vekili ancak nizamname yapar ve onu şurayı devletten geçirmesi şarttır. Talimatname yoktur. Talimatnameyi yalnız vekil yapar ve bu da vekâletin kendi emrinde olan muhite bir emrinden ibarettir (zaten öyle sesleri). Heyeti Vekileden geçmiyecek.

REİS — Efendim; maddede Dahiliye ve Maarif Vekâletleri tabiri var. Efendim; Feridun Fikri Bey noktai nazarlarını izah buyurdular. Tekrar reyinize arz ediyorum. Maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın... Kabul etmiyenler lütfen ellerini kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Madde 14. — İdarei vilâyat kanunu muvakkati ile tedrisatı iptidaiye kararnamesinin tadiline dair 8 Nisan 1339 tarihli kanun ile bunun bazı mevadını muaddil 28 Şubat 1340 tarihli kanunun işbu kanuna mübayin olan ahkâmı mefsuhtur.

REİS — Efendim; On dördüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Madde 15. — İşbu kanunun hükümleri neşri tarihinden başlar.

REİS — Maddeyi aynen reyinize vaz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Madde 16. — İşbu kanunun hükümlerini yaptırmaya Dahiliye ve Maliye ve Maarif Vekilleri memurdur.

HAKKI TARIK BEY (Giresun) — Efendim bu ibarede bir yenilik vardır. İşbu kanunun hükümlerini yaptırmaya memurdurlar deniyor. Dahiliye ve Maarif Vekilleri yalnız yaptırmıyacaklardır, yapmaya da memurdurlar. Onun için teklif ediyorum; «İcraya» şeklindeki tashih edilsin. Çünkü iki mahzur vardır: Evvelâ icra kelimesini Türkiye hududundan çıkarmış oluyoruz. Sonra kendileri yapamıyacakları gibi bir mana çıkıyor.

REİS — Efendim; bir tashih teklifi vardır. Bu kanun hükümlerini icraya, Maliye, ve Maarif Vekilleri memurdur şeklinde tashihini teklif ediyorlar. Kabul edenler lütfen el kaldırsın.. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın.. Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini yarınki içtimada reye vaz edeceğiz.

Efendim; muahedelerle mukaveleler hakkındaki yedi kanun lâyihasının neticei ârâsını arz edeceğim. Hepsinde de reye iştirak eden 123'tür. Nisap olmadığı için Heyeti Umumiyesini ikinci defa tayini esami ile reye vaz etmek üzere celsei atiye ruznamesine alıyoruz. Yarın bermutat içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı Müzakerat; saat : 5,45

Hududa civar ahalinin sureti mürurlarına dair Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te imza edilen mukavelenamenin tasdiki hakkındaki kanunun neticei ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123

Kabul edenler : 123

Reddedenler : —

Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.

AKSARAY
Besim Atalay B.
Neşet B.

AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.

CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.

CEBELİBEREKET
Avni Paşa

ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.

ÇATALCA
Şakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.

ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.

ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

İSPARTA
Mükerrem B.

İÇEL
Dr. Tevfik B.

İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.

KARESİ
Hulûsi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.

KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.

KOZAN
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.

MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE
Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU
Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Halis Turgut B.

SİVEREK
Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ
Cemil B.

TRABZON
Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA
Şeyh Saffet Ef.

VAN
Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadeye dair Gürcistan Hükümetiyle 20 Mart 1338 tarihinde Tiflis'te imza edilen mukavelenamenin tasdiki hakkındaki kanunun neticei ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123
Kabul edenler : 123
Reddedenler : —
Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.
AKSARAY
Besim Atalay B.
Neşet B.
AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.
ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.
ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.
ARTVİN
Hilmi B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Şükrü B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.
BURDUR
Hüseyin Bâki B.
BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.
DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.
DERSİM
Feridun Fikri B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.
ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.
ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.
ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.
ERZİNCAN
Sabit B.
ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa
ESKİŞEHİR
Arif B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.
GELİBOLU
Celâl Nuri B.
GİRESUN
Hakkı Tarık B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
İSPARTA
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tevfik B.
İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.
İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.
KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.
KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.
KARESİ
Hulûsi B.
KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.
KIRŞEHİR
Ali Rıza B.
KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.
KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
KOZAN
Ali Şadi B.
KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.
MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa
MERSİN
Besim B.
MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.

Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE

Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU

Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE

Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

Halis Turgut B.

SİVEREK

Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ

Cemil B.

TRABZON

Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA

Şeyh Saffet Ef.

VAN

Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK

Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Türkiye Hükümeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan konsolosluk mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye müteallik mukavelenamenin tasdiki hakkındaki kanunun neticei ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123

Kabul edenler : 123

Reddedenler : —

Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.

AKSARAY
Besim Atalay B.
Neşet B.

AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.

CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.

CEBELİBEREKET
Avni Paşa

ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.

ÇATALCA
Şakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.
Ziya B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.

ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.

ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

İSPARTA
Mükerrem B.

İÇEL
Dr. Tevfik B.

İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.

KARESİ
Hulûsi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.

KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.

KOZAN
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.

MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE
Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU
Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Halis Turgut B.

SİVEREK
Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ
Cemil B.

TRABZON
Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA
Şeyh Saffet Ef.

VAN
Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Türkiye Hükümeti ile Rusya Sosyalist Federatif Şuralar Cumhuriyeti Hükümeti ve Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza olunan Demiryolları mukavelenamesinin tasdiki hakkındaki kanunun neticei ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123
Kabul edenler : 123
Reddedenler : —
Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.
AKSARAY
Besim Atalay B.
Neşet B.
AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.
ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.
ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.
ARTVİN
Hilmi B.
BAYEZİD
Şefik B.
BİGA
Şükrü B.
BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.
BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.
BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.
BURDUR
Hüseyin Bâki B.
BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.
CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.
CEBELİBEREKET
Avni Paşa
ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.
ÇATALCA
Şakir B.
ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.
DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.
DERSİM
Feridun Fikri B.
DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.
ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.
ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.
ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.
ERZİNCAN
Sabit B.
ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa
ESKİŞEHİR
Arif B.
GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.
GELİBOLU
Celâl Nuri B.
GİRESUN
Hakkı Tarık B.
HAKKÂRİ
Nazmi B.
İSPARTA
Mükerrem B.
İÇEL
Dr. Tevfik B.
İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.
İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.
KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.
KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.
KARESİ
Hulûsi B.
KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.
KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.
KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.
KIRŞEHİR
Ali Rıza B.
KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.
KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.
KOZAN
Ali Şadi B.
KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.
MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa
MERSİN
Besim B.
MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.

Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE

Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU

Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE

Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

Halis Turgut B.

SİVEREK

Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ

Cemil B.

TRABZON

Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA

Şeyh Saffet Ef.

VAN

Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK

Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında 31 Mayıs 1340 (1924) tarihinde münakit muhademet muahedenamesinin tasdiki hakkındaki kanunun neticesi âârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler	: 123
Kabul edenler	: 123
Reddedenler	: —
Müstenkifler	: —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.

AKSARAY
Besim Atalay B.

AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.

CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.

CEBELİBEREKET
Avni Paşa

ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.

ÇATALCA
Şakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.

ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.

ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

İSPARTA
Mükerrem B.

İÇEL
Dr. Tevfik B.

İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.

KARESİ
Hulûsi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.

KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.

KOZAN
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.

MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.

Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE

Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU

Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE

Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN

Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD

Halil Hulki B.

SİNOP

Yusuf Kemal B.

SİVAS

Halis Turgut B.

SİVEREK

Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ

Cemil B.

TRABZON

Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA

Şeyh Saffet Ef.

VAN

Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK

Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti arasında Ankara'da münakit 11 Teşrinievvel 1340 (1924) tarihli muhadenet muahedenamesinin tasdiki hakkındaki kanunun neticei ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123

Kabul edenler : 123

Reddedenler : —

Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.

AKSARAY
Besim Atalay B.
Neşet B.

AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.

CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.

CEBELİBEREKET
Avni Paşa

ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.

ÇATALCA
Şakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.

ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.

ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

İSPARTA
Mükerrem B.

İÇEL
Dr. Tevfik B.

İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.

KARESİ
Hulûsi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.

KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Mustafa B.

KOZAN
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.

MALATYA
Dr. Hilmi B.
Reşid Ağa

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE
Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU
Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.
Reşat B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Halis Turgut B.

SİVEREK
Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ
Cemil B.

TRABZON
Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA
Şeyh Saffet Ef.

VAN
Hakkı B
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında Ankara'da münakit 16 Ağustos 1340 (1924) tarihli muhademet muahedenamesinin tasdiki hakkındaki kanunun neticesi ârâsı.

(Nisap yoktur)

Reye iştirak edenler : 123

Kabul edenler : 123

Reddedenler : —

Müstenkifler : —

(Kabul edenler)

ADANA
Kemal B.
Zamir B.

AKSARAY
Besim Atalay B.

AMASYA
Ali Rıza Ef.
Esad B.

ANKARA
Ali Fuad Paşa
İhsan B.

ANTALYA
Hasan Sıtkı B.
Rasih Ef.

ARTVİN
Hilmi B.

BAYEZİD
Şefik B.

BİGA
Şükrü B.

BİTLİS
Muhiddin Nâmi B.

BOLU
Cevad Abbas B.
Dr. Emin Cemal B.
Falih Rıfkı B.
Şükrü B.

BOZOK
Ahmed Hamdi B.
Süleyman Sırrı B.

BURDUR
Hüseyin Bâki B.

BURSA
Mustafa Fehmi Ef.
Necati B.
Nurettin Paşa
Osman Nuri B.

CANİK
Süleyman Necmi B.
Talât Avni B.

CEBELİBEREKET
Avni Paşa

ÇANKIRI
Rifat B.
Ziya B.

ÇATALCA
Sakir B.

ÇORUM
Dr. Mustafa B.
İsmail Kemal B.
İsmet B.
Münir B.

DENİZLİ
Dr. Kâzım B.
Yusuf B.

DERSİM
Feridun Fikri B.

DİYARBEKİR
Cavid B.
Mehmet B.
Zülfi B.

ELÂZİZ
Mustafa B.
Naci B.
Süleyman B.

ERGANİ
İhsan B.
Kâzım Vehbi B.

ERTUĞRUL
Ahmet İffet B.
Dr. Fikret B.

ERZİNCAN
Sabit B.

ERZURUM
Câzim Ef.
Rüştü Paşa

ESKİŞEHİR
Arif B.

GAZİANTEP
Ahmed Remzi B.
Ali Cenani B.
Hâfız Şahin Ef.

GELİBOLU
Celâl Nuri B.

GİRESUN
Hakkı Tarık B.

HAKKÂRİ
Nazmi B.

İSPARTA
Mükerrem B.

İÇEL
Dr. Tevfik B.

İSTANBUL
Dr. Hakkı Şinasi Paşa
Kâzım Karabekir Paşa
Süleyman Sırrı B.
Yusuf Akçura B.

İZMİR
Kâmil B.
Mahmud Esad B.
Mustafa Rahmi B.

KARAHİSARI SAHİP
Musa Kâzım B.
Sadık B.

KARAHİSARI ŞARKİ
Mehmed Emin B.

KARESİ
Hulûsi B.

KASTAMONU
Ahmet Mahir Ef.
Halid B.

KAYSERİ
Ahmed Hilmi B.
Dr. Halid B.
Zeki B.

KIRKLARELİ
Dr. Fuad B.
Şevket B.

KIRŞEHİR
Ali Rıza B.

KOCAELİ
Ahmed Şükrü B.
İbrahim B.
İbrahim Süreyya B.
Saffet B.

KONYA
Hacı Bekir Ef.
Fuad B.
Musa Kâzım Ef.

KOZAN
Ali Şadi B.

KÜTAHYA
Cevdet B.
Ragıp B.

MALATYA
Dr. Hilmi B.

MERSİN
Besim B.

MUŞ
Hacı İlyas Sami Ef.
Osman Kadri B.
Rıza B.

NİĞDE
Ata B.
Ebubekir Hâzım B.
Galip B.
Halid B.

ORDU
Faik B.
Hamdi B.
İsmail B.

RİZE
Ekrem B.
Esad B.

SARUHAN
Hacı Ethem B.
Reşat B.
Saim B.

SİİRD
Halil Hulki B.

SİNOP
Yusuf Kemal B.

SİVAS
Halis Turgut B.
Ziya B.

SİVEREK
Halil Fehmi B.
Kadri Ahmed B.
Mahmud B.

TEKFURDAĞ
Cemil B.

TRABZON
Abdullah B.
Ahmed Muhtar B.
Hasan B.
Rahmi B.

URFA
Şeyh Saffet Ef.

VAN
Hakkı B.
İbrahim B.
Münib B.

ZONGULDAK
Ragıp B.
Tunalı Hilmi B.
Yusuf Ziya B.

Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tifliste mümzi ve hududa civar ahalinin sureti mürurları ile hudun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadelerine dair (1/222) numaralı iki kıta kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti 30 . 7 . 1338
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
Karar 1714/1715
6/1192 kayıt

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

25 . 5 . 1338 tarihli ve 1613 karar 6/794 kayıt numaralı tezkereye zeyldir.

Gürcü mürahhasları ile Tifliste imza edilip hududa civar ahalinin hududu sureti mürurları ile hududun tarafeynindeik yaylalardan mütekabilen istifadesine müteallik bulunan ve müstaceliyeti maslahata mebni şimdiden mevkii icraya vazı 25 Mayıs 1338 tarihli ve 1613 numaralı kararname ahkâmından bulunan iki adet mukavelenamenin metni asliye göre bazı ibareleri tadil edilmiş olan musaddak sureti mütercemesi ile olbapta İcra Vekilleri Heyetinın 30 Temmuz 1338 tarihli içtimaında kabul edilen iki kıta lâyihai kanuniye rapten takdim kılınmıştır. Müstacelen ifayi müktezasına ve neticesinin işarına müsadei devletlerini rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Hariciye Encümeni 15 . 2 . 1341
Karar
8

Hariciye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Gürcü mürahhasları ile mürahhaslarımız arasında Tifliste imza edilip hududa civar ahalinin hududu sureti mürürları ile hududun tarafeynindeki yayla ve kışlaklardan mütekabilen istifadelerine müteallik olan ve müstaceliyeti maslahata mebni mevki icraya vazı İcra Vekilleri Heyetinin 25 Mayıs 1338 tarih ve 1613 numaralı kararnamesi ahkâmından bulunan 20 Mart 1338 tarihli iki kıta mukavelename Encümenimizce tetkik ve aynen kabul olunmuş ve keyfiyet tasdiki mübeyyin heyeti vekileden mevrut 30 Temmuz 1338 tarihli merbut iki kıta lâyihai kanuniye heyeti umumiyeye arz ve takdim edilmiştir efendim.

Hariciye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
İstanbul	Bulunmadığı
Hamdullah Suphi	
Kâtip	Aza
İzmit	Kütahya
Safvet Ziya	Mehmet Nuri
Aza	Aza
Bolu	Sinop
Cevat Abbas	Yusuf Kemal

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti 30 . 7 . 1338
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
1715

Hükümetin Teklifi

Madde 1. — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tifliste imza edilen hududa civar ahalinin sureti mürürlarına dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi canibinden kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti

Reisi	Şeriye Vekili
Hüseyin Rauf	Abdullah Azmi
Müdafaai Milliye Vekâleti Vekili	Adliye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf	Behçet
Dahiliye Vekâleti Vekili	Hariciye Vekili
Mehmet Ata	Yusuf Kemal
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	Mehmet Vehbi
Nafia Vekâleti Vekili	İktisat Vekili
Reşat	Mahmut Esat
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti Vekili	Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili
Fuat	Hüseyin Rauf

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
1714

30 . 7 . 1338

Hükümetin Teklifi

Madde 1. — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tifliste imza edilen hududun tarafeynindeki yaylalardan mütekabilen istifadeye dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi Canibinden kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi	Şeriye Vekili
Hüseyin Rauf	Fehmi
Müdafaai Milliye Vekâleti Vekili	Adliye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf	Behçet
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
Mehmet Ata	Yusuf Kemal
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Hasan Fehmi	Mehmet Vehbi
Nafia Vekâleti Vekili	İktisat Vekili
Reşat	Mahmut Esat
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti Vekili	Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili
Fuat	Hüseyin Rauf

Hariciye Encümeninin Tadili

Birinci madde — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tifliste imza edilen hududa civar ahalinin sureti mürürlarına dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tastik edilmiştir.

İiknci madde — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Hariciye Encümeninin Tadili

Birinci madde — Gürcistan Hükümeti ile 20 Mart 1338 tarihinde Tifliste imza edilen hududun tarafeynindeki meralardan mütekabilen istifadeye dair mukavelename Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ve tastik edilmiştir.

İkinci madde — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Türkiye ve Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti Ahalisinin Hududun Diğer Tarafında Bulunan Meralardan Sureti İstifadelerine Dair Mukavelename

13 Teşrinievvel 1921 tarihinde aktedilen Kars Muahedenamesinin sekizinci maddesine tevfikan bir taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve diğer taraftan Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti iyi komşuluk rabıtalarının tesisi ve tarafeyn memleketlerinin hudut mıntıkaları ahalisinin hududun diğer tarafında bulunan meralardan mütekabilen istifadelerini teshil maksadında bulunduklarından bir mukavelename aktine karar vermişler ve bu bapta murahhas olmak üzere Türkiye Hariciye Vekâleti müsteşarı Suat Bey, Reji müfettişi umumisi Muvaffak Bey, Maliye Vekâleti Heyeti Teftişiye Müdürü Umumisi Şefik Bey ve Gürcistan Harbiye ve Bahriye halk Komiseri Şalvailyava ve Ticareti Hariciye müttehit halk komiserliği Meclisi İdare Azası Taretmode Badzeyi tayin etmişlerdir.

Murahhaseyni müşarünileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğerine badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmaları ile ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır :

Madde 1. — Türkiye ve Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti ahalisi hayvanatını hudutlardan geçirmek ve diğer taraf arazisi dahilinde bulunup işbu mukavelenamenin 2 ve 3 ncü maddelerinde zikrolunan mıntıkalarda bulunan mütemel kışlak ve yaylaklardan istifade etmek hakkını haizdirler.

Madde 2. — Türkiye ahalisi Gürcistan dahilinde eski Batum Okroğu eski Ozorkeki ve Ahızha, Ahılkelek Dezdleri hududu idarisi dahilinde bulunan müteamil meralardan istifade edebilirler.

Madde 3. — Gürcistan Sosyalist Sovyet Hükümeti ahalisi Türkiyenin Artvin, Ardahan ve Kars sancakları dahilinde bulunan müteamel meralardan istifade edebilirler.

Madde 4. — Tarafeyni akideyn ahalisi meralardan istifade için tediye edilecek mebaliğ hususunda yekdiğerinin arazisi dahilinde ahalii mahalliye ile müsavat üzere muamele göreceklerdir. Tediyatı hayvanat sahipleri veya işbu mukavelenamenin yedinci maddesinde zikredilen vekiller tarafından icra edilebilir.

Madde 5. — Koyun, keçi, boynuzlu büyük hayvanat at ve mandalar mutat olan meralarına (göçebelerce) müteamil yollardan sevk olunurlar ve hududu bilitilâf tayin edilecek noktalardan murur ederler.

Mer'a yolları ve merhaleleri ancak idarei mahalliye ile akdemce badelitilâf tebdil olunabilir. Evvelce bir itilâf hâsıl edilmeksizin sürülerin başka yollardan sevki halinde memurini memleket mutat yolları takip ettirmek için muktazi tedabiri ittihaz edebilirler.

Madde 6. — Sürülere refakat eden eşhas hududu geçmek hakkını bahşeyleyen hususi pasavanları hâmil bulunacaktır. Bu vesikanın damgası merbuttur. (Merbut 1)

İşbu pasavanlar hududun geçme noktalarında bilâ ücret kaydedilecektir.

Madde 7. — Hayvanat sahipleri hududu geçen her biri sürü, kısım ve kümeler için mütekabilen, ait oldukları memurin tarafından muta vesikai hususiyeyi hâmil bulunacaklardır.

İşbu vesikalar işareti atiyeyi ihtiva etmelidir: Sürü sahibinin isim ve şöhreti, hayvanatın cins ve miktarı, sürünün menşeinin ahvali sıhhiyesi,

İşbu vesikalar kafileyi teşkil eden hayvanat eshabı tarafından sureti mahsusada mezun kılınan bir şahsın yedinde bulunacak ve gerek takip olunan yollarda ve gerek mahallî maksut olan meralarda diğer taraf memurinine ibraz olunacaktır. İşbu vesikalar kezalik hududun mururu esnasında bilâ ücret kaydedilecektir.

Damgası merbuttur (merbut 2)

Madde 8. — Yedinci maddede irae olunan vesikayı hâmil olmaksızın hududa muvassalat eden sürüler sevk olundukları arazi dahiline kabul edilmiyeceklerdir.

Madde 9. — Esnayi rahta veya meralarda boynuzlu büyük hayvanat meyanında hayvan vebası zühür ederse işbu hastalığa tutulmuş olduğu asarı ile sabit bulunan hayvan zebh edilecek ve mütebakileri için usulüne tevfikan vaki veba serumu tatbik edilecektir.

Madde 10. — Boynuzlu büyük havyanlarda manda ve beygirlerde veyahut küçük hayvanlarda tikruncor, suçiçeği, simirya hastalığı ilh... gibi hastalıklar zuhurunda tecrit ve tathiratı fenniye tedabiri ile birlikte ecsadın imhası veya diğer müteamel tedabir icra edilir. Mümkün olduğu takdirde hayvanata telkihatı vakiye ve muktazi şiringalar tatbik olunur.

Madde 11. — Nisbeti atiye dahilinde hayvanat sahibi ve çobanlar adi ateşli hazinesiz esliha taşıyabilirler. Küçük hayvanat elli ile yüz res için bir silâhlı çoban yüz elli iki yüz res için iki silâhlı çoban ve buna kiyasen her res veya kûsuratı için birer silâhlı oçban; boynuzlu büyük hayvanat için beher yirmi veya elli res için bir silâhlı çoban, elli ila yüz res için iki silahlı çoban ve buna kiyasen beher elli res veya kusuratı için birer silâhlı çoban ilâve edilebilir.

Madde 12. — Kendilerine silâh taşımak hakkı bahşedilen hayvanat sahipleri ile çobanlar kendi memleketleri memurini canibinden muta merbut numuneye muvafık vesikayı hâmil olmalıdır. İşbu vesika tarafı diğerin memurini aidesine ibraz edilecaktir. Aksi takdirde silâhlar müsadere olunacaktır. (Merbut üç)

Madde 13. — Hududun mururunda hayvanat sahipleri ile çobanlar gümrük resmini tediyeye mecbur tutulmaksızın beraberlerinde müstamel elbise çamaşır hayvanat ve insan için tuz, eslihai cariha ve çadır, kürk (gocuk) (uvuçina) yemek ve peynir imaline mahsus takım, hayvanatın kırkılmasına muktazi alet ve alelumum yol ve merhalelerde kendilerine lâzım olan her şeyi bulundurabilirler.

Madde 14. — Hayvanat sahipleri ile çobanlar kendi memleketlerine hini avdetlerinde, hududu geçirdikleri bilcümle hayvanatı, kezalik yün, deri, yağ, peynir ilh. gibi mahsulâtı geri getirmekle mükelleftirler. Derilerin ithaline ancak menşeleri olan mera mıntıkasının sari hayvan hastalığından âri bulunduğu usulu dairesinde sabit olduğu takdirde müsaade edilir.

Madde 15. — Sürüleri ile birlikte hududu geçmiş olan bir taraf tabasından hayvanat sahipleri ile çobanlar mezkûr sürülerin menşeleri olan memlekete avdetlerine kadar onlarla birlikte diğer taraf arazisinde kalmaya mecburdurlar. Müstesna ahvalde bu hayvan ashabı ve çobanlar hududun mururu hakkında mevzu kavaidi umumiyeye tevfikan hududu tekrar egçebilirler.

Madde 16. — Her meraya hükümeti mahalliye tarafından nezaret için bir memur nasp olunur. Hayvan bekçileri dahi gerek intizama nezaret etmek gerek memurini mahalliyenin tebliğatını telakki eylemek üzere aralarında mutemet bir kimseyi intihap ederler.

Madde 17. — Meralar menatıkında sari hayvanat hastalığı zühür ettiği takdirde mahalli memurin, hayvanat hastalığının sirayetine karşı mücadele için tedabiri lâzimeyi ittihaz edeceklerdir. Mahaza hayvanat sahipleri dahi bu takdirde memurini mahalliyenin müsadesiyle mezkûr hastalığın mücadele-

sine iştirak etmek üzere vukuat mahallerine kendi memleketlerine mensup hususî baytarlar gönderebilirler.

Madde 18 — Bir tarafın ahalisine ait olup işbu mukavelename ahkâmı mucibince hududu geçen sürüler diğer taraf memurini canibinden hiç bir bahane ile kısmen veya tamamen zapt ve müsadere edilemez.

Madde 19. — İşbu mukavelename 15 nisan tarihinden itibaren meri olunacaktır.

İmzayi takip eden üç ay zarfında tasdik edilecek ve tasdiknamelerin mübadelesi süratı mümküne ile Ankara'da icra oluncaktır. Tarafeynden biri veya diğeri müddetin hitamından altı ay evvel mukavelenamenin infisahını tarafı diğere tebliğ etmiyecek olursa tarafeyni akideynden birinin onu feshi veya tadil talebi gününden itibaren bir sene daha müteber olacaktır.

Tasdikan lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve tahkim etmişlerdir.

1922 Senesi martının .... nci gününde iki nüsha olarak Tefliste tanzim olunmuştur.

İmza Ş. İlyava
Suat
Ahmet Muvaffak
Ali Şefik

Merbut :

Pasavan

Sürülere refaket eden çobanlar tarafından Türk - Gürcü hududunun mururuna mahsus

Eşkâli

İsim ve şöhreti
Pederinin ismi
Yaşı
Boyu
Göz
Saç
Sakal
Alameti mahsusa
Tabiiyeti
Gideceği mera

Hâmilin refakatında bulunan kesan: (Valide, zevce ve müteehhil olmayan hemşire ve kerimeleri, on iki yaşına kadar oğulları)

..... Sancağın ..... Kazasının ..... Nahiyesi ..... Kariyesi ahalisinden olup eşkâli balâda irae edilen çoban ..... sureti muhsusada tayin olunan nokattan hududu mürura ve refakatında bulunan sürüyü Türkiye'de bulunan meraya sevke mezundur.

Sağ 192
İmza Mühür

Merbut : 2

Vesika

Hududu geçecek hayvan sahiplerine verilen vesika

İsim ve şöhreti
Pederinin ismi
Sürünün menşeinin ahvali sihhiyesi
Hayvanatın cinsi: Koyun, keçi, beygir, sığır, manda, öküz, inek,
Hayvanatın adedi :

İşbu vesika .... sancağının .... kazası .... Nahiyesi ... kariyesi ahalisinden balâda cins ve miktarı irae edilen sürünün sahibi .... verilmiştir. İşbu süre ve çoban .... tahtı sevkinde huduttan mururla mutat merasına gidecektir. İşbu pasavan..... tarihine kadar muteberdir.

Merbut : 3

Meralara giden sürü sahibi veyahut çobanlardan eslihai nariyeyi hâmil olacaklara verilen vesikadır.

Eşkâli :

İsim ve şöhreti
Pederinin ismi
Yaşı
Boyu
Göz
Saçı
Sakalı
Alameti mahsusa
Tabiiyeti
Gideceği mahal
Tüfek cins ve numarası
Fişek miktarı

Balâda künyesi muharrer olup işbu vesikayi hâmil bulunan ..... sancak ..... kazası ..... nahiyesi ..... köy ahalisinden ..... sürüye refakat ettiği müddetçe balâda muharrer silâhı taşımağa mezundur.

Mukavelename

Türkiye ve Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetinin manatıkı hududiyesinde sakin ahalinin hududu sureti mürurları hakkında mukavelename 13 Teşrinievvel 1921 tarihli Kars muahedesinin yedinci maddesine tevfikan bir taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve diğer taraftan Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti iyi komşuluk rabıtaları-

nın tesisi ve tarafeyni akidinin hemhudut ahalisinin iktisadî münasebetlerinin teshili arzusunda bulunduklarından hududun sureti mürurü hakkında bir mukavelename akdine karar vermişler ve bu bapta murahhasları olmak üzere Türkiye Hariciye Vekâleti müsteşarı Suat Bey, Reji Müfettişi Umumisi Muvaffak Bey, Maliye Vekâleti Heyeti Teftişiye Müdürü Umumisi Şefik Bey ve Gürcistan Harbiye ve Bahriye halk komiseri Şalva İlyava ve Ticareti Hariciye Müttehit halk komiserliği Meclisi İdare azası Karp Modebadzeyi tayin etmişlerdir. Murahhaseyni müşarünileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğerine badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmaları ile ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

1. — Türkiye ve Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuiyeti mıntıkı hududiyesi ahalisi mezkûr devletler arasındaki hududu kavaidi atiye esasatına tevfikan mürur hakkına haizdirler.

Madde 2. — Türkiye Gürcistan hududunun her iki tarafından on beş verst mesafede bulunan köy ve şehirlerde sureti daimede ikamet eden eşhas manatıkı hududiye ahalisinden itibar olunmuştur.

Madde 3. — Balâda mezkûr eşhas hududu ancak memurini rusumiye bulunan mahallerden veyahut tarafeyn hükümetlerince bir itilâfı müşterek üzerine bilhassa gösterilecek olan mürur noktalarından geçebilirler.

Madde 4. — Huduttan mürur Türkiye'de nahiye, kaza, sancak ve Gürcistan'da disteryeft memurlarınca usulü dairesinde ita edilen bir pasavanın ibrazı suretiyle vuku bulur. Bu pasavanlar tarihi itasından itibaren ancak yirmi bir günlük bir müddet için muteberdirler. Yirmibir günün nihayetinde pasavanın hamili huduttan tekrar mürur etmiyecek olursa hükümeti mahalliye memleketi asliyesine avdet eylemek için kendisine kâfi bir müddet daha ita edecek ve eğer bu müddet nihayetinde de pasavan hamili hududu geçmemişse hükümeti mahalliye bunun hakkında kavanini memleketi tatbik eyliyecektir.

Madde 5. — Pasavanlar bilâ harç icra edilecek olan kayıt ve tetkik muamelelerinden başka hiç bir gûna muamelât ve merasime tabi tutulmıyacaklardır. Keyfiyeti men, pasavan üzerinde işaret edilmek şartiyle, arzu edilmiyen eşhasa hududun mürurü men edilebilir.

Madde 6. — Elbise, çamaşır, havlu ve kısa bir müddet zarfında sanat için icap eden alât ve vesait gibi müstamel eşya ile her şahıs için azamî on beş kilodan fazla olmıyan mevadı gıdaiye hududun mürurü esnasında hiç bir resim ve vergiye tabi tutulmıyacaktır.

Madde 7. — Tarafeyni akideyden her biri ithal veya ihracı memnu veyahut ithal ve ihracı ancak mahdut bir surette serbest bulunan eşya hakkında müesses kavaidi tatbik etmek hakkını muhafaza ederler.

Madde 8. — Hududu geçen eşhas memleketlerine avdetlerinde ancak hududu geçerken götürdükleri mevat ve eşyayı getirebilirler. İthal etmek istiyecekleri eşya ve emteai saire gümrük ve zabıta kavaidi umumiyesine tabi olacaktır.

Madde 9. — Tarafı diğerin mıntıkai hududiyesinin emrazı sariyeden birinin tahtı tehdidinde bulunduğu anlaşılırsa tarafeyni akideynin her biri bu hususta müesses bütün nizamatı tatbik etmek hakkını haizdirler.

Madde 10. — Hayvanat sürülerine refakat eden göçebe çobanların hududa süreti mururları meralar hakkındaki mukavelename ile müesses hususî kavaide tabidir.

Madde 11. — Huduttan üç kilometre mesafedeki bir mıntıkada kâin ve menatıkı hududiye ahalisini ait bulunan araziden istifadeyi teshil için bir sene müddetle muteber pasavanlar ita olunacaktır.

Bu pasavanlar yalnız bir defaya mahsus olmak üzere bilâharç her iki taraf hükümeti mahalliyesince kayıt ve vize edileceklerdir.

Madde 12. — Balâda mezkûr pasavanlar Türkiye ve Gürcistan lisanları ile muharrer bulunacaklardır. Mezkûr pasavanların eşkâli bervechiatidir.

Pasavan : 1

Yirmi bir gün için muteber ve mantıkı hududiye ahalisi tarafından Türk ve Gürcistan hududunun mürurına mahsus:

Pasavan

Eşkâli

İsim ve şöhreti
Pederinin ismi
Yaşı
Boyu
Göz
Saç
Sakal
Alâmeti mahsusa
Tabiiyeti
Gideceği yer

Pasavan hâmiline refakat eden eşhas (valide, zevce, müteehhil olmayan kerime ve hemşireleri, on iki yaşına kadar olan erkek çocukları) ..... Livası ..... kazası ..... nahiyesi ..... köyü ahalisinden olup balâda eşkâli gösterilen .... nın hududu mürur etmesine müsaade edilmiştir. İşbu pasavan yirmi bir gün için muteberdir.

H ..... 92 ....

Pasavan : 2

Bir sene için muteber ve üç kilometrelik bir mıntıkai hududiye dahilindeki araziye malik bulunan ahalinin Türkiye Gürcistan hududunu mürurlarına mahsus pasavandır.

Eşkâli

İsim ve şöhreti
Pederinin ismi
Yaşı
Boyu
Gözü
Saç
Sakal
Alâmeti mahsusa
Tabiiyeti

Hâmile refakat eden eşhas (valide, zevce ve mütehhil olmıyan kerime hemşireleri, on iki yaşına kadar olan erkek çocukları) ..... Livası ..... kazası ..... nahiyesi ..... Köyü ahalisinden olup ..... Köyünde arazisi bulunan eşkâli muharrer .... nın mezkûr arazide çalışmağa gitmek üzere hududu mürur etmesine müsaade edilmiştir.

A — Araba, alât ve edevat, mevadı gıdaiye, tohumluk ve bu hususta lâzım olan her şeyi birlikte götürmeğe.

B — Hasat ettiği mahsulâtı hanesine götürmeğe.

C — Ledelicap geceyi tarlasında geçirmeğe mezundur.

İşbu pasavan bir sene için muteber olup bir defaya mahsus olmak üzere Türkiye memurinine ibraz edilmek icap eder.

Madde 13. — İşbu mukavelename 15 nisandan itibaren mer'iyül icradır.

İmzayi takip eden üç ay zarfında tasdik edilecek ve tasdiknameler Ankara'da suratı mümküne ile teati olunacaktır. İşbu mukavelenamenin müddeti beş senedir. Tarafeyni akideynden biri veya diğeri müddetin hitamından altı ay evvel mukavelenamenin imfisahını tarafı diğere tebliğ etmiyecek olursa tarafeyni akideynin birinin onu fesh veya tadil talebi gününden itibaren bir sene daha muteber olacaktır.

Tastiken lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve tahtim etmişlerdir.

İşbu mukavelename 1922 senesi martının ...nci günü iki nüsha olarak Tifliste tanzim edilmiştir.

İmza Ş. İlyava
Suat
Ahmet Muvaffak
Ali Şefik

Türkiye Hükümeti ile Sovyet Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Hükümetleri arasında akit ve imza edilen (Konsolosluk mukavelenamesi) bu zeyl (hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye) mütedair mukavelenamenin tasdikine dair (1/489) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti 7 . 11 . 1338
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
6/1933

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Murahhaslarımızla Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Hükümetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında Rus Sovyet Hükümeti Cumhuriyesinin salâhiyettar murahhasının da iştirâki ile Tifliste 9 Temmuz 1338 tarihinde akit ve imza edilen Konsolosluk mukavelenamesiyle bu zeylen tanzim kılınan hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelenamenin musaddak sureti mütercemesi ile bu bapta tanzim ve İcra Vekilleri Heyetinin 7 . 11 . 1338 tarihli içtimaında kabul edilen lâyihai kanuniye ve esbabı mucibe lâyihası sureti musaddakası leffen takdim kılınmıştır. İfayi müktezası ile neticesinin işarına müsaade buyrulmasını rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Kanun Lâyihası

İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti
Türkiye Büyük Millet Meclisi 7 . 11 . 1338
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
1961 Karar

Madde 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Sos-

yalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında bin üç yüz otuz sekiz senesi temmuzunun dokuzuncu günü Tifliste akit ve imza olunan Konsolosluk mukavelenamesi ve buna zeylen tanzim edilen hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelename Büyük Millet Meclisince kabul ve tastik edilmiştir.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi Hüseyin Rauf	Şeriye Vekili Fehmi
Müdafaai Milliye Vekâleti Vekili Fevzi	Adliye Vekili Rifat
Dahiliye Vekili Ali Fethi	Hariciye Vekâleti Vekili Hüseyin Rauf
Maliye Vekâleti Vekili Ali Fethi	Maarif Vekili İsmail Hakkı
Nafia Vekili Feyzi	İktisat Vekâleti Vekili Feyzi
Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye Vekâleti Vekili Doktor Tevfik Rüştü	Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili Fevzi

15 . 2 . 1341

Hariciye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Rus Sovyet Hükümeti Cumhuriyesi murahhasının da iştiraki ile bir taraftan Türkiye diğer taraftan Sovyet Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan Hükümetleri arasında Tifliste 9 Temmuz 1338 tarihinde akit ve imza edilen ve berayi tasdik Hariciye Encümenine havale kılınan (Konsolosluk mukavelenamesi) ile buna müzeyyel (Hukuku aile ve ehliyeti hukukiyeye mütedair mukavelename) Encümenimizce tetkik edilmiş ve mezkûr mukavelenameler bu bapta Heyeti Vekilce teklif olunan merbut lâyihai kanuniye aynen kabul olunarak Heyeti Umumiye arz ve takdimi müttefikan karargir olmuştur.

Reis İstanbul Hamdullah Suphi	Mazbata Muharriri Bulunmadı.
Kâtip İzmit Saffet	Aza Kütahya Mehmet Nuri
Aza Bolu Cevat Abbas	Aza Sinop Yusuf Kemal

Konsolosluk ve hukuku aile mukavelenameleri Esbabı Mucibe Lâyihası

13 Teşrinievvel 1337 tarihli Kars muahedenamesinin on dokuzuncu maddesi mucibince devletimizle Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan Sovyet Cumhuriyetleri arasında akti icap eden Konsolosluk mukavelenamesi ile muahedei mezkûrenin dokuzuncu maddesinin son fıkrası ile derpiş olunan ve hukuku aileye, verasete ve ehliyeti hukukiyeye mütedair bulunan itilâfı mahsus akit ve tanzim eylemek üzere Rusya Hükümeti mümessilinin de iştirâki ile mezkûr Cumhuriyetler Heyeti murahhasaları ile birlikte müzakerata iptidar edilmiş ve tarafeynce bu bapta ihzar olunan projeler tetkik edilerek Kafkas Heyeti Murahhasalarınca teklif olunan projenin Rusya'nın bundan altmış yetmiş sene evvel Fransa ile akit eylemiş olduğu Konsolosluk mukavelenamesinden mülhem olduğu ve binaenaleyh menafii mütekabileyi cami olmak lâzım gelen ahkâmı gayrı cami bulunduğu görülmekle müzakerata esas olamıyacağı Heyeti Murahhasamızca serdedilmiştir. Uhudu atikanın ilgası üzerine uhudu mezkûre tesiratından âzâde ve kâmilen hukuku umumiyei beynelmilel ve muamelei mütekabile esasatına müstenit olarak Alman ve Avusturya Macaristan Hükümetleri ile ve yine Romanya ile akit eylemiş bulunduğumuz Konsolosluk mukavelâtından mülhem olarak ihzar olunan projemizin müzakerata esas olması hususuna tarafı diğerin muvafakatı istihsal olunmuştur.

Ahkâmı Kafkas Heyeti murahhasalarına hemen aynen denecek bir surette cüzi tadilatlâ kabul ettirilmiş olan marülarz projemiz Avrupa Devletleri arasında ezminei ahirede aktedilmekte bulunan mukavelâta mutabık bulunmuş ve mevad ve ahkâmı mukteziyatı menafiimize göre mezç ve telif olunmuştur.

Uhudu atikanın Kars muahedesi ile kabul olunan ilgasının teyidini mutazammın olmak üzere aradaki münasebatı şehbenderinin umumî hukuku düvel ve muamelei mütekabile esasına iptinaen cereyan eyleyeceği kayt ve mukavelenamenin mükaddemesinde tasrih edilmiştir.

Başşehbender, şehbender, şehbender vekili ve şehbender memurlarının akideyn memleketlerinde cari olan usule tevfikan tarafı diğer memleketlerine tayin ve izamına ve memleketlerden birinin konsolos kabul edilmiyen mahallerinde tarafı diğer Konsoloslarının da bulunamıyacağına ve bu memurların meslekten yetişme ve kendilerini tayin eden devlet tabiiyetinde bulunmaları lüzumuna mütedair ahkâmı camî bulunan birinci madde beynelmilel konsolosluk mukavelâtının mevadı mutadesinden olup Türkiye ve Romanya mukavelenamesinin aynı şekline muvafıktır.

Konsolosların usul ve nizamına tevfikan kabulleri tarihinden itibaren ifayi vazifeye mubaşeret edebileceklerine ve emirnamelerinin ibrazı üzerine kendilerine bilâmasraf ekizgize kuvator (beraet) verileceğine ve havzai memuriyetlerinin bir itilâfı müşterekle tayin edileceğine ve birinci madde mucibince konsolosların kabul edildikleri menatıkın havzai memuriyet dahiline ithal olunamıyacağına ve bu hususta her gûna tadilâtın müştereken yapılacağına dair bulunan ikinci madde keza Türkiye - Romanya mukavelesinden alınmıştır.

Üçüncü maddede Konsolosların vefatı, gaybubeti veya bir manilerinin zuhuru takdirinde kendilerine memurini mevcudeden birinin, Hükümeti Mahalliyeye ihbarı keyfiyet olunarak vekâlet edebilecek ve vekâlet edebilecek bir kimse bulunmaksızın vefat vukuu takdirinde cereyan eyleyecek muamelât ve yerine gelecek memuru cedide evrak vesairesinin sureti teslimi derpiş edilmiş ve bu suret emsaline muvafık bulunmuştur.

Memurini şehbenderinin bulundukları memlekette tekalifi askeriyede dahil olmak üzere devlete ait veya mahalli her gûna tekâlifi şahsiye ve gaybubeden ve bilâvasıta teklif ve menkulât ve zinet vergileri ile istimvalât ve mükellefiyatı şahsiyeden maf olduklarına ve bu muafiyatın emvali gayrı menkuleye şâmil olmadığına ve mumaileyhimin tevkif ve tedabiri idarî sureti ile haps muamelesine tabi olmadığına ve kavanini mahalliye ahkâmınca laakal bir sene hürriyetten mahrumiyeti veya daha ağır bir cezayi müstelzim ceraim mevzuubahis olmadıkça tevkif edilemiyeceğine ve memurini mezkûre tevkif edilince derhal hükümeti metbuasının haberdar edileceğine ve mevadı hukukiye ve ticariyede memurini mezkûre aleyhlerinde hapis cezası tatbik olunamıyacağına ve vazifelerinden münbais ahval için muhakimi mahalliyeye tabi tutulmıyacaklarına mütedair ahkâmı havi bulunan dördüncü madde, emsali düveliyede memurini şehbenderi için kabul olunan muafiyat ve imtiyazata muvafık olup tarzı tahriri Türkiye - Romanya mukavelenamesinin aynı maddesine tevfik edilmiştir.

Memurini şehbenderinin Konsoloshanenin münasip bir mahalline kendilerini nasp eylemiş olan tarafın armasını ve şehbenderhanenin sınıfını mübeyyin bir levha asabilecekleri ve mezkûr hane ile ifayi vazifede istimal eyledikleri merakibe devleti metbuaları bayrağını keşide edebilecekleri ve vazifei resmiyelerini ifa eyledikleri kâffei ahvalde haklarında ihtiramatı lâzımenin icra edileceği hakkındaki beşinci madde konsolosluk mukavelenamelerinde umumiyetle kabul olunan ahkâmdan ibarettir.

Altıncı madde şehbenderhane binasının, kançılarya ile evrakı şehbenderinin taarruzdan masun olacağına ve evrakı mezkûre şehbenderin veya eşhası sâlisenin evrak veya kitaplarından tamamen ayrı bulunmak şartiyle memurini mahalliyenin hiç bir bahane ile işbu evrakı taharri, muayene ve zabt edemiyeceğine ve dördüncü maddede muharrer ceraim mevzuubahis olmadıkça oraya duhul veya orada takibat icra edilemiyeceğine ve mamafih kalem ve kançılarya ve evrak odalarının hiç bir vakit melce teşkil edilemiyeceğine dairdir. Bu da diğer devletlerle akit olunan konsolosluk mukavelâtında kabul edilmiş olan ahkâm cümlesinden bulunmuştur.

Yedinci madde, memurini şehbenderinin mahallî memuriyetlerine ilk muvasalatlarında ve bunu takip eden üç ay zarfında cümlesi müstamel olmak şartiyle eşyayı zatiye ve beytiyeyi her vakit memuriyetlerine ait defatir ve evrakı gümrük resmî vermeksizin ithal edebilecekleri ve bu muafiyeti rüsumiyenin mevadı gıdaiyeye şâmil olmadığı hakkında olup gümrük kanunumuzun 39 ncu maddesinin rabian fıkrasına ve emsali düveliyeye tevfikan tahrir edilmiştir.

Sekizinci madde, meslekten yetişme olmak ve kendilerini tayin eden tarafın tabaasından bulunmak şartiyle şehbenderlikleri idare eden memurinin de asillere bahşolunan imtiyazat ve muafiyattan istifade edeceklerine dair ahkâmı muhtevidir.

Dokuzuncu madde, memurini şehbenderinin memuren bulundukları mahal mehakimince tahriren vaki olacak müracaat üzerine devairi mezkûreye giderek ifade vermeğe mecbur olduklarına ve ancak bu mecburiyetin memurini mezkûrenin vazaifi memurelerinden müütevellit efali hakkında cari olmıyacağına dair ahkâmı muhtevidir.

Memurini şehbenderinin mevadı sabıkada zikrolunan ahvalden mada mevatta en ziyade naili müsaade millet muamelesinden istifade eyleyeceklerine dair bulunan onuncu madde tarzı tahrir itibariyle Romanya mukavelenamesinden alınmış olup tarafımızdan bir devleti saliseye bahş olunacak herhangi bir müsaadeden sonra Kafkas Cumhuriyetlerince aynı muamele oradaki şehbenderlerimiz hakkında tatbik edilmedikçe istifade edilememesi esasını teminen bunun «muamelei mütekabile şartiyle» olacağı kayd olunmuştur.

Memurini şehbenderinin veya onlara vekâlet edenlerin memleketleri tebaasının hukuk ve menafiini muhafaza ve tebaayı mezkûrenin ticaret ve seyrisefainini himaye ve teşvik ve bu hususta havzai memuriyetleri devairine müracaat eyleyebileceklerine ve bu baptaki teşebbüsleri müsmir olmadığı takdirde hükümeti matbualarının mümessili siyasilerine müracaat edeceklerine ve havzai memuriyetleri haricinde bulunan devairi mahalliye ve devairi merkeziyei hükümetle olacak münasebetlerinde mutlaka memleketleri mümessili siyasisini tavsit edeceklerine mütedair bulunan on birinci ve memurini şehbenderinin kendilerini nasp ve tayin eden tarafın kaptan, mürettebat, tüccar vesair tebaası tarafından vaki olacak beyanatı gerek kançılarya veya ikametgâhlarında ve gerek alâkadaranın ikametgâh veya sefainininde ahz ve telakki eyleyebileceklerine ve huzurları memuren sakin bulundukları memleketin kavaninine münafi olmıyan ahvalde balâda mezkûr eşhasla birlikte o memleketin devairi adliye ve hükümetine onlara mütercimlik veya vesatet maksadı ile gitmek hakkını haiz olacağına dair bulunan on ikinci maddeleri emsali düveliyesine muvafık olup keza Romanya mukavelesine göre tahrir olunmuştur.

On üçüncü madde memurini şehbenderinin mensup oldukları taraf tabasına pasaport vesair evrakı idariye ita ve vize muamelâtı ifa eyleyebileceklerine ve mukavelât muharriri sıfatiyle ifa edecekleri vazaife ve kendilerini bu hususta salâhiyatına aittir. Konsoloslar bulundukları mahallerde memleketleri devairi idariyesinin mümessilleri oldukları cihetle ve bu gibi evrak tanzim ve itası hakkı bilcümle mukavelâtı düveliye ile kendilerine tanınmaktadır.

Ancak işbu maddenin birinci bendini teşkil eden pasaport ve evrakı idariye ita edecek hakkı memurini şehbenderinin vazaifi asliye ve tabiiyesinden maddut olup düveli saire beyninde akit olunan mukavelâttan zikre bile değmediği halde Kafkaslılarla akit eylediğimiz mukavelenameye bilintizam tarafımızdan teklif ve ithal olunmuştur.

Esbabı mucibesine gelince : Rusya'da eskiden beri cari olan bir usul mucibince tebaai ecnebiye, pasaportlarının müddetinin hitamında memleketlerinin devairi aidesinden istihsal olunmuş yeni pasaport tedarikine icbar edilmekte ve bu suretle şehbenderhanelerce muta pasaportlar kabul edilmemekte idi. Aynı usulü muhafaza eylemiş ve bilhassa vaziyeti inkılâbiye dolayısiyle tebaai ecnebiyeye, tebaai mahalliyenin müstefit olmadığı bazı gûna imtiyazat itası zaruretinde kalmış olan Sovyet Hükümetleri tebaai mahalliyeye pasaport itası suretiyle suiistimalatta bulunan bazı ecnebi konsulatolarının bu harekâtına bir nihayet vermek maksadı ile ecnebi konsulatolarının bu haklarını kuyudu lâzıme ile tavzih ve bu hususta kendi konsoloslarının hakkını da mütekabilen takyit eylemeği tercih eylemektedir. Halbuki bu mütalâa yalnız Sovyet memleketleri için varit olup tebaai ecnebiyenin tabiiyeti kayıt ve tescil edilmekte olan memleketimizde ve memaliki sairede memurini şehbenderinin bu hakkına, pasaport ita eyledikleri kimseler vatandaşları olmak şartiyle itiraz edilmektedir. Müzakerat neticesinde memurini şehbenderinin pasaport vermeleri hakkı sureti mütercemesi melfuf protokol ile tavzih olunmuştur.

On dördüncü madde, memurini şehbenderinin seyrisefain hususundaki vazaif ve husumetine müteallik olup gerek hukuku umumiyei beyneddüvelce ve gerek emsali düveliyesince kabul edilmiş mevattan ibarettir.

On beşinci madde memurini şehbenderi ve süferanın kendi memleketleri kanunlarınca memuzun bulundukları takdirde tebaalarından nikâhlarını aktedebileceklerine ve bu yoldaki münakehatı derhal devairi mahalliyeye ihbar eyleyeceklerine ve on altıncı madde dahi memurini mezkûrenin memleketleri kanunları ile muayyen şekilde tabalarına velâdet ve vefat ilmühaberleri ita ve kavanini mahalliye nüfus vukuatının ihbarını mecbur tutuyorsa ihbarı keyfiyet eyliyeceklerine mütedair olup mukavelâtı münakidenin hemen kâffesinde bu gibi ahkâm mevcuttur.

Konsolosluk mukavelenamelerine ithali mutat olan ve projemize dahi olveçhile derç edilmiş bulunan veraseti vesayet ve kayyumlığa mütedair bulunan ah-

kâm, Kars muahedenamesinin dokuzuncu maddesinin son fıkrasında bu hususta ayrıca bir itilâf aktolunacağı beyan ve tasrih edilmiş olduğundan dolayı Konsolosluk mukavelenamesi projesinden bilihraç ayrıca bir zeyl mukavelename şeklinde tertip ve konsolosluk mukavelenamesine raptedilmiştir. İşbu zeyl mukavelenamenin projesi tamamen tarafımızdan tertip edilmiş ve tarafı diğere kabul ettirilmiş olup tarzı tahrir itibariyle Almanya ve Romanya ile aktolunan mukavelâtı sâlife ahkâmına ve emsali düveliyeye tamamen muvafıktır.

Mukavelenamei mezkûrenin hulâsai ahkâmı berveçhiatidir :

Birinci maddesi tarafeyn memurini şehbenderisinin hukuku aileye ve ehliyete müteallik mevatta tarafı diğer toprağında mütemekkin tebaaları ile bunların emvali menkuleleri için vasayet ve kayyumluk tesis ve bu vasayet ve kayyumluğa nezaret edebilecekleri ve ikinci maddesi de işbu vasayet ve kayyumluğun, kimin için tesis olunuyorsa onun mensup olduğu taraf kavaninine tabi olacağı ve üçüncü maddesi de tarafeynden biri memalikinde tarafı diğer tabasından biri hakkında vesayet veya kayyumluğu müstelzim ahval zuhurunda işbu tarafı diğer memurini şehbenderisine ihbarı keyfiyet lüzumu ve memuru şehbenderi ile dairei mahalliyenin ne kadar bir müddet zarfında vasayet veya kayyumluğu tesis edecekleri hakkında ahkâmı ihtiva eylemekte ve Almanya ile münakit mukavelenamenin aynı maddesine tetabuk eylemektedir.

Dördüncü maddede memurini şehbenderice tesis olunan vasayet ve kayyumluğun sağır veya kasirin şahsına ve emvalı menkulesinin kâffesine şâmil olacağı tasrih olunmaktadır.

Beşinci madde sağır veya kasirin, mütemekkin bulunduğu memlekette emvali gayrımenkulesi de bulunduğu takdirde emvali menkule ve gayrımenkule için memurini şehbenderinin devairi mahalliye ile bilitilâf müşterek vâsî veya kayyum tayin edebileceklerini beyan eylemektedir.

Altıncı madde vasayet ve kayyumluğun tesisine kadar geçecek müddet zarfında memurini şehbenderinin vasayet veya kayyumluğun şahsa ve emvali gayrı menkuleye müteallik hususatını bizzat idare edebileceği ve devairi mahalliyenin de emvali gayrı menkuleye müteallik hususatı bir vekili muvakkat ile rüiyet ettirebileceği ve bu bapta icrası icap eden ilnat hakkındadır.

Yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu maddeler tarafeyni akideynden birinin tabası tarafı diğer memleketinde ve bir makarrı şehbenderi olan şehirde veya onun kurbunda vefat eylediği takdirde müteveffanın terekei menkulesi hakkında gerek mensup olduğu memleket memuru şehbenderisinin ve gerek memurini mahalliyenin vazife ve salâhiyeti ve tarafeynce terekenin temhiri ve ilânatın icrasına dair ahkâmı cami bulunmaktadır.

Onbirinci madde memuru şehbenderinin terekei menkuleye ne şerait tahtında vaziyet eyliyeceğini ve memuru şehbenderi bulunamayan mahallerde devairi mahalliyece ittihaz olunacak tedabiri malendir.

Onikinci, onüçüncü, ondördüncü ve onbeşinci maddeler terekei menkulenin tasfiyesine mütedair ahkâmı muhtevi olup verese menafinin himayesi zımmında kâffei tedabirin ittihaz edilebileceğini ve ciheti irse taallûk etmiyerek herhangi bir devlet tabasınca tereke aleyhine ikâme olunacak daavi hakkında hüküm itasının mahakimi mahalliyeye ait olduğunu ve tereke mevcudu ve bunun itfasına kifayet etmediği takdirde ne suretle muamele olunacağı maalindir.

Onaltıncı madde Tebaa terekesinin küşadı, idare veya tasfiyesi hususlarının tevlit eyliyeceği bilcümle mesailde memurini şehbenderinin terekeyi bir vekâletnamei mahsusa ihtiyaç kalmaksızın bihakkın temsil eyliyeceklerine ve tereke umurundan dolayı şehbenderler aleyhine şahsan ikâmei dava edilemiyeceği hakkında ahkâmı muhtevidir.

Onyedinci maddede hukuku irsiye ve terekei menkulenin müteveffanın kanunu millisine tabi olduğu tasrih edilerek ciheti irs veya vasiyete müstenit hakka veya taksime müteallik kâffei mesailin müteveffanın mehakim ve kavanini milliyesine tabi olduğu kaydedilmektedir.

Onsekizinci ve ondokuzuncu maddeler memurini mahalliyece yapılacak muamelâtı ve mahallî mezkûre memuri şehbenderisinin muvassalâtını müteakip ahkâmı sâlife dahilinde muamele ifa olunacağını göstermektedir.

Yirminci madde gemicilerin, deniz yolcularının veya sair yolcuların tarafı diğer toprağında vefatı takdirinde muamelâtı lâzimenin müteveffanın mensup olduğu şehbenderlikçe ifa olunacağına dairdir.

Yirmibirinci maddede, terekâtı gayrimenkuleye ait olup bu hususta yapılacak bilcümle muamelât kaydolunmaktadır.

Yirmiikinci madde ile mevadı sabıka ahkâmı; tarafeynden birinin toprağında bulunan ve mezkûr toprak haricinde vefat etmiş tarafı diğer tebaasından birinin terekesine ait olan emvali menkule ve gayrimenkuleye alâtarikulkiyas teşmil olunmaktadır.

Konsolosluk mukavelenamesinin onyedinci ve zeyli mukavelenamenin yirmiüçüncü maddeleri mucibince her iki mukavelenin imzayi mütakip dört ay zarfında akit memleketler mesalisi teşriniiyesince tasdik edilmesi ve Kars Muahedenamesinin tasdiknameleri Erivan şehrinde mübadele edilmiş olmasına mukabil muahedenamei mezkûrun maddei mahsusasına tevfikan akdolunan işbu mukavelât tasdiknamelerinin de Ankara'da mübadelesi ve her iki mukavelenamenin beşer sene mevkii meriyette kalarak işbu müddetin hitamından üç ay evvel tarafeynden biri veya diğeri canibinden fesh edilmediği takdirde bunların bir sene daha mer'i kalması mukarrer bulunmuş olmakla merbuten takdim olunan marularz Konsolosluk mukavelenamesiyle zeyli mukavelenamenin heyeti vekilece badettetkik berayi tasdik Büyük Millet Meclisine sevki icap eder olduğunu mübeyyin işbu esbabı mucibe mazbatası takdim kılındı efendim.

KONSOLOSLUK MUKAVELENAMESİ

Bir taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti diğer taraftan Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri Türkiye ile Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri arasında münasebatı şehbenderiyi umumu hukuku düvel ve muamelei mütekabile kaidesi esasına iptina ettirmek ve bu maksatla memurini şehbenderinin mütekabilen kabulleri kavaidini, haiz olacakları imtiyaz ve muafiyatı, kezalik vazifelerini bir sureti vaziada tayin etmek arzusunda bulunduklarından Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyetinin iştiraki ile bir şehbenderlik mukavelesi aktine karar vermişler ve bu bapta murahhasları olmak üzere :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince :

Umuru Hariciye Vekâleti Müsteşarı Suat Bey,

Maliye Heyeti Teftişiye Müdürü Umumisi Şefik Bey,

Reji Müfettişi Umumisi Muvaffak Bey,

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetince :

Gürcistan'da Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetinin mümessili iktisadisi Mişel Atabegyan,

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyetince :

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyeti sabık devlet kontrolu halk komiseri Behbutşah Tahtneski,

Ve Umuru Hariciye Halk Komiseri muavini Andre Andreyef;

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetince :

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti merkezî İcra Komitesi Azası Namya Arahala Şöyli;

Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyetince :

Boris Mihailof tayin kılınmışlardır.

Murahhaseyni müşarünileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğerine beddettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmaları ile ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır :

Birinci Fasıl
Şehbenderlerin Kabulleri

Madde 1. — Tarafeyni akideynden her biri kendi toprağındaki limanlara ve şehirlere tarafı diğerin başşehbenderlerini, şehbenderlerini, şehbender vekillerini ve şehbender memurlarını kabul etmeyi taahhüt eder. Şu kadar ki tarafeynden her biri toprağının şehbenderlik teessüsünü kabul etmiyeceği bazı mahallerini veya aksamını istisna etmek hakkını muhafaza eyler. Bişartı an ki bu tahdidat diğer cümle devletlere mütesaviyen tatbik olunur.

Balâda mezkûr başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri, şehbender memurları meslekten yetişme olmak ve kendilerini tayin eden tarafın tabasından bulunmak lâzımdır.

İhtar : Meslekten yetişme şehbenderler tabirinden bütün faaliyeti meslekiyesini vazaifi resmiyesinin ifasına hasreyleyen ve binaenaleyh kendi hesaplarına ticaret, sanat veya diğer kazançlı bir hürfet ve sanaat icra etmiyen memurlar anlaşılır.

Madde 2. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları memuren sakin oldukları memlekette mer'i nizamat, taammülât ile muayyen eşkal ve kavaide tevfikan kabul olunur olunmaz oradaki vazifelerini ifa edebilecektir.

Tayin emirnamesinin görülmesi üzerine tasdiki memuriyet emrini bilâharç ve sürati mümküne ile ahz edeceklerdir.

Şehbenderlik havzai memuriyeti bilâitilâf tayin olunacak ve balâdaki madde mucibince şehbenderler kabulünden istisna olunan bir kısım toprağı aslâ ihtiva edemiyecektir. Havzai mezkûrece bilâhare vaki olacak her nevi tadilât aynı suretle cereyan edecektir.

Madde 3. — Başşehbenderlerin, şehbenderlerin, şehbender vekillerinin ve şehbender memurlarının vefatları, gaybubetleri veya manialarının zuhuru halinde aynı şehbenderliğin diğer bir memuru, sıfatı resmiyesi salâhiyettar devairi mahalliyeye evvelce bildirilmiş olmak şartiyle, muvakkaten vazaifi şehbenderiyi ifaya mezun olacaktır.

Makamına kâim olmaya alelusul mezun kimse bulunmaksızın başşehbenderin, şehbenderin, şehbender vekilinin ve şehbender memurunun vefatı vukuunda devairi mahalliye bir devleti mütehabbe memuru şehbenderisi ile müteveffayı nasp etmiş olan tarafın tabasından iki zat huzurunda bilâtehir evraka mühür vazı muamelesine mübaderet edecektir.

İşbu mühür vazı muamelesini mübeyyin zabıt varakası iki nüsha olarak tanzim kılınacak ve müteveffayı nasp eylemiş tarafın en yakın memuru şehbenderisine gönderilecektir.

Evrakı resmiyenin halefe teslimi maksadı ile mühürün fekki hininde aynı veçhile muamele edilecektir.

İkinci Fasıl

Memurini şehbenderinin imtiyazat ve muafiyatı :

Madde 4. — Birinci bent - tarafeynden birinin başşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları tarafı diğerin toprağında ibatei askeriye dahil olmak üzere devlete ait ve mahallî her gûna tekâlifi şahsiye ve ayniyeden, kezalik bilâvasıta tekâlifi menkulât ve zinet vergileri ile istimvalât ve mükellefiyatı şahsiyeden muaftırlar. İşbu muafiyet balâda mezkûr memurların memuren sâkin bulundukları memlekette mutasarrıf oldukları emvali gayrimenkuleden mütevellit vergilere şamil olmayacaktır.

İkinci bent — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları tevkif ve tedabiri idarî suretiyle hapis muamelesine tabi tutulamazlar.

Bu memurini şehbenderi kavanini mahalliye ahkâmınca laakal bir sene hürriyetten mahrumiyeti ve daha ağır bir cezayi mucip vakıat ve efalin tahkik ve takibi mevzuubahs olmadıkça kablelhüküm tevkif edilemiyecektir.

Memurini mezkûreden biri tahtı tevkife alınır veya diğer bir suretle hakkında takibat icra olunursa tarafı diğer hükümeti tarafından mensup olduğu memleketin sefaretine derhal ihbarı keyfiyet edilecektir.

Üçüncü bent — Mevadı hukukiye ve ticariyede gerek vesaiti icraiye cümlesinden olsun, gerek tedabiri ihtiyatiye kabilinden bulunsun birinci maddede mezkûr memurini şehbenderi aleyhlerinde hapis ile tazyiki hüküm olunamayacaktır.

Dördüncü bent — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları vazifelerinden münbais efal için memuren sâkin bulundukları memleketin mahakimi tarafından muhakeme olunamazlar.

Madde 5. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları kalem ve kançılaryalarının bulunduğu haneye şehbenderhanenin sınıfını mübeyyin bir yazı ile kendilerini nasp etmiş olan tarafın armasını havi levhayı tâlik edebileceklerdir.

Mezkûr haneye vazifelerinin ifası sırasında istimal eyledikleri merakibe dahi mensup olduğu milletin bayrağını keşide eyleyebileceklerdir.

Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları vazifei resmiyelerini ifa ettikleri bilcümle ahvalde mevkii resmilerinin icap ettirdiği ihtiramata mazhariyet hakkını haiz olacaklardır.

Madde 6. — Şehbenderhane binası : Şehbenderin kalemi. Kançılarya ile kezalik şehbenderhane evrakı her vakit taarruzdan masun olacaktır ve devairi mahalliye memurini hiç bir bahane ile şehbenderhane evrakı aksamından madut bulunan mezkûr kâğıtları taharri, muayene ve zapt edemiyeceklerdir. Bişartı an ki bu kâğıtlar memurun veya herhangi diğer bir şahsın şahsî kitap veya evrakından tamamiyle ayrılmış ola.

Devairi mahalliye memurini mezkûr kaleme ve kançılaryaya dühul edemiyeceklerdir. Meğer ki dördüncü maddede mezkûr bir cünha veya bir cinayetin takibi maksut ola.

Hiç bir halde oralara mevzu bulunan vasaiki resmiye ne tetkik ve ne de zapt edilemiyecektir.

Şurası mukarrerdir ki balâda mezkûr kalem veya kançılarya ile kezalik evrak odası hiç bir vakit ilticagâh teşkil edemiyecektir.

Madde 7. — Başşehbenderler, şehbenderler ve şehbender vekilleri ve şehbender memurları ilk defa olarak mahallî memuriyetlerine muvassalâtlarında veya bunu takip eden üç ay zarfında cümlesi müstamel olmak üzere ev eşyalarını, elbiselerini, kendilerine veya ailelerine ait alât ve edevatı beytiyelerini

muayene ettirmek şartıyle gümrük resmi vermeksizin ithale mezundurlar.

Memurini şehbenderi namlarına irsal edilmiş olan veya onlarca kendilerini nasp eden tarafı akidin idarelerine gönderilen bütün defterler, damgalı kâğıtlar, koçanlı defterler ve bilcümle kançılaryaya ait levazım gümrük resminden muaftır.

Bu muafiyat mevarı gıdaiyeye şamil değildir.

Madde 8. — Başşehbenderlikleri, şehbenderlikleri, şehbender vekillerini ve şehbender memurluklarını, meslekten yetişmiş olmak ve kendilerini nasp eden tarafın tabası bulunmak şartıyle vekâleten idareye memur zevat, vekâletleri esnasında asillere bahşekilmiş olan imtiyazat ve muafiyata nail olacaklardır.

Madde 9. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları devairi adliye tarafından tahriren talebi resmî vukuunda devairi mezkûreye gelip ifade vermeye mecburdurlar.

Şu kadar ki : Hükümet metbualarının rızası istihsal olunmaksızın vazifeyi memurelerinin ifasına müteallik efal hakkında ifade vermeleri talep olunamıyacaktır.

Madde 10. — Tarafeyni akideynden her birinin ve şehbender memurları mevadı sabıkada sarahaten başşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri mezkûr olandan maada mevatta en ziyade naili müsaade milletin aynı sınıftan ve aynı sıfatı haiz memurini hakkında tatbik olunan imtiyazat ve muafiyattan muamelei mütekabile şartıyle istifade edeceklerdir.

Üçüncü Fasıl

Vazaifi Şehbenderi

Madde 11. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları veya onlara vekâlet edenler memleketleri tabasının hukuk ve menafiini muhafazaya ve alelusul tebaai mezkûrenin ticaret ve seyrisefaini himaye ve teşvike mezundurlar.

Memurini mumaileyhim vazifelerini ifada havzai memuriyetlerindeki devaire müracaat edebilirler ve tarafeyn arasında mer'i muahedat ve mukavelâta muhalif her gûna hususattan veya kavanini mahalliye ve umumî hukuku düvel kavaidi hilâfına olarak vatandaşları aleyhine ika olunan her türlü suiistimallerden dolayı devairi mezbure nezdinde matalebatta bulunabilirler.

Mutalebatı vakıaları devari mezkûrece isaf olunmadığı takdirde mumaileyhim meselenin diploması tarikiyle halli zımmında bu bapta hükümetlerinin mümessili siyasilerine müracaat edebilirler.

Memuren bulundukları memleketin devairi merkeziyei hükümeti ile veya havzai şehbenderi haricinde bulunan devairi mahalliye ile olan münasebatta başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları kendi memleketlerinin mümessili siyasilerinin vesatetine müracaat etmelidirler.

Madde 12. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları kendilerini nasp eden tarafın kaptan, mürettabat, tüccar veya sair tabaası tarafından vaki olacak beyanatı gerek kendi kançılaryalarında veya ikametgâhlrında ve gerek alâkadarların ikametgâhlarında veya mensup oldukları milletin fesaini derununda ahz ve telâkki etmek hakkına malik olacaklardır.

Huzurları, memuren sakin bulundukları memleketin kavaninine münafi olmayan ahvalde balâda mezkûr eşhasla birlikte o memleketin devairi adliye ve hükümetine onlara mütercimlik veya işlerine veyahut vaki olacak şikâyetlerine vesaset maksadı ile azimet etmek hakkını dahi haizdirler.

Madde 13. — Başşehbender, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları muamelâtı atiyeyi memleketleri kavanini mucibince mezun bulundukları derecede ifa etmek hakkına maliktir.

Birinci bent — Temsil ettikleri tarafın tebaasına pasaport vesair vesaiki idariye ita eylemek, vize muamelâtı ifa etmek... İlh.

İkinci bent — Memleketleri tabaasının vasiyetnameleri ahkâmını, mezkûr tabaanın vahidüttaraf hukuk işlerine müteallik evrakla yekdiğerleri arasında aktedecekleri zatül tarafeyn veyahut vahidüt taraf mukavelât ve evrakını tanzim veya mevsukiyetlerini tasdik etmek.

O evrak ve mukavelât ki (A : Onlar da onların musaddesi olan şahsı veya akit şahıslardan biri şehbenderin sâkin bulunduğu memlekette kâin bir gayrimenkulün sahibi sıfatıyle hareket eder.

B : Onlar için kavanini mahalliye mucibince hükkâm veya memurini resmiyei muayyenenin vesatetleri labüd olur.) Şunlar, cümlei ulâda zikrolunan evrak ve mukavelâttan müstesnadırlar.

Üçüncü bent — Memleketleri tebaası tarafından aktedilmiş olan zatüttarafeyn veya vahidüttaraf mukavelât ve evraka mevzu imzaları tasdik etmek.

Dördüncü bent — Hukuk işlerine müteallik evrak ve mukavelâtın kâffesini - onlar kendilerinden sâdır olan veya onları akteden şahıslar herhangi ta-

biiyette bulunurlarsa bulunsunlar - tanzim ve mevsukiyet veya imzalarını tasdik eylemek ve kezalik memuren bulundukları memleket devair veya memurininden sâdır olan her nevi evrak ve vesaiki tasdik etmek; bişartı an ki işbu evrak ve mukavelât memuru şehbenderiyi nasp eden tarafın toprağında kâin emvale veya orada temşit ve icra olunacak müsalihe müteallik ve münhasır ola.

Beşinci bent — Memleketleri devair veya memurininden sâdır olan her nevi evrak ve vesaiki tasdik etmek.

Başşehbender, şehbender, şehbender vekili ve şehbender memuru tarafından tanzim veya mevsukiyetleri tasdik ve mühürü ile tahtim olunan işbu evrak ve mukavelâtın kâffesi kezalik bunların memurini şehbenderi tarafından mühürleri tahtında asıllarına mutabakatları musaddak suretleri ve fıkrai müstahreceleri veya tercümeleri memurini mezkûrenin memuren sâkin bulundukları memleketlere evrakı resmiye ve mevsuka mahiyetini ve o memleketin bir memuru resmisi canibinden tanzim ve mevsukiyetleri veya asıllarına mutabakatları veya imzaları tasdik edilmiş evrakın haiz olduğu aynı kıymeti ve aynı kuvvei müsbiteyi haiz olacaklardır. Bişartı an ki işbu evrak ve mukavelât memurini mezkûrenin mensup bulunduğu devlet kavaninince matlup şekilde tanzim edilmiş ola.

Balâda mezkûr aynı kıymeti ve aynı kuvvei müsbiteyi haiz olmak keyfiyeti evrakla mukavelâtı münakidenin şeklen nafiziyetine müteallik olup fakat vaseiki mezkûrenin lâzımülicra olduğuna taallük etmez. Şu kadar ki işbu evrak ve vesaiki saire mezkûr memlekette icra olunacak işlere taallük ettikleri takdirde kavanini memleket mucibince istifası lâzım gelen damga resmi ile sair harç ve rüsuma ve bu bapta orada cari bir cümle muamelâtı saireye tabi olacaklardır.

Tarafeyn şehbenderliklerinden birinin kançılaryasında mukayyet bulunan evrakı resmiyenin mevsukiyet ve tanzimi veya balâda mezkûr suret, fıkrai müstahrece veya tercümelerinin mevsukiyet ve mutabakatı hakkında iştibat vukuu halinde bu bapta evrakı mezkûrenin aslı ile mukavelesi alâkadarca talep edildikçe işbu talep reddedilemiyeceği ve alâkadar lüzum gördüğü takdirde işbu mukabele keyfiyetinde hazır bulunabilecektir.

Madde 14. — Seyrisefain hususatında tarafeyn şehbenderlerinin vazaifi ahkâmı atiye dairesinde cereyan edecektir.

Birinci bent — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları mensup oldukları millete ait sefainin vüsul ve hareketlerini liman nizamatına bilimtisal teshil edebilecekler ve şehbenderlik havzası dahilinde bulundukları müddetçe onlara müzaherette bulunabileceklerdir. Bu maksatla sefaini mezkûre serbest pratike alır almaz onlara bizzat azimet veya vekiller izam, kaptan ve umum mürettebatı isticvap, evrakı sefineyi muayene ve manifestolar tanzim, onikinci maddeye tevfikan umum mürettebatla yolcuların sefere ve sefinenin gideceği yere ve esnayi seferdeki vukuata dair olan beyanatı ile beyanatı sairelerini telâkki edebileceklerdir.

İkinci bent — Memleketin bir limanında tarafı diğerin bir sefinei ticariyesinde salâhiyettar devairi mahalliyece tahkikat ve takibat zımmında bir muamele, (taharri, zabıt, derdesti kablelhüküm tevkif, istima) bir hükmün icrası veya diğer resmî bir muamelei tazyikiyenin ifası lâzım gelmek halinde işbu muamelât doğrudan doğruya memurini mezkûre tarafından ifa olunur.

Üçüncü bent — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları milletlerinin sefaini ticariyesinde intizamı dahilinin muhafazası ile münhasıran mükelleftirler. Umum mürettabat arasındaki münazaatı ve bunlardan bilhassa ücrete ve münakit taahhüdatın ifasına müteallik olanları fasl hususunda yalnız kendileri salâhiyettar olacaklardır. Devairi memleket gemide hadis olan kargaşalıklara, işbu kargaşalıklar limanda veya karada asayiş ve intizamı âmmeyi muhil bir mahiyette olmayınca veya memleket tebaasında nolup da mürettebat meyanında bulunan veyahut mürettebattan madut olmayan diğer bir şahıs karışmış bulunmayınca müdahale edemiyeceklerdir.

Dördüncü bent — Tarafeynden birinin bayrağını hâmil olan bir gemi diğer taraf sahillerinde kazazede olursa devairi muhalliye geminin hâmil bulunduğu bayrak kendisine ait olan tarafın en yakın başşehbenderini, şehbender vekilini ve şehbender memurunu keyfiyetten süratı mümküne ile haberdar edeceklerdir.

Devairi mahalliye muavenetlerinden ve tahlisten dolayı ancak memleket gemilerinin aynı halde edası ile mükellef oldukları mebaliği tediye edeceklerdir.

Beşinci bent — Sefine ve hamulesinde alâkadar olan eşhas arasında hilâfına süveri tesviye olmadığı takdirde tarafeyni akideynden birine mensup se-

finenin esnayi rahta düçar olduğu hasarata mütealik hususat, eğer sefine havzai memuriyetleri dahilinde bir limanda tevekkuf ederse işbu tarafından başşehbenderi, şehbenderi, şehbender vekili ve şehbender memuru tarafından tanzim ve tesviye olunacaktır.

Şu kadar ki; eğer tabai mahalliyeden veya bir devleti salise tebaasından biri alâkadar bulunur ve işin sulhan tesviyesi çaresi bulunmamış olursa hasarata ait hususat devairi memleket canibinden tanzim olunacaktır.

Altıncı bent — Şehbenderlerin seyrisefain hususundaki vazaifi balâdaki bentlerde mezkûr hususata münhasır olup hiç bir surette muamelâtı saireye teşmil olunamaz.

İhtar — Mukarrerdir ki balâdaki bentlerde mezkûr mürettebat tamiri sefinenin kaptanı ile, zabitan ve ücretle istihdam edilen taifesini tazammun eyler.

Madde 15. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları kezalik süfera memleketleri kavanininee mezunsalar tebaalarının nikâhlarını aktedebilirler.

Marüzzikr memurini şehbenderi ile süfera münakehatı mezkûreyi memleketin devairine derhal bildireceklerdir.

Madde 16. — Başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları kezalik süfera memleketlerinin kanunları ile muayyen eşkale tevfikan tabalarının veladet ve vefat ilim ve haberlerini tanzim etmek hakkına maliktirler.

Eğer kavanini mahalliye memurini şehbenderi ile kezalik alâkadarana velâdet veya vefatı devairi mahalliyeye bildirmek mecburiyetini tahmil ediyorsa bu ihbara mecbur kalacaklardır.

Madde 17. — İşbu mukavelename imzayi müteakip dört ay zarfında tastik edilecek ve tastiknamelerinin suratı mümküne ile Ankara'da teatisinden sonra mevkii tatbika konacaktır.

İşbu mukavelenamenin müddeti beş sene olacaktır. Mukavelename maruzzikr beş sene müddetin hitamından üç ay evvel tarafeynden biri ve diğeri canibinden fesh olunmaz ise bir sene daha mer'i kalacaktır.

Tasdikan lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve mühürleri ile tahtim eylemişlerdir.

9 Temmuz 1922 tarihinde Tiflis'te beş nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Mamya Urağala Sevili
Behbut Şah Tahtiski

A. Andreyef	Suat
M. Atabegyan	Ali Şefik
B. Mihailof	Ahmet Muvaffak

Müzeyyel Mukavele

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti bir taraftan Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri diğer taraftan akit taraflar topraklarında mütekabilen sâkin tebaalarının hukuku aileye ve ehliyete müteallik mevatta vesayet ve kayyımlık ve terekelerine mütedair meselelerini tanzim etmek ve bu maksatla memurini şehbenderi ile devairi mütekabilei mahalliyenin vazaifini bir sureti vazıhada tayin etmek arzusunda bulunduklarından Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyetinin müşareketiyle balâda mezkûr tarafeyni âliye arasında bugünkü tarihte münakit konsolosluk mukavelenamesine zeyl olmak üzere bir mukavele akdine karar vermişler ve bu bapta murahhasları olmak üzere :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince : Umuru Hariciye Vekâleti Müsteşarı Suat Bey,

Maliye Vekâleti Heyeti Teftişiye Müdürü Umumisi Şefik Bey,

Reji Müfettişi, Umumisi Muvaffak Bey,

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetince :

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetinin Gürcistan'da mümessili İktisadisi Mişel Atabegyan

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyetince : Sabık Devlet Kontrolü Halk Komiseri Behbutşah Tahtiski ve Umuru Hariciye Halk Komiser Muavini Andre Andreyef

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetince :

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyeti Merkezi İcra Komitesi Azası Mamya Iralahala Şöviyli.

Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyetince :

Boris Mihailot

Tayin kılınmışlradır.

Murahhası müşariileyhim mezuniyeti kâmile vesikalarını yekdiğeri ile badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmaları ile mevadı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

Birinci Fasıl

Vesayet ve Kayyumluk

Birinci madde — Tarafeynden her birinin başşehbenderleri şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları hukuku aileye ve ehliyete müteallik mevadda tarafı diğerin toprağında meskeni mutatları bulunan tebaaları ve bunların emvali gayrimenkulleri için vesayet ve kayyumluk tesis, kezalik işbu vesayet ve kayyumlukların idaresine nezaret edebileceklerdir. Bu vazaifin ifasında ahkâmı atiyeye tevfiki hareket eyliyeceklerdir.

İkinci madde — Vesayet ve Kayyumluğun emri tesisi ve idaresi ve nezareti vesayet ve kayyumluk kimin için lâzımülvaz ise onun mensup olduğu tarafın kanunlarına tabi olacaktır.

Üçüncü madde — Tarafeynden birinin toprağında tarafı diğer tabasından biri hakkında iki memleketten birinin kanunu mucibince bir vesayet veya kayyumluk tesisini icap eden ahval hâdis olursa devairi mahalliye orada ve en yakın memuru şehbenderi bilâtehir keyfiyetten haberdar edeceklerdir.

Bu haberin tebliğ olunduğu günden itibaren bir ay zarfında memuru şehbenderi kendi memleketi kanununa tevfikan vesayet veya kayyumluğunu tesis eyliyecek ve intihap ettiği vasiyi veya kımı devairi mahalliyeye bildirecektir.

Memleketin salâhiyettar devairince de görülmüş bir sebebi hacz dolayısıyle vesayet ve kayyımlık tesisine mahal varsa mehil dört ay olacak ve mehili mezkûr zarfında mahakimi milliyenin indeliktiza redd haczi mutazammın kararı devairi mahalliyeye irae olunacaktır.

Şayet memuru şehbenderi ikinci fıkrada mezkûr mehiller zarfında onda münderiç ahkâma tevfiki hareket etmemiş olur veyahut vesayeti veya kayyumluğu tesis etmek istemediğini beyan eylerse devairi mahalliye kendi kanunlarına tevfikan vesayetin veya kayyumluğun tesisine ve idaresine ve nezaretine bizzat mubaderet edebileceklerdir.

Bu maddenin üçüncü fıkrasında mezkûr ahvalde devairi mahalliye tarafından ittihaz olunan tedabir, memuru şehbenderinin ikinci fıkra ahkâmına ittiba etmesini müteakiben ref olunacaktır.

Dördüncü madde — Memuru sehbenderi tarafından tesis olunan vesayet veya kayyumluk sağir veya kasivin şahsına ve emvali menkulesinin heyeti mecmuasına bihakkin şâmil olacaktır.

Beşinci madde — Eğer sağır veya kasir, memuru şehbenderinin memuren sâkin bulunduğu memlekette emvali gayrimenkuleye malik ise bu memuru şehbenderi emvali menkule ve gayrimenkule için müşterek bir vasi veya kayyum tayini hakkında salâhiyettar devairi mahalliye ile anlaşabilir.

Üçüncü maddenin ikinci fıkrasında muayyen mehilin hitamından itibaren bir ay zarfında itilâf husulu takdirinde mezkûr tayin müştereken vaki olacaktır. Ademî itilâf halinde emvali gayrimenkulenin idaresi ile mükellef vasiyi devairi muhalliye tayin eyleyecek ve işbu vasi kanunu mahalliye tevfikan vazaifi vesayeti ifa edecektir.

Altıncı madde — Salâhiyeti dahilinde bulunan vasayetin veya kayyumluğun tesisi için muktazi müddet zarfında memuru şehbenderi sığır veya kasrın şahsına ve emvali menkulesine müteallik kayyum ve vesayet vazaifini muvakkaten bizzat ifa edebilecektir.

Emvali gayrimenkulelerine gelince: Bu bapta devairi mahalliye muvakkat bir vasi veya vekili umur nasp edebilecektir. Memuru şehbenderi vasayet veya kayyumluğun tesisi halinde ilânı keyfiyet için kanunu mahallî ile muayyen olan tedabirin ifasına iptidar edecektir.

İkinci Fasıl

Terekeler

Yedinci madde — Tarafeyni akideynden birinin tabasının tasarı diğer toprağındaki terekâtı menkulesi hakkında müteveffanın mensup olduğu memleketin bahşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları vazaifi atiyeyi haiz olacaktır.

Sekizinci madde — Tarafeyni akideynden birinin tabasından biri tarafı diğerin toprağında mensup olduğu memleketin bir şahşehbenderinin, şehbenderinin, şehbender vekilinin veya şehbender memurunun makarrı bulunan bir mahalde veya azimet ve avdet seyahati vasaiti adiyei nakliye ile nihayet bir gün zarfında icra olunabilecek halde bir maharrı şehbenderi civarında vefat etmesi halinde salâhiyettar devairi mahalliye mezkûr memuru şehbenderiyi keyfiyeti vefattan derhal haberdar edecekler ve varislere, bunların sâkin oldukları mahalle ve vasiyet mevcut olup olmadığına dair malûmatlarını ona bildireceklerdir. Memuru şehbenderi vefattan ilk haberdar olmuşsa o dahi kendi tarafından devairi mahalliyeye keyfiyeti ihbar edecektir.

Dokuzuncu madde — Müteveffanın mensup olduğu memleketin bahşehbenderi, şehbenderi, şehbender vekili ve şehbender memuru ile kezalik salâhiyet-

tar devairi mahalliye, gerek re'sen ve gerek alâkadarların talebi üzerine yekdiğerini vakit ve zamanı ile haberdar ettikten sonra her biri kendi memleketi kanununa tevfikan terekeyi mühürlemek hakkına maliktir.

İşbu devairden biri daha süratle hareket ederek müteveffanın ikametgâhına gider ve orada diğer devair memurlarına tesadüf etmezse terekeye kendi müdürlerini vaz edecektir.

Her iki tarafın vaz eylemiş oldukları işbu mühürler devairi mahalliyenin iştirâki olmaksızın fek olunamıyacaktır. Devairi mezkûre memurini maruzzikr memuru şehbenderi tarafından kendilerine laakal kırk sekiz saat evvel vaki olan tahriri davet üzerine hazır bulunmamışsalar memurini şehbenderi mühürlerin fekkine kendiliğinden mübaderet edebilecektir.

Eğer devairi mahalliye memurîni memuru şehbenderînin davetine icabat etmişlerse memuru mezbur mührün fekkinden sonra memurîni mezkûre huzurunda terekenin bir defterini tanzim edecektir. Devairi mahalliye memurîni, huzurlarında tanzim olunan zabıt varakasını onunla beraber imza edecekler ve hususî ücret namı ile bir gûna masraf veya harç talep edemiyecekler ve iki nüsha olarak tanzim kılınan tereke defterinin bir nüshasını alacaklardır. Devairi mahalliye memurini davete icabet etmemişlerse memuru şehbenderi üç gün zarfında tereke defterinin bir sureti musaddakasını kendilerine irsal edecektir.

Fukaratı sâlifede münderiç olandan mada bilcümle ahvalde mühürlerin fevkinde, iki nüsha olarak tereke defterinin tayininden ve kezalik zabıt varakasının imzasından devairi mahalliye memurîni memuru şehbenderîyi davet edecektir. Bu muamelâtın ifasını mütaakip memuru şehbenderî tereke defterinin nüshateyninden birini alacaktır.

Şayet memuru şehbenderi kendisine gönderilen davetnameye rağmen üç gün zarfında ispatı vucut etmezse devairi mahalliye memurini mühürlerin fekkine ve mezkûr defterin tanzimine yalnız olarak mubaderet edecektir. Bu takdirde devairi mahalliye memurini dört gün zarfında memuru şehbenderiye tereke defterinin aslına mutabakatı musaddak bir suretini irsal edecektir. Memuru şehbenderi işbu maddede mezkûr muamelâtı resmiyeden dolayı bir gûna masraf veya harç talep edemiyecektir.

Onuncu madde — Salâhiyettar devairi mahalliye terekenin küşadını ve varis veya dayinlerin istihkâklarını ıspata davet olunmalarını mutazammın ilânnameler neşrine mahal varsa bunları adatı mahalliyeye veya memleketin kavanini ahkâmına tevfikan neşr ve işbu ilânatı memuru şehbenderiye ihbar ve tebliğ edeceklerdir.

Diğer taraftan bu da kezalik neşriyatı mumasilede bulunabilecektir.

Onbirinci madde — Memuru şehbenderi müteveffanın efrat veya devairi mahalliye yedinde bulunabilecek evrakı da dahil olmak üzere terekei menkulenin kâffei aksam ve eczasını - müteveffanın bunların iade ve teslimlerini hangi şerait tahtında talep edebilir idiyse o şerait tahtında olarak - teselüm etmek hakkına malik olacaktır. Tereke emvalinin umumî veya bir kısmı ihtiyatı veya icrai hacz ile mahcuz bulunduğu takdirde balâda mezkûr hakkı haiz daire işbu haczin refinden evvel mezkûr emvale vaziyet edemiyeceklerdir.

Memuru şehbenderi mütesariülfesat olan eşyayi menkule ile muhafazası masarifi külliyeyi mucip olacak olanların kâffesini memuren sâkin bulunduğu memleketin kavanin veya adatiyle muayyen usul ve eşkâl dairesinde bilmüzayede sattırabilecektir.

Onikinci Madde — Memuru şehbenderî, kâffei terekei menkuleyi, terekenin küşadına dair devairi mahalliye canibinden vukubulan son ilândan itibaren dört ay veya bu yolda bir ilâm vukubulmamışsa yevmi vefattan itibaren altı ay müddetle memuren bulunduğu memleketin kavanine tabi emanet gibi hıfzedecektir. Bu mehil zarfında gerek sulhan ve gerek hükmen terekeye ait bilcümle düyunu ve diğer varidatı ve mebaliği tahsil edecek ve medyunlara bu hususta makbuz ita edecektir.

Şu kadar ki memuru şehbenderi müteveffanın tedavi ve tedvin masarifi, zimmetinde kalmış olan belâtı icarı, hizmetkârlarının ücretlerini, indelhace ailesinin envak ve iaşesi masarifini, mahakim ve devair masraflarını kezalik şehbenderliğe ve devairi mahalliyeye ait resim ve harçları terekenin mevcudundan hemen istiyfa edebilecektir.

Onüçüncü Madde — Onikinci maddenin ahkâmı mahfuz kalmak şartiyle balâda mezkûr memuru şehbenderî veresenin menafiini vasayeten terekenin muhafazası zımnında muktazi addedeceği tedabirin kâffesini ittihaz hakkını haiz olacaktır.

Mumaileyh terekeyi bizzat idare edebilecek veya tarafından nasbolunacak veya namına hareket edecek olan bir vekil marifetiyle idare ettirebilecektir. Kezalik vereseye varislik sıfatlarını mübeyyin ilmühaberler ita eyleyebilecektir.

Ondördüncü Madde — Eğer onikinci maddede muayyen mehil zarfında herhangi bir devlet tebaası tarafından tereke aleyhine metalebat tahaddüs ederse ciheti irs veya vasiyete müpteni olmadığı halde metalebatı mezkûreye dair karar itası hakkında mahakimi mahalliyeye ait olacaktır. Hâsılı tereke düyunun ifasına kifayet etmediği takdirde dayinler, kavanini memleket kendilerine bu hususta müsaade etmekte ise mahkemei aidesinden iflâs ilânını veya grameten tesviyesine ait muamelâtın ifasını talep edebilir.

İlânı mezkûrden sonra terekeye ait bilcümle vesaikin, senedatın, kayyum vesairesinin kâffesi mahkemei aidesine veya iflâs sandığına tevdi olunacak ve tabasının terekede menafini temsil etmek memuru şehbenderinin uhdesine terettüp edecektir.

Onbeşinci Madde — Ondördüncü maddede muayyen mehilin inkizasından tereke aleyhinde bir gûna metalip bulunmazsa memuru şehbenderi terekeye terettüp eden bilcümle rüsumu masarif ve hesabatı memlekette meri tarifeler mucibince tesviye ve eda ettikten sonra terekeye sureti katiyede vaziyet ederek tasfiye edilecek ve vârislere isal edecektir.

Terekenin küşat edildiği memleket hazinesine ait rüsum, emvali mumaselede en ziyade naili müsaade millet tebasının tesviye eylediği veya eyleyeceği rüsumun aynı olacaktır.

Onaltıncı Madde — Memleketeynden birinin diğerinde bulunan tebaası terekâtının küşadı, idaresi veya tasfiyesi hususlarının tevlit edebileceği bilcümle mesailde başşehbenderler, şehbenderler, şehbender vekilleri ve şehbender memurları terekeyi temsil etmeye bihakkın mezun olacak ve vekâletlerini bir vekâletnamei mahsusla ispata mecbur olmaksızın terekenin mümessilleri gibi resmen tanınacaklardır. Binaenalâzalik memuru şehbenderinin salâhiyettar devairi mahalliyede bizzat ispatı vücut etmeye veya memleketin kanunlarınca mezun bir vekile devairi mezburede kendisine vekâlet ettirmeyi ve terekeye müteallik kâffei hususatta varislerin menafii müşterekelerini müdafaaya ve tereke aleyhine dermeyan edilen mütalâaya cevap vermeye hakkı olacaktır.

Şu kadar ki infazı vasiyete memur kimseler zuhur ederse onlara veya hazır vereseye veya vekillerine tereke aleyhine kendisine vukubulan her talepten malûmat vermeye mecburdur. Ta ki mezkûr kimseler veya varisler işbu taleplere karşı itirazlarını dermeyan edebilirler.

Memuru şehbenderi terekenin mümessili addolunduğundan terekeye müteallik bir işten dolayı devairi memlekette memuru mezkûr aleyhinde şahsan dava ikamo olunamaz.

Onyedinci Madde — Hukuku irsiye ve terekei menkulenin taksimi müteveffanın kanunu millisine tabi olacaktır.

Varislerinin veya mümaileyhlerin kâffesi müteveffanın mensup olduğu devlet tabiiyetinde bulunan terekelerde ciheti irs veya vasiyete müstenit ve terekedeki hakka veya terekenin taksimine müteallik kâffei mesail müteveffanın mensup olduğu memleket toprağında bulunan salâhiyettar mahakim veya sair devair tarafından kavanini milliyesine tevfikan faslolunacaktır. Bu baptaki kararlar diğer memlekette tanınacaktır. Bu tanınma ancak terekeye varis veya muvassaileh evsafına şâmil olup balâda mezkûr kararların mevkii icraya vazı taahhüdüne şamil değildir.

Onsekizinci Madde — Tarafeyni akideyn tabasından biri tarafı diğerin toprağında mensup olduğu memleketin memuru şehbenderisinin makarrı bulunmayan veya ona civar olmayan bir yerde vefat etmek halinde salâhiyettar devairi mahalliye kavanini memlekete imtisal ederek terekenin bir defterini tanzim ile kezalik terekenin idaresinden mütevellit muamelâtı ifa ve terekeye mühürlerini vaz edeceklerdir. Defteri mezkûrun bir sureti musaddakası ile vefat ilmühaberini ve müteveffanın tabiiyetini müspet evrakın kâffesi en kısa bir müddet zarfında en yakın memuru şehbenderiye isal olunacaktır.

Ondokuzuncu Madde — Şayet devairi mahalliye gerek dokuzuncu madde ve gerek onsekizinci madde mucibince terekenin defterini memuru şehbenderinin giyabında tanzim etmişlerse memleket kanunlarında tereke hakkında muayyen kâffei tedabiri ittihaz ve terekei menkuleyi onikinci maddede muayyen mehil zarfında mezkûr kanunlara tabi emanet gibi hıfzetmek ve mezkûr mehilin inkizasından sonra imkân hâsıl olur olmaz terekeyi varislere göndermek üzere mezkûra veyahut vekiline teslim eyleyecektir. Bu memur veya vekili terekeye müteallik tedabiri muktaziyeyi ittihaz etmek üzere terekenin küşat olunduğu mahalde ispatı vücut eder etmez memur veya vekil mezburun vüruduna imtizaren terekeye müdahale eden devairi mahalliye sekizinciden onyedinciye

kadar olan maddeler ahkâmına tevfiki hareket edeceklerdir.

Yirminci Madde — Tarafeynden birinin tabasından olan gemicilerin, deniz yolcularının veya sair yolcuların diğer taraf toprağına gerek bir sefine derununda ve gerek karada olsun vefatları halinde müteveffanın mensup olduğu memleketin başşehbenderleri, şehbenderleri, şehbender vekilleri ve şehbender memurları terekenin defterlerini tanzim ve terekenin muhafaza ve tasfiyesi zımnında muktazi sair muamelâtı resmiyeyi ifaya münhasıran salâhiyettar olacaklardır.

Yirmibirinci Madde — Dokuzuncudan yirminciye kadar olan maddeler ahkâmı terekâtı menkuleye tatbik olunmaz.

Bu terekelere gelince : İktiza eden ahvalde mühürler vazı, defter tanzimi, terekenin idaresinden mütevellit muamelât terekenin tasfiyesi ve taksimi vesaire gibi terekeye müteallik muamelâtın kâffesi memleketin mahakimine veya diğer devairine tabi olacaktır.

Ciheti irs veya vasiyete müstenit emvali gayrımenkule terekesindeki hakka veya işbu terekenin taksimine müteallik mesail emvali gayrımenkulenin kâin olduğu memleketin kavaninine tabi olacaktır.

Terekâtı gayrımenkuleye müteallik herhangi metalibat veya daavinin ruiyeti münhasıran memleketin salâhiyettar mehakim veya sair devairine ait olacaktır. Mehakim ve devaiir mezkûre müteveffanın emvali gayrımenkulesi hakkında kavanini memleket mucibince kendi tabalarının terekâtı gayrımenkulesini muhafzatan ittihazına mecbur oldukları tedabirin aynını ittihaz edeceklerdir.

Defterin bir sureti musaddakası en kısa bir müddet zarfında muamelâtı mebhusu anhanın cereyan ettiği mahaldeki veya en yakın memuru şehbenderiye irsal olunacaktır.

Yirmiikinci Madde — Yedinciden yirmibirinciye kadar olan maddeler ahkâmı tarafeynden birinin toprağında bulunan ve mezkûr toprak haricinde vefat etmiş tarafı diğer tabasından birinin terekesine ait olan emvali menkule veya gayrımenkule hakkında alâturkulkiyas tatbik olunacaktır.

Yirmiüçüncü Madde — İşbu mukavelename imzayı müteakip dört ay zarfında tasdik olunacak ve surati mümküne ile Ankara'da vukubulacak tasdiknamelerin mübadelesinden sonra derhal mevkii meriyete vazolunacaktır.

İşbu mukavelenamenin müddeti beş sene olacaktır. Mukavelename mezkûr müddetin hitamından üç ay evvel tarafeynden biri veya diğeri canibinden fesh olunmazsa bir sene daha meri kalacaktır. Tasdiken lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve mühürleri ile tahtim eylemişlerdir.

9 Temmuz 1922'de Tiflis'te beş nüsha olarak tanzim olunmuştur.

Mamya Orahala Şevili	Suat
A. Andreyef	Ali Şefik
B. Şah Tahtisinski	Muvaffak
M. Atabegyan	
B. Mihailof	

Türkiye Hükümeti ile Rusya, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Hükümetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında aktolunan demiryollar mukavelenamesine mütedair (1/220) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti — 7 . 11 . 1338
Kalemi Mahsus Müdiriyeti
Adet
6/932

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Rusya, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Hükümetlerinin salâhiyettar murahhasları arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde Tiflis'te akit ve imza edilen demiryollar mukavelenamesinin musaddak sureti mütercemesi ve bu bapta tanzim kılınıp İcra Vekilleri Heyetinin 2 . 11 . 1338 tarihli içtimaında kabul edilen lâyihai kanuniye ile esbabı mucibe lâyihası sureti musaddakası leffen takdîm kılınmıştır. İfayı muktezası ile neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti — 7 . 11 . 1338
Kalemi Mahsus Müdiriyeti
Adet
1964 Karar

Kanun Lâyihası

Madde 1. — Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyeti Hükümeti ve Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcis-

tan Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Hükümetleri arasında 1338 senesi Temmuzunun dokuzuncu günü Tiflis'te akit ve imza olunan demiryolları mukavelenamesi Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik edilmiştir.

Madde 2. — İşbu Kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra Vekilleri Heyeti Reisi	Şeriye Vekili
Hüseyin Rauf	Fehmi
Müdafaai Milliye Vekâleti Vekili	Adliye Vekili
Fevzi	Rifat
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekâleti Vekili
Ali Fethi	Hüseyin Rauf
Maliye Vekâleti Vekili	Maarif Vekili
Ali Fethi	İsmail Sefa
Nafia Vekili	İktisat Vekâleti Vekili
Feyzi	Feyzi
Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekâleti Vekili	Erkânı Harbiyei Umumiye Vekili
Doktor Tevfik Rüştü	Fevzi

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Hariciye Encümeni — 15.2.1341
Karar
6

Riyaseti Celileye

Salâhiyettar murahhaslarımızla Sovyet Rusya, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan Hükümetlerinin murahhasları arasında 9 Temmuz 1338 tarihinde akit ve imza edilen demiryolları mukavelenamesi ile bu bapta İcra Vekilleri Heyetince tanzim olunan maddei kanuniye Encümenimizde tetkik ve müzakere olunmuş mezkûr mukavelename ile maddei kanuniye aynen kabul edilerek berayi tasdik Heyeti Umumiyeye arz ve takdim edilmiştir efendim.

Reis	Mazbata Muharriri
İstanbul	Bulunmadığı
Hamdullah Suphi	
Kâtip	Aza
Kocaeli	Sinop
Saîvet	Mehmet Nuri
Aza	Aza
Bolu	Kütahya
Cevat Abbas	Yusuf Kemal

Demiryolları Mukavelenamesi Esbabı Mucibe Lâyihası

Kars Muahedenamesinin 17 nci maddesi mucibince akti icabeden demiryolları mukavelenamesi müzakeratına Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Heyeti murahhasları ile iptidar edilmiş Rusya Hükümeti de buna akit sıfatiyle iştirâk arzusunu izhar eylemiş olduğundan demiryolları mukavelenamesi gerek Kafkas Cumhuriyetleri ile ve gerek Rusya ile aktedilmiştir.

Mezkûr mukavelenamenin tanziminde beynelmilel Bern Demiryolları Mukavelenamesiyle Kars Muahedesinin hini müzakeresinde Şark Cephesi Demiryolları ile maverayi Kafkas Demiryolları İdaresi arasında imza olunan 8 Teşrinievvel 1921 tarihli itilâfname ahkâmı ve Şark cephesinden gönderilen mütehassısın mütalâatı nazarı dikkate alındığı gibi Rusya'nın devletlerle bilhassa (LETONYA) ile evvelce akteylemiş olduğu demiryolları mukavelâtı da tetkik edilmiştir. Tanzim olunan mukavelede birçok cihatı tatbikiyeyi cami olan şimendifer umurunun kâffesinin tafsilâtiyle derci kabil olamayacağından teferruat cihetinin akit memleketler demiryolları idareleri arasında aktolunacak, itilâfı mahsusla tespit olunması takarrür etmiş ve bu mevat hututu esasiyesi gösterilmekle iktifa olunmuştur.

Mezkûr mukavelenamenin hülâsai ahkâmı berveçhiatidir.

Akidîn arasındaki demiryolu münasebatının tamamen beynelmilel demiryolları mukavelâtı esasına iptina ettirileceği mukaddemede beyan edildikten sonra birinci maddede Türkiye ile Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyeti ve maverayi Kafkas Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri Gümrü istasyon tarikiyle yolcu ve eşya nakliyatı için doğru muvassala tesisine dair hükmü umumi tahrir olunmuş ve demiryollar mukavelenamesi ahkâmının Sarıkamış - Erzurum dar hattına teşmil ettirilmesi tabiaten mümkün olmamasına binaen bu doğru muvassalanın yalnız geniş hatlı demiryollarına münhasır olduğu tasrih edilmiştir. İkinci maddede eşyanın tarafeyn demiryolları arasında Gümrü istasyonunda devir ve teslim olunacağı ve esbabı fenniye ve ticariye dolayısıyle aktarma zarureti olmadıkça eşyayı mezkûrenin aktarması sevkedileceği kaydedilerek bunun teferruatı tatbikiyesi tarafeyn idarelerine terkedilmiştir.

Üçüncü madde, elviyei selâse ve vilâyatı Şarkiyeden mühim bir kısmının hayatî bir ihtiyacı şeklinde olan demiryolu ile yolcu ve bagaj nakliyatı zımnında haftada bir kere Sarıkamış - Batum ve keza haf-

tada bir kere Sarıkamış - Tiflis doğru muvassalasını tesisi hakkında olup tarafeyn idarelerinin bu muvassalata ne miktar vagon iştirak edecekleri hakkında ahkâmı havidir.

Sarıkamış - Batum azimet ve avdet seferlerinde doğrudan doğruya alâkadar olduğumuz cihetle muvassalai mezkûre için icabeden vagonların tarafımızdan itası ve Sarıkamış, Tiflis azimet ve avdet seferleri için muktazi vagonların ise müsavi miktarda alâkadar idarelerce tedariki kabul olunmuş ve işbu muvassala adedinin tenkis veya tezyit olunabileceği ve şeraiti fenniyei tatbikiyenin idarelerce takarrür ettirileceği kaydedilmiştir.

Kafkas Demiryollarında vagonlar yolcu nakliyatı ihtiyacatına tamamen gayrı kâfi olduğundan Türk yolcuların istirahatı lâzime ile seyahat edebilmelerini teminen vagonlardaki yerlerin numaralı olması ve sureti tevziinin itilâfı mahsusla tespiti kabul edilmiştir.

Beşinci madde, yolcu ve eşya nakliyatında nakliyatı dahiliye hakkındaki tarifelerin tatbik edileceğini ve yolcularımızın hudutta mevkilerini terke icbar edilmemelerini teminen bu bapta idareler arasında bir itilâf yapılacağını göstermektedir.

Altıncı madde, doğru muvassalada bagajların sureti nakli ve yolcularla beraber temini sevki hakkında ahkâmı havidir.

Yedinci maddede, doğru muvassalada eşyayı ticariye nakliyatının dahilî tarifeye tabi olacağını mübeyyin olup işbu nakliyat ücretlerinin ne suretle istiyfa olunacağını irae eylemektedir.

Sekizinci madde, lüzumu takdirinde tarafeyn demiryolu idarelerinin tarafı diğer hututu üzerine kendi edevatı müteharrikesini lokomotifle birlikte geçirebileceğine ve işbu edevatı müteharrike ihtiyacatının ve masarifi müruriyesinin ne suretle tesviye olunacağına dair ahkâmı muhtevidir. İşbu maddede Türk ve Muverayi Kafkas idareleri trenlerinin Türk ve Maverayi Kafkas hatlarında seyrüseferleri halinde mahrukatın beyhude naklinden içtinaben işbu mahrukatın üzerinde seyir ve sefer olunan hatlar mahrukat depo hazinelerinden ita olunacağı beyan olunmuş ve bu suretle ekseriyetle Sarıkamış ve Batum arasında seyir ve sefer etmesi muhtemel olan trenlerimizin esnayi rahta mahrukat yüzünden düçarı müşkülât olmaları ihtimali bertaraf edilmiştir. Rumiye şimendiferleri esasen kendi ihtiyaçlarına bile kâfi gelecek mahrukata malik olmadıklarından ve arada Kafkas Cumhuriyetleri varken ve ihtiyacatı mahalliye itibariyle Rusya ile Doğru demiryolu muvassalatının vukuu gayrı muhtemel denilecek derecede ender olacağında Türk Rus demiryolları idarelerinin yekdiğeri trenlerine hini seferde mahrukat tedarik etmeleri noktası bu hükümden hariç bırakılmıştır.

Dokuzuncu madde, tarafeynden biri idaresinin tarafı diğer hatları üzerinde hususi ve servis vagonları seyrettireceğini mübeyyindir.

Vagonlarımızın Kafkas hatlarında bulunduğu esnada tebdiline mahal bırakmamak üzere onuncu madde ile adi eşya vagonlarının bir idareden diğerine mübadele tarikiyle teslim olunacağını temin olunmuş ve bu kayıt Şark cephesinin olbaptaki işarına tamamen muvafık bulunmuştur.

Vagonların ne suretle ve ne şerait tahtında mübadele edilecekleri onbirinci madde ile derpiş olunmuştur.

Onikinci maddede ise serian iade usulüne tabi olarak iade edilmeyen vagonların sureti idaresi tespit edilmiş ve bu gibi vagonların her gün kat edecekleri mesafe Kars itilâfnamesindeki kırk kilometreye mukabil elli kilometre olarak tayin olunmuştur.

Onüçüncü madde, serian iade usulüne tabi vagonların hâmil olmaları icabeden işaratı ve hini iadeye kadar işbu işaratın tebdil edilemeyeceğini müşirdir.

Ondördüncü ve onbeşinci maddeler, Türk Demiryolları İdaresince Gümrü istasyonundan yolcu, bagaj ve eşyayi ticariyeye ait muamelât, bilet satışı, lokomotiflerin manevraları ve mebani ve inşaat itibariyle istifade edileceğine dair ahkâmı muhtevi olup bunların teferruatı tatbikiyesinin tespiti tarafeyn idarelerine terkolunmuştur.

Onaltıncı madde, hududumuzla Gümrü istasyonu arasındaki hat kısmından masarifi tamiriyesi tarafımızdan tesviye olunmak ve tamirat Kafkas Demiryolları İdaresince ifa edilmek şartiyle tarafımızdan istifade olunacağı hakkında olup masarifi daimei tamiriyenin idareler arasında şehri muayyen bir meblağ şeklinde tespit edilmesi ve masarifi fevkalâdei tamiriye için ise her defasında Kafkas Demiryolları İdaresince bir hesap pusulası iraesi ve bu pusulanın idaremizce tetkiki ve bu hususta bir ihtilâf zuhuru takdirinde keyfiyetin muhtelit bir komisyona ruiyeti kabul edilmiştir.

Onyedinci maddede akitlerden birine ait bir vagonun tarafı diğer toprağında düçarı hasar veya tahrip olması halinde işbu tarafı diğer idaresinin vagonu tamire, hali sabıkına ircaa veyahut tamir ve hali sabıkına iade masrafını tediyeye mecbur olacağı zikrolunmuştur.

Onsekizinci madde, Gümrü mevkifi ile Türk müvekkifleri arasında trenlerin muvassalat ve azimetlerine ait telgrafların Türk lisanında teati edilerek bunların Rusçaya ve Rusça telgrafların Türkçeye tercümesi zımnında Gümrü mevkiinde Türkçe muhaberata aşina bir memur bulundurulacağını mealindir.

İdareler arasındaki mektupla muhaberata gelince : Bunların Türk İdaresince Türkçe ve maverayi Kafkas ve Rus idarelerince Rusça olarak yazılacağı ondokuzuncu maddede tasrih edilmiştir.

Yirminci madde, akit memleketler demiryolu idareleri beyninde mutat olduğu veçhile demiryolları müstahdemininin istimaline mahsus meccani biletler teati olunacağına dairdir.

Yirmibirinci madde tarafeynin kendi memleketlerinde ithalât, ihracat, bagajların devri teslimi ve yolcuların huduttan müruru hususlarında kendi kanunlarını tatbik eyleyecekleri hakkında olup ikinci fıkrası ile Türk hududu ile Gümrü mevkifi arasında seyrüsefer edecek trenlerimiz müstahdemini ile tarafı diğer hatlarına geçen edevatı müteharrike ve vagonların muhafızları için teshilâtı mahsusa derpiş olunmuştur.

Yirmiikinci madde, akit taraflar idareleri arasındaki hesabatı ve zuhur edecek ihtilâfatı tesviye eylemek üzere her iki ayda bir Gümrü istasyonunda bir komisyon toplanacağına ve yirmiüçüncü madde ise tarafeyn idarelerinin gerek kendi aralarındaki ve gerek eşhası saliseye karşı olan hukuk ve taahhüdatı ve işbu mukavelename ile Bern mukavelesinde zikrolunmayan hususat hakkında aralarında ayrıca bir itilâf aktedeceklerine dair ahkâmı muhtevidir.

Yirmidördüncü maddede, alâkadar idareler arasında hallolunamayan ihtilâfatın diploması tarikiyle tesviye olunacağı musarrahtır.

Yirmibeşinci maddede, işbu mukavelenamenin tasdik edileceği ve tasdiknamelerin Tiflis konferansında aktolunan mukavelatı saire gibi Ankara'da mübadele olunacağı muharrerdir.

Sarıkamış - Gümrü demiryolu hattımızın yegâne mahreci Batum olup işbu münasebatı cedidenin bir zamanla tevkiti gayrı kabil olduğundan mukavelenamenin, akideynden her biri canibinden lüzum görüldüğü zaman fesh olunabilmesi ve ancak tarihi feshten itibaren bir sene müddetle daha mevkii meriyete kalması muvafık görülmüş ve son madde o veçhile tahrir olunmuştur.

Mukavelenamenin imza tarihi olan 9 Temmuz 1338'den itibaren dört ay zarfında tasdik olunması taahhüt edilmiş olmakla Heyeti Vekilece bittetkik muamelei tasdikiyenin ifası zımnında Büyük Millet Meclisine arz ve iblağı icabeder olduğunu mübeyyin işbu esbabı mucibe lâyihası takdim kılındı.

Demiryolları Mukavelenamesi

Bir taraftan Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ve diğer taraftan Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti ve Sosyalist Sovyet Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan Cumhuriyetleri Türkiye, Rusya, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan arasında beynelmilel demiryolları mukavelât esasatına iptinaen demiryolları vasıtasiyle doğru muvassala temin etmek arzusunda bulunduklarından demiryolları mukavelesi akdine karar vermişler ve bu bapta murahhasları olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetince :

Umuru Hariciye Vekâleti Müsteşarı Suat Bey

Maliye Vekâleti Heyeti Teftişiye Müdürü Umumisi Şefik Bey,

Reji İdaresi Müfettişi Umumisi Muvaffak Bey,

Ve Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyetince :Boris Mihailof,

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetince :

Sosyalist Sovyet Ermenistan Cumhuriyetinin Gürcistan Mümessili İktisadisi Mişel Atabegyan Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyetince;

Sosyalist Sovyet Azerbaycan Cumhuriyeti Sabık Devlet Kontrol Halk Komiseri Bebhutşah Tahteniski ve Umuri Hariciye Halk Komiseri Muavini Andre Andreyef,

Sosyalist Sovyet Gürcistan Cumhuriyetince :

Gürcistan Sosyalist Sovyet Merkezî İcra Heyeti Azası Mamya Uraha Laşeyli

Tayin kılınmışlardır.

Murahhaseyni müşariileyhim mezuniyeti kâmile vesikaların yekdiğerine badettebliğ usul ve kaidesine muvafık bulmaları ile ahkâmı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

Birinci Madde

Türkiye ile Rusya Sosyalist Federatif Şûralar Cumhuriyeti ile maverayi Kafkas Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri geniş hatlı demiryolları arasında Gümrü istasyonu vasıtasiyle yolcu ve eşya nakliyatı için aktarmasız doğru muvassala tesis edilmiştir.

İkinci Madde

Doğru muvassala suretiyle naklolunan eşya Gümrü istasyonunda bir idareden diğerine teslim olunur.

Esbabı fenniye veya ticariye dolayısiyle aktarmanın elzem bulunduğu ahval müstesna olmak üzere bu

eşya mürseliileyh mevkiflere kadar aktarmasız olarak sevkolunacaktır. Teslim ve aktarmanın sureti icrası alâkadar idareler arasında aktedilecek mahsus itilâfnamelerde tayin olunacaktır.

Üçüncü Madde

Yolcularla bagajlarının nakliyatı için berveçhiati doğru muvassalat tesis olunmuştur.

A) Haftada bir kere Sarıkamış - Batum azimet ve avdet,

B) Haftada bir kere Sarıkamış - Tiflis azimet ve avdet.

Her doğru muvassalada mevkili bir yolcu vagonu bulunacaktır.

Tarafeyni akideyn Sarıkamış - Tiflis seferine müsavi adette vagonla iştirak ederler.

Sarıkamış - Batum seferine gelince lüzumu miktarda vagonlar Türk Demiryolları İdaresince tahsis olunacaktır.

İhtar 1. — Balâda mezkûr doğru muvassala icabı halinde tarafeyni akideyn idareleri arasında bilitilâf tadil olunabilecektir.

İhtar 2. — Alâkadar idareler bu maddenin tatbiki hakkındaki şeraiti fenniyeyi aralarında mahsus itilâfnamede tayin edeceklerdir.

Dördüncü Madde

Doğru nakliyat vagonlarındaki mevkiler numaralı olacak ve bu mevkiler müsavi adette iki memleket tebasına tahsis olunacaktır. Mevkilerin sureti tevzii alâkadar idareler arasında bir itilâfa mevzu teşkil edecektir.

Beşinci Madde

Akit taraflar demiryolları arasındaki doğru muvassalatta yolcu ve bagaj nakliyatı her hat üzerinde nakliyatı dahiliye hakkında mer'i tarifelere tabidir.

Doğru yolcu nakliyatı için hareket mevkifinden Gümrü mevkifine kadar muteber olmak üzere bir bilet ita eden yolcular mütebaki seyahatları için bu son mevkifte yeni bir bilet alacaklardır.

Mürsiliileyh mevkife kadar seyahatlarında yolculara aynı mevkiin muhafazası vesaitini temin etmek maksadiyle alâkadar idareler aktedilecek mahsus itilâfnamede aralarında anlaşacaklardır.

Altıncı Madde

Doğru muvassalatta yolcuların bagajları Gümrü'de aktarma edilmek üzere her hat üzerinde tarafeyn trenlerinin bagaj vagonlarında naklolunur.

Bagajlar, tek bir vesika ile sevkedilir. Ve masarifi nakliyeleri Gümrü mevkiine kadar gönderen mevkifinde tesviye olunur. Mürseliileyh istasyona kadar olan mütebaki mesafe ve masarifi nakliyesi işbu son mürseliileyhe mevkifinde tesviye olunacak ve bagajlar aynı yolcu treni ile sevk edilecektir. Bagajların sureti teslim ve aktarmaları alâkadar idareler arasında tayin olunacaktır.

Yedinci Madde

Akit taraflar demiryolları arasındaki doğru muvassalatta eşya nakliyatı her hat üzerinde dahilî nakliyat tarifelerine tabidir.

Mürsil demiryolları ücreti nakliyeyi Gümrü mevkifine kadar istiyfa eder. Gümrü mevkifinden mürsilileyh mevkifine kadar olan ücreti nakliyeye gelince : İşbu nakliye ücreti eşyanın hini tesliminde bu son mevkifte tesviye olunur.

İhtar — Bu kaide yolda bozulabilecek veya kıymeti masarifi nakliyeden dûn olan eşya ile kabili iştigal ve muhafızla sevki icabeden eşya hakkında tatbik olunmaz.

İşbu eşya ücretlerinin tarzı tesviyesi ile listeleri mahsus itilâfnamede alâkadar idareler tarafından tayin olunacaktır.

Sekizinci Madde

Akit taraflardan her biri lüzumu halinde her defasında tarafı diğerin muvafakatı ile kendi edevatı müteharrikesini «lokomotifi ile birlikte» işbu tarafı diğer hatlarına geçirtebilirler. Bu takdirde memurini fenniye işbu tarafı diğer hattın memurini fenniyesi olacaktır.

Şu kadar ki salifüzzikr edevatı müteharrikeye bunların sahibi olan demiryolları tarafından muhafızlar «memur pravoding» terfik olunacaktır. Her iki idare aralarında müruru şeraiti fenniyesi ile ücret hakkında anlaşacaklardır.

İhtar — İhtiyaç halinde edevatı müteharrikenin elzem olan tamiratı işbu edevatı müteharrikenin seyir ve sefer ettiği hatlar idarelerince ifa edilir. Elzem olan mevat «yağ, tenvir yağları... ilh» dahi işbu son tarafça temin olunur.

Tamirat masarifi ile istihlâk olunan mevadın bedeli ve masarifi muhtemele alâkadar idareler arasında mahsus itilâfnamede tayin olunacak tarzda işbu edevatı müteharrikenin sahibi bulunan demiryollar idaresince tesviye olunur.

Lokomotiflere lâzım olan mahrukatın tedariki işbu lokomotifin sahibi bulunan demiryollarına aittir. Türk ve maverayi Kafkas trenlerinin Türk ve Maverayi Kafkas hatlarında seyriseferleri halinde mahrukatın beyhude naklinden içtinaben işbu mahrukat alâ-

kadar demiryolları idareleri arasında mahsus itilâfnamede tayin edilecek tarz ve nokatta edevatı müteharrikenin sahibi olan demiryollar idaresince aynen iadesine mukabil edevatı müteharrikenin seyir ve sefer ettiği hatlar mahrukat depo ve hazinelerinden ita olunacaktır.

Dokuzuncu Madde

İki demiryollar idaresinden her biri her defasında diğer idarenin muvafakatı ile işbu diğer tarafın hatlarında muhafızları «memur, pravoding» refakatin: de hususi ve servis vagonları seyir ve sefer ettirebilir. Bu gibi vagonların seyir ve seferine muktazi seyir ve sefer kâğıdı «marş - rut» vakti münasibinde mevakıfının talebi anında tertip ve tayin olunur.

İşbu seyri seferin masarifi alâkadar idareler arasında mahsus itilâfnamede tayin ve tespit edilir.

Onuncu Madde

Sahrınçlarla hususi bir istimale mahsus vagonlar müstesna olmak üzere eşya vagonları bir idareden diğer idareye mübadele tarikiyle teslim olunur.

Hususi vagonlar, sıhrınçlar yolcu vagonları serian iade şartiyle bir idareden diğerine teslim olunur.

İhtar — Doğru muvassalada işleyen mevkili yolcu vagonları alâkadar idareler tarafından tayin olunan vakitnameye tevfikan seyir ve sefer ederler.

Onbirinci Madde

Mübadele tarikiyle teslim olunan eşya vagonları «kapalı ve açık» alâkadar idareler arasında mahsus itilâfnamede tayin kılınacak şeraiti fenniyei muktaziyeyi haiz olmalıdır. İdarelerden her biri, mahsus itilâfname tayin kılınacak mübadele adedi mahdudunu tecavüz etmeyecek adette diğer idare tarafından teslim olunan vagonları yirmi saat zarfında mübadeleyi ifa etmek şartiyle teslime mecburdur.

Evvelce ihbar suretiyle mübadele halinde dolu vagonları teslim eden idare aynı adette vagonu - boş veya dolu - yirmidört saat zarfında ve ihbar edilmeksizin vaki mübadelede müteakip kırksekiz saati tecavüz etmemek üzere teslime mecburdur.

Teehhür halinde borçlu olan idare her vagon ve her gün için miktarı mahsus itilâfnamede tayin kılınacak bir tazminat tesviye edecektir.

Onikinci Madde

Serian iade hususunda Gümrü mevkifinden itibaren mürsiliileyh mevkife ve oradan Gümrü mevkifine kadar her gün için elli kilometre bir mesafe kabul olunmuştur.

Balâda mezkûr mühletten fazla olarak vagonun avdetinde teehhür vukuunda işbu vagonun hututu üzerinde bulunduğu idare, vagon sahibi idareye miktarı aktedilecek mahsus itilâfnamede tayin kılınacak bir tazminat tesviye eder. Şayet teehhür on günü tecavüz ederse vagon zayi olmuş addedilir ve vagonun sahibi olan idareye balâda mezkûr on günlük teehhür tazminatından maada aynı cinste aynı halde ve aynı suretle mücehhez diğer bir vagon derhal ita olunur.

Mezkûr tazminat teehhürü bais olan sebepten ayrı olarak lâzimuttediyedir.

Onüçüncü Madde

Akit tarafların serian iadeye tabi vagonları alâmeti farikadan maada erkâmı arabiye ile yazılmış adetleri havi olmalıdır.

Serian iade şeraitine tevfikan teslim olunan edevatı müteharrikenin işaret ve adetleri iade edilinceye kadar hiçbir suretle tadil olunamayacağı gibi işbu alâtı müteharrike üzerinde diğer hiçbir işaret de yapılamaz.

On Dördüncü Madde

Türk toprağı üzerinde bir hudut mevkifinin inşasına kadar yolculara bağaj ve eşyanın teslim ve tesellümüne ait işlerle bilet satışı ve bütün muamelatın ikmali Gümrü mevkifinde icra edilecektir.

Alâkadar idareler aralarında Türkiye tarafından Gümrü mevkifinin istimali hakkında mahsus itilâfnamede anlaşacaklardır.

On Beşinci Madde

Maverayi Kafkas Demiryolları müstahdimininin mesaisi lokomotiflerinin manevraları ile mebani ve inşaat ilh. İtibariyle Gümrü mevkifinden Türk demiryolları ihtiyacatı için istifade hususunda alâkadar demiryolları idareleri aralarında mahsus itilâfnamede anlaşacaklardır.

On Altıncı Madde

Türk hududu ile Gümrü mevkifi arasında bulunan hat kısmı üzerindeki nakliyat hâsılatı Türk idaresine aittir. Mezkûr kısımla telgraf ve telefon hututunun bakımı ve tamiratı mütemadiyesi masarifine karşılık olmak üzere maverayi Kafkas Demiryollarına icra edilen masarifi hakikiyeye mukabil şehri muayyen bir meblâğ Türk İdaresince maverayi Kafkas hatları idaresine tesviye olunacak ve işbu meblâğın miktarı alâkadar idarelerce tespit edilecektir. Tamiratın gayrı melhuz masarifi maverayi Kafkasya demiryollarının hesabatı mahsusasına istinaden Türk idaresince tesviye olunacaktır. Takdim olunan hesabat hususunda ihtilâf vaki olursa masarifin miktarı Türk ve maverayi Kafkasya demiryolları mümessillerinden

mürekkep muhtelit bir komisyon tarafından tayin edilecektir.

On Yedinci Madde

Akitlerden birine ait bir vagonun diğerinin toprağı üzerinde düçarı hasar olması yahut yangın veya diğer bir sebeple tahrip edilmiş bulunması halinde işbu diğer taraf idaresi vagonu tamire, hali sabıkına irca veyahut tamir ve hali sabıkına irca masarifini tediyeye mecburdur. Bu takdirde hasaratın ve masarifi tamiriyenin miktarları alâkadar idareler mümessillerinden mürekkep bir komisyon tarafından tayin olunacaktır.

On Sekizinci Madde

Trenlerin muvasalat ve azimetlerine ait telgrafnamelerle idareye ait diğer bilumum telgraf muhaberatı Gümrü mevkifi ile Türk mevkifleri arasında Türk lisanından teati edilecektir.

Şu kadar ki : Bu telgrafnameler Maverayi Kafkasya demiryollarınca müstamel nümuneye tevfikan tanzim olunacaktır. Türkçe telgrafnamelerin Rusçaya ve Rusça telgrafnamelerin Türçeye tercümesi için Gümrü mevkiine Türkçe muhaberata vakıf telgraf memurları tayin olunacaktır.

On Dokuzuncu Madde

Doğru muvasala hususunda mektupla muhaberatı mutekabilede Rus Sosyalist Federatif Şuralar Cumhuriyeti demiryolları ile maverayi Kafkasya Sosyalist Sovyet Cumhuriyetleri idareleri Rus lisanını ve Türk hatları Türk lisanını istimal edecektir.

Yirminci Madde

Âkit taraflar demiryolları idareleri aralarında demiryolları müstahdiminin istimaline mahsus meccani biletler teati edeceklerdir. Bu biletlerin adedi müştereken tespit olunacaktır.

Yirmi Birinci Madde

Eşyanın ithalât ve ihracatı bağajların teslimi, yolcuların huduttan mururu hususatına tarafeyni akideynden herbiri kendi toprağında cari idarî sıhhi nizamat ve gümrük nizamatını hizmet dolayısiyle seyahat eden eşhas dahi istisna etmemek üzere tatbik eder.

Türk hududu ile Gümrü mevkifi arasındaki trenlerin müstahdimini ile diğer taraftarlarına geçen edevatı müteharrike ve vagonların muhafızları «memur, pravonding» mensup oldukları idareler tarafından mıta ve diğer taraf memurini şehbenderisince bir sene muteber ve meri olmak üzere alelusul kayt edilmiş fotoğraflı hüvviyet varakalarının ibrazı suretiyle seyahat edebilirler.

Şu kadar ki bunlar dahi gümrük ve sıhhiye nizamatına tabidir.

Yirmi İkinci Madde

Geçen devrenin hesabını tesviye ve Âkit taraflar idareleri arasında zuhur eden mesailin halli zımnında her iki ayda bir Gümrü'de muhtelit komisyon toplanacaktır.

Yirmi Üçüncü Madde

Tarafeyni akideyn idarelerinin gerek kendi aralarındaki ve gerek eşhası saliseye karşı olan hukuk ve taahhüdatı ile işbu mukavelede ve «Bern» mukavelesinde zikr edilmiyen hususat tarafeyni akideyn idarelerince bilitilâf tayin ve tespit olunur.

Yirmi Dördüncü Madde

Herhangi bir mesele hakkında alâkadar idareler aralarında anlaşamadıkları ahvalde işbu mesele diplomasi tarikiyle hal ve tanzim olunacaktır.

Yirmi Beşinci Madde

İşbu mukavelename imzayı takip eden dört ay zarfında tastik olunacak ve tastiknamelerin mubadelesi sürati mümküne ile Ankara'da vuku bulacaktır.

İşbu mukavelename tasdiknamelerin teatisinden sonra iktisabı meriyet edecek ve tarafeynden biri canibinden fesh edilmediği müddetçe mevkii meriyette kalacak ve işbu feshin tebliğinden itibaren bir sene sonra hitam bulacaktır.

Tasdiken lilmekal murahhaslar işbu mukavelenameyi imza ve mühürleri ile tahtim eylemişlerdir.

9 Temmuz 1922 tarihinde Tifliste beş nüsha olarak tanzim edilmiştir.

Mamya urahala laşevili	Suat
A. Andreyef	Ali Şefik
B. Şah Tahtiski	Ahmet Muvaffak

M. Atebegyan
B. Mihailof

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında aktolunan muhadenet muahedenamesi hakkında Başvekâletten mevrut 1/547 numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti 6 . 12 . 1340
Adet

4248

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında 31 Mayıs 1340 (1924) tarihinde Ankara'da akit ve imza olunan muhadenet muahedenamesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâleti Celilesince tanzim olunup İcra Vekilleri Heyetinin 30 . 11 . 1340 tarihli içtimaında Meclisi Âliye arzı takarrur eden lâyihai kanuniye ile bu baptaki muahedename sureti leffen takdim kılınmıştır. Muktezasının ifasına müsaadei riyaset penahilerini eylerim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında münakit 31 Mayıs 1924 tarihli muhadenet muahedenamesi.

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında muhadeneti samimiye revabıtını tesis ve teşeyyüt eylemeyi aynı derecede halisane arzu ettiklerini ve memleketeyn arasında teessüsü münasebat edince bunların her iki milletin ümran ve refahına hâdim olacağına kani bulundukları cihetle bir muhadenet muahedenamesi akdine karar vermişler ve bu maksatla murahhaslarını tayin eylemişlerdir. Yani

Türkiye Reisicumhuru;

Hariciye Vekâleti Müsteşarı Tevfik Kâmil Beyi

ve İsveç Kralı;

Fevkalâde murahhas ve orta elçi Müsyo Valambergi tayin buyurmuşlardır. Müşarümileyhima usulü dairesinde tanzim eyledikleri tebeyyün eden salâhiyetnamelerini badetteati mevadı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti beyninde ve kezalik iki devletin tebaası nakabili nakz ve ihlâli sulh ve müsalemet ve samimi ve daimi muhadenet mevcut olacaktır.

Madde 2. — Tarafeyni âliyeyni devleteyn arasında hukuku düvel esasatına tevfikan münasebatı diplomasiye tesisinde mutabıktırlar ve her birinin diploması mümessillerinin mütekabiliyet şartiyle tarafı diğerin memleketinde hukuku umumiyei beynelmilel esasatı umumiyesiyle istikrar eden muameleye mazhar olacaklarını tastik ederler.

Madde 3. — Tarafeyni âliyeyni akideyn konsolosluk ve her iki memleket arasındaki ticaret münasebatı ve her birinin memleketine tarafı diğer tabasının şeraiti iskân ve ikametini tam bir mütekabiliyet esasına müsteniden hukuku umumiyei beynelmilel kavaidine tevfikan aktetmek hakkını muhafaza eyledikleri mukavelenamelerle tanzim eylemek hususunda mutabıktırlar.

Madde 4. — İşbu muahedename tasdik edilecek ve tasdiknameler sürati mümküne ile İstanbul'da teati kılınacaktır.

Muahedename tasdikten itibaren on beş gün sonra mevkii meriyete girecektir.

Tasdikenlilmekal tarafeyn murahhasları işbu muahedenameyi imza ve tahtim eylemişlerdir.

Ankara'da 31 Mayıs 1924 tarihinde nushateyn olarak tanzim kılınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kraliyeti arasında 30 Mayıs 1340 (1924) tarihinde münakit muhadenet muahedenamesi hakkında Lâyihai Kanuniye

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kıraliyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında 1340 (1924) senesi Mayısının 31 nci günü Ankara'da akit ve imza olunan muhadenet muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Başvekil ve Müdafaai

Milliye Vekili	Adliye Vekili
Ali Vethi	Mahmut Esat
Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
Recep	Şükrü Kaya
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Mustafa Abdülhalik	Saraçoğlu Şükrü
Nafia Vekili	Ziraat Vekili
Feyzi	Hasan Fehmi
	Sıhhiye ve Muaveneti
Ticaret Vekili	İçtamiaiye Vekili
Ali Cenani	Mazhar

Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti V.
Recep

Hariciye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

15 . 2 . 1341

Türkiye Cumhuriyeti ile İsveç Kıraliyeti arasında 31 Mayıs sene 1340 (1924) tarihinde Ankara'da akit

ve imza olunan muahedename ile İcra Vekilleri Heyetince teklif kılınan 30 . 11 . 1340 tarihli Lâyihai Kanuniye Encümenimizce leedttezekkür aynen kabul ve berayi tasdik heyeti umumiyeye arz ve takdim edilmiştir efendim.

Hariciye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
İstanbul	Bulunmadığı
Hamdullah Suphi	
Kâtip	Aza
İzmit	Kütahya
Safvet	Mehmet Nuri
Aza	Aza
Mardin	Bolu
Yakup Kadri	Cevat Abbas

Türkiye Büyük Millet Meclisi
(İkinci İntihap Devresi - İkinci İçtima senesi)

25 . 2 . 1341 Çarşamba

Türkiye ve Çekoslovakya Cumhuriyetleri arasında akit ve imza edilen muhadenamesine dair (1/549) numaralı kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni Mazbatası

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti 4 . 2 . 1340
6

4238

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye ve Çekoslocakya Cumhuriyetlerinin haizi salâhiyet murahasları arasında 11 Teşrinisani 1340 (1924) tarihinde Ankara'da âkit ve imza olunan muhadenet Müahedenamesinin tasdiki hakkında Hariciye Vekâleti Celilesince tanzim olunur. İcra Vekilleri Heyetinin 30 . 11 . 1340 tarihli içtimaında Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâyihai kanuniye bu baptaki muahedename ile mektup sureti musaddakası leffen takdim kılınmıştır. Müktezasının ifasına müsaadei riyasetpenahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti arasında Ankara'da münakit 11 Teşrinisevvel 1340 (1924) tarihli muhadenet Muahedenamesi hakkında lâyihai Kanuniye

Madde 2. — Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında 1340 (1924) senesi Teşrinievvelinin onbirinci günü Ankara'da akt ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile memurdur.

Milliye Vekili	Adliye Vekili
Ali Fethi	Mahmut Esat
Dâhiliye Vekili	Hariciye Vekili
Recep	Şükrü Kaya
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Mustafa Abdülhalik	Saraçoğlu Şükrü
Nafia Vekili	Ziraat Vekili
Feyzi	Hasan Fehmi
	Sıhhiye ve Muaveneti
Ticaret Vekili	İçtimaiye Vekili
Ali Cenani	Mazhar

Mübadele, İmar ve İskân Vekili
Recep

Hariciye Vekâletinden 11 Teşrinievvel 1924 tarihi ile Çekoslovakya Murahhası Müsyo Setlike gönderilen mektup tercümesidir.

Bugün imza edilen Muhadenet Muahedenamesinin üçüncü maddesinde musarraf mukavelenamenin âktinden evvel her iki memleket arasında Konsolosluk münasebatının tesisi hakkında esnayi müzakerede izhar buyrulan arzuya mumaşat eyleyerek anifülbeyan muahedenamenin mevkii meriyette vazından itibaren iki sene müddetle her iki Hükümetin kendi memleketlerinde diğer bir devlet konsolos memurlarının kabul olunduğu ticaret mahallerine mesleğe mensup konsolos memurları (General konsül, konsül, Viskonsül) tayin etmek hakkını yekdiğerine mütekâbilen bahşetmesine Hükümetimin muvafakat eylediğini zatiâlilerine işar ile iktisabı mubahat eylerim. Bâlâda zikr ve tadat edilen memurini şehbenderi her iki taraf memleketinde mütekabiliyeti tamme şartiyle hukuku umumiyei beynelmilel kavaidinin tespit eylediği muameleye mazhar olacaklardır.

Anifülbeyan şeriait, Hükümetinizce kabul ve tasvip olunduğu takdirde mevzuubahs itilâfı hızı fiile isal edecek olan bu keyfiyet kabulü işar etmeniz mucibi minnettari olacaktır.

Tevfik Kâmil
Türkiye

Bir taraftan	
Diğer taraftan	Çekoslovakya

Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti arasında muhadeneti samimiye revabıtını tesis ve teşyit etmek arzusuyla mütehassıs ve Hükümetin

arasında teessüssü münasebet edince bunların her iki milletin umran ve refahına hâdim olacağına kanii bulundukları cihetle bir muhadenet muahedenamesi aktine karar vermişler ve bu maksatla murahhaslarını tayin eylemişlerdir.

Yani :

Türkiye Reisicumhuru,

Hariciye Vekâleti Müsteşarı Tevfik Kâmil Beyi

Çekoslovakya Reisicumhuru da,

Çekoslovakya delegesi Doktor Müsyo Rodol (Sevetelik) i tayin buyurmuşlardır. Müşarüniileyhima dairesinde tanzim eyledikleri tebeyyün eden salâhiyetnamelerini badetteati mevadı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Çekoslovakya Cumhuriyeti arasıdna nakabili nakz ve ihlâli sulh ve müsalemet ve samimî ve dâimî muhadenet mevcut olacaktır.

Madde 2. — Tarafeyni âliyeyni akideyni devleteyn arasında hukuku düvel esasatına tevfikân münasebatı diplomasiye tesisinde mutabıktırlar ve her birinin diploması mümessillerinin mütekabiliyet şartiyle tarafı diğer memlekette hukuku umumiyei beynelmilel esasatı umumiyesiyle istikrar eden muameleye mazhar olacaklarını tasdik ederler.

Madde 3. — Tarafeyni âliyeyni akideyn konsolosluk ve her iki memleket arasındaki Ticaret Münasebatı ve her birinin memleketine tarafı diğer tebaasının şeraiti iskân ve ikâmeti ve bazı mevadı adliyede tarafeyn memurîni adliyesinin yekdiğerine ifa edeceği muaveneti tam bir mütekabiliyet esasına müsteniden hukuku umumiyei beynelmilel kavaidine tevfikân âkt etmek hakkını muhafaza eyledikleri mukavelât ile tanzim etmek hususunda mutabıktırlar.

Madde 4. — İşbu muahedename, tasdik edilecek ve tasdiknameler sürati mümküne ile İstanbul'da teati kılınacaktır.

Muahedename tasdikinden itibaren onbeş gün sonra mevkii meriyete girecektir.

Tasdikan lilmekâl tarafeyn murahhasları işbu muahedenameyi imza ve tahtim eylemişlerdir.

Ankara'da 11 Teşrinievvel 1924 tarihinde nushateyn olarak tanzim kılınmıştır.

Tevfik Kâmil — Doktor Sevetik

Hariciye Encümeni mazbatası

Riyaseti Celileye

Türkiye ve Çekoslovakya Cumhuriyetleri arasında 11 Teşrinisani (1924) tarihinde Ankara'da Akt ve imza olunan muahedename ile İcra Vekilleri Heyetince teklif kılınan 30 . 11 . 1340 tarihli lâyihai Kanuniye Encümenimizce ledettezekkür aynen kabul ve berayi tasdik Heyeti Umumiyeye arz ve takdim edilmiştir efendim.

Hariciye Encümeni Reisi

İstanbul	Mazbata Muharriri
Hamdullah Suphi	Bulunamadı
Kâtip	Âza
İzmit	Kütahya
Safvet	Mehmet Nuri
Âza	Âza
Mardin	**Bolu**
Yakup Kadri	Cevat Abbas

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında Akdolunan muhadenet Muahedenamesi hakkında (1/548) numaralı Kanun lâyihası ve Hariciye Encümeni mazbatası

Türkiye Cumhuriyeti
Başvekâlet — **6 . 12 . 1340**
Kalemi Mahsus Müdüriyeti
Adet
6

4236

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti murahhasları arasında 16 Ağustos 1340 (1924) tarihinde Ankara'da âkit ve imza olunan muhadenet muahedenamesinin tashihi hakkında Hariciye Vekâleti Celilesince tanzim olunan İcra Vekilleri Heyetinin 30 . 11 . 1340 tarihli İçtimaında ledettezekkür Meclisi Âliye arzı takarrür eden lâyihai Kanuniye ile bu bapta muahedename sureti mütercemesi legfen takdim kılınmıştır, muktezasının ifasına müsaadei riyasetpenahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Türkiye Cumhuriyeti
Hariciye Vekâleti
Umuru Siyasiye Müdüriyeti
Umumiyesi
Adet

167

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında Ankara'da münakit 16 Ağustos 1340 (1924) tarihli Muhadenet Muahedenamesi hakkında lâyihai

Kanuniye

Madde 1. — Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyetinin haizi salâhiyet murahhasları arasında

1340 (1924) senesi Ağustosun 16 ncı günü Ankara'da Akit ve imza olunan Muhadenet Muahedenamesi Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2. — İşbu kanunun icrasına Heyeti Vekile Memurdur.

Başvekil ve Müdafaai

Milliye Vekili	Adliye Vekili
Ali Fethi	Mahmut Esat
Dâhiliye Vekili	Hariciye Vekili
Recep	Şükrü Kaya
Maliye Vekili	Maarif Vekili
Mustafa Abdülhalik	Saraçoğlu Şükrü
Nafia Vekili	Ziraat Vekili
Feyzi	Hasan Fehmi
	Sıhhiye ve Muaveneti
Ticaret Vekili	İçtimaiye Vekili
Ali Cenani	Mazhar

Mübadele, İmar ve İskân Vekâleti Vekili
Recep

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında münakit 16 Ağustos 1340 (1924) tarihli muhadenet muahedenamesi.

Bir taraftan,

Türkiye;

Diğer taraftan,

Felemenk;

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasındaki muhadeneti samimiye revabıtını tesis ve teşyit etmek arzusuyla mütehassıs ve hükümeteyn arasında teessüsü münasebet edince bunların her iki milletin ümran ve refahına hadim olacağına kani bulundukları cihetle bir muhadenetnamesi aktine karar vermişler ve bu maksatla murahhaslarını tayin eylemişlerdir. Yani.

Türkiye Reisicumhuru.

Hariciye Vekâleti Müsteşarı Tevfik Kâmil Beyi.

Felemenk Kraliçesi.

Fevkalâde murahhas ve orta elçi Baron Doveldern Renkersi tayin buyurmuşlardır. Müşarüniileyhima usulü dairesinde tanzim eyledikleri tebeyyün eden salâhiyetnamelerini badetteati mevadı atiyeyi kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında nakabilinakz ve ihlâli sulh ve müsalemet ve samimi ve daimi muhadenet mevcut olacaktır.

Madde 2 — Tarafeyni âliyeyn akideyni devleteyn arasında hukuku düvel esesatına tevfikan münasebatı diplomasiye tesisinde mutabıktırlar ve her birinin diploması mümessillerinin mütekabiliyet şartiyle tarafı diğerin memleketinde hukuku umumiyei beynelmilel esasatı umumiyesi ile istikrar eden muameleye mazhar olacaklarını tastik ederler.

Madde 3 — Tarafeyni âliyeyni akideyn her iki memleket arasındaki konsolosluk ve ticaret münasebatını ve her birinin memleketine tarafı diğer tabasının şeraiti iskân ve ikametini tam bir mütekabiliyet esasına müsteniden ve hukuku umumiyei beynelmilel kavaidine tevfikan akt etmek hakkını muhafaza eyledikleri mukavelenamelerle tanzim eylemek hususunda mutabıktırlar.

Madde 4 — İşbu muahedename tastik edilecek ve tastiknameler süratı mümküne ile İstanbul'da teati kılınacaktır.

Muahedename tastikinden itibaren on beş gün sonra mevkii meriyete girecektir.

Tastikenlilmakal tarafeyn murahhasları işbu muahedenameyi imza ve tahtim eylemişlerdir.

Ankara'da 16 Ağustos 1340 (1924) tarihinde nushateyn olarak tanzim kılınmıştır.

Tevfik Kâmil — Veldern Renkers

Hariciye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

5 . 2 . 1341

Türkiye Cumhuriyeti ile Felemenk Kraliyeti arasında 16 Ağustos 1340 (1924) tarihinde Ankara'da akt ve imza olunan muahedename ile İcra Vekilleri Heyetince teklif kılınan 30 . 11 . 1340 tarihli lâyihai kanuniye Encümenimizce ledettezekkür aynen kabul ve berayi tastik Heyeti Umumiyeye arz ve takdim edilmiştir efendim.

Hariciye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
İstanbul	Bulunmadığı
Hamdullah Suphi	
Kâtip	Aza
İzmir	Bolu
Safvet	Cevat Abbas
Aza	Aza
Kütahya	Mardin
Mehmet Nuri	Yakup Kadri

Belediye Kanununun bazı mevadının tefsirine dair Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin (4/256) numaralı takriri ve Dahiliye Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

5 Şubat 1335 tarihli şurayi devlet kararı.

İcabı ledetteemmül şurayi devlet mülkiye dairesinden 9 Haziran 1333 tarihinde takdim olunan maz-

batada yekdiğerine karabet ve sıhriyeti olan kimselerin bir Mecliste bulunmaları esasen gayrı caiz olduğu gibi mecalisi belediyenin vilâyat belediye kanunu ile haiz olduğu vazaif bazı mukarreratı ahire ile tevsi edilerek kesbi ehemmiyet eylemiş olması ile mecalisi mezkûre azası hakkında dahi bu hususta dikkat ve riayet olunması lüzumu derkâr bulunmuş ve intihabatın suveri icraiyesinde buna mani bir cihet görülememiş olduğundan mecalisi idare azası için vilâyat nizamnamesinin 3 Temmuz 1305 tarihli zeyli ile mevzuu usule tatbikan badema mecalisi belediye azalığı için yekdiğerinin usul ve fûruundan olan kimseler intihap olduğu halde intihap encümenince bunlardan daha ziyade ekseriyeti haiz olan bilipka diğeri yerine cetveli intihapta ismi muharrer olanlardan en ziyade rey kazanmış olan diğer bir müntehibin tayini ve müsavi miktar reyi haiz oldukları takdirde ikisinden biri kura ile çıkarılarak yerine usulü meşrua dairesinde başka birinin intihabı lüzumu gösterilerek bu karar iradei seniyeye iktiran eylediği anlaşılmış ve bundan maksat gerek aynı zamanda gerek tevarihi muhtelifede intihap edilmiş olsunlar iki biraderin veya yekdiğerinin usul ve fürıuundan olan kimselerin aynı mecliste aza bulundurulmaması maddesi bulunmuş olduğundan bu husus hakkında meclisi idarei vilâyetçe muta karar musip olduğu arz olunan şurayı devlet kararı mucibince :

1. Karabet ve sıhriyeti olanların yekdiğeri ile bir mecliste içtima edemiyeceği musip ve belediye azalığına intihap olunan ve yek diğerinni usul ve furuundan bulunan iki zattan haizi ekseriyet olanın veyahut kura keşidesinde kendisine isabet edenin azalığa tayini muvafıkı maslâhat ise de karâbetinden azalığa gelemiyenin vaziyeti meşkuk ve müphem kalmakta ve mani olan akrabasının istifa veyahut vefat gibi ahvalin hudusunda mani zail olunca memnun avdeti tabiî bulunması esasına hilâf olarak halkın intihap ettiği haizi ekseriyet bir zatın karabetten gelememesinden ıskat hakkına gidilmekte olduğundan maruzatım dairesinde tetkikatı lâzıme bilicra Heyeti Celilece manizail olunca memnuun avdeti esası kabul buyrulmak suretinde izah ve tefsirine dair bir karar ita buyrulması.

2. — 1331 senesinde mecalisi belediye azalıklarının her tarafta nısfı derecesinde intihabat yapıldığında ve bunların 1334 senesine kadar ifayı vazifeye hakları olduğundan ittihaz buyrulacak kararda karabetten gelemiyen ve mani olan akrabası herhangi bir surette çekilmiş bulunanlar varsa istifade edebileceklerinin dahi tahtı karara alınmasını temenni eylerim efendim. 10 Mart sene 1341

Burdur Mebusu
Hüseyin Baki

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Dahiliye Encümeni
Adet 57 — 21 . 3 . 1341

4/256

Dahiliye Encümeni Mazbatası

Karabet ve sıhriyeti bulunanlardan iki zat belediye meclisine aza intihap olunduğu takdirde bunlardan her ikisinin aynı mecliste aza olarak içtimalarına imkânı kanuni olmadığı vilâyat nizamnamesinin 7 Temmuz 1305 tarihli zeyli ve şurayı devlet tefsiri iktizasından ise de karabet ve sıhriyeti ve meclisi belediye azalığına intihap olunan iki zattan biri azalığa tefrik olunduktan sonra diğer namzet aza meyanına ithal edilip edilmiyeceği ve azalığa alınan zatın vefat veya istifası takdirinde karabetlerinden naşi azalığa alınmamış olan zatın maniin zevalinde memnuun avdet edeceği kaidesine iptinaen azalığa getirilip getirilmiyeceğinin tayin ve tefsiri hakkında Burdur Mebusu Hüseyin Baki Beyin Heyeti Umumiyeden muhavvel takriri tetkik ve müzakere olundu. Bu bapta Dahiliye Encümeninin noktai nazarı iki esasta tecell etti. Bir rey farkla ekseriyetin fikir ve kanaatı belediye azalığına intihap edildikleri halde karabet ve sıhriyetlerinden naşi belediye azalığında içtimaları caiz olmıyan iki zattan hariçte kalanın bu sıfat ve vaziyeti sukut etmiş olduğundan sakıt avdet etmez kaidesine göre namzet aza meyanına da alınamıyacağı ve bir daha azalığa gelemiyeceği şeklindedir. Akalliyette kalan diğer Encümen azasının noktai nazarı da bu gibi azalığa intihap olunan iki zattan hariçte kalanın belediye azalığında bulunan zatın vefat veya istifası takdirinde mani zail olmuş bulunduğundan memnuun avdet edeceğine binaen belediye azası olabileceği şeklindedir.

Keyfiyet heyeti umumiyenin nazarı takdir ve tasvibine arz edilmek üzere Riyaseti Celileye takdim olundu.

Dahiliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Sivas	Kayseri
Ahmet Muammer	Ahmet Hilmi
Kâtip	Aza
Gaziantep	Çorum
Ahmet Remzi	İsmail Kemal

Aza	Aza
Sivas	Kocaeli
Halis Turgut	İbrahim

Ekseriyetin fikrine muhalifim

Aza	Aza
Ardahan	Kocaeli
Talat	İbrahim Sureyya

Aza
Diyarbekir
Cavit

Teşkilâtı Esasiye Kanunun yirmi üçüncü maddesinin tefsiri hakkında (3/323) numaralı Başvekâlet tezkeresi ile Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin (4/211) numaralı takriri ve kanunu esasi Encümeni Mazbatası

Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet
Kalemi Mahsus Müdüriyeti 4 . 12 . 1340
Adet : 6/4166

Büyük Millet Meclisi
Riyaseti Celilesine

Hariciye umuruna ait bazı mühim mesaili devletin tesviyesi için Büyük Millet Meclisi azayi kiraminin ihtisaslarından istifadeye Hükümetçe vakit vakit lüzum ve zaruret hissolunmakta ise de Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23 ncü maddesi bu hususta tereddüdü mucip olmakta bulunduğundan maddei mezkûrenin tefsiri Hariciye Vekâleti Celilesinin sureti leffen takdim kılınan tezkeresinde işar kılınması üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 2 . 12 . 1340 tarihli içtimaında ledettezekkür keyfiyetin Meclisi Âliye arzı takarrur etmiştir. Muktezasının ifasnıa müsaadei riyasetpenahilerini istirham eylerim efendim.

Başvekil
Ali Fethi

Hariciye Vekâletinin Tezkeresi

Mebusluk Murahhaslık vesair memuriyetlerin içtima edip edemiyeceğine dair.

Malum buyrulduğu üzere bazı mühim mesaili devletin tesviyesi için Büyük Millet Meclisi azayi kiramının ihtisaslarından istifade olunmaya hükümetçe vakit vakit lüzum ve zaruret hissolunmakta ve icabına tevessül edilmekte ise de Teşkilâtı Esasiye Kanunun (mebuslukla hükümet memuriyeti bir zat uhtesinde içtima edemez) diye muharrer olan (23) ncü maddesi bu hususta bihakkin tereddüdü mucip oluyor. Çünkü gerek bizde ve gerek memaliki sairede memuriyet kelimesinin medlûlü hakkında umumi ve kati bir hükmü kanunî olmayıp her kanun bu kelimeyi kendi mevzuu ile münasip bir surette ve her halde diğer kanunların telkinatına tamamiyle muvafık addolunamıyacak mahiyette kabul etmiş bulunuyor.

Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzda Hükümet memuriyeti tarif olunmamakla beraber salifüzzik (23) ncü maddenin ıtlakı zahirisini takyit eder surette vazifei icra ile bazı zevatın Meclisi Âli azası meyanından intihap olunacağına ve tabiri diğerle bir kısım hükümet memuriyetlerinin Meclisi Âli azasına tevcih olunacağına dair ahkâmı sarihayı ihtiva ediyor. Anifülarz kanunun şu mesleği elbette bir taraftan meclis azasının istiklâli ve diğer taraftan vazaifi icraiyenin hüsnü temşiyetini temin gayelerini istihdaf eder. Bu halde vaki kanun aynı gayelere hadim ve yukarıda mahiyeti hulâsatan maruz tedabire müsaade bahş değil midir? Suali bihakkın varit ve mevzu olabilir. Filhakika o gibi mühim mesaili devletin hüsnü tesviyesinde Meclisi Âli İcra Vekillerine mevdu vazaifin ifası emrinde olduğu kadar alâkadar ve mesaili mebhusuanha gerek bir mukavelename ile neticepezir olsun gerek suveri aherle bir sureti tesviyeye iktiran etsin.

İcra Vekillerinin muamelatı kadar ve belki daha ziyade Meclisi Âlinin murakabesine maruz ve müsait bulunur. Azayi kiramdan hükümetçe ihyanen talep ve rica edilecek bu gibi hidematı vatan perverane ekseriya muvakkat bir mahiyette olduğu için ne kendilerinin istiklâline ve ne de Meclisi Âlinin intizamı mesaisine halel iras eder. Elhasıl mulâhazatı maruza menafii âliyei vatan endişesinden mülhem olduğu halde birçok kavanini esasiye ile tecviz edilen hali istisnainin bizim Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzla reddedilmiş olmasına ihtimal vermek mümkün değildir. Lâkin tefsiri kanuna taallük eden bu mühim mesele hakkında hükümetçe bir hattı hareket tayin olunmadan evvel Meclisi Âliden tefsir talep etmek ensep ve ulâ görülür. Keyfiyet nezdi âlii vekâlet penahilerinde dahi tasvip buyrulduğu takdirde icabının icrası lüzumunu arz ve rica ederim efendim.

Hariciye Vekili
Şükrü Kaya

Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin (4/211) numaralı takriri.

1 Teşrinievvel 1340

Riyaseti Celileye

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yirmi üçüncü maddesinde Mebusluk ile Hükümet memuriyeti bir zat

uhdesinde içtima edemiyeceği muharrer bulunmakla elyevm Muhtelit mübadele komisyonuna memur bulunan azayi kiram ile murahhaslık vesaire gibi vazaif kabul edecek olan rüfekayi kiramın vaziyeti kanuniyelerini tespit ve takrir kılmak üzere mücmel olan mezkûr maddei esasiyenin tavzih ve tefsir suretiyle tasrihi mana ve maksudu ve keyfiyetin ehemmiyet ve müstaceliyeti mahsusasına binaen bu babta Meclisi Âliye bir an evvel hulâsai mesaisini arz eylemesi hakkında işbu takririmin Teşkilâtı Esasiye Encümenine havale buyrulmasını talep ve teklif eylerim.

Feridun Fikri
Dersim Mebusu

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Kanunu Esasi Encümeni 17 . 3 . 1341
Adet
10 karar

Kanunu Esasi Encümeni Mazbatası

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yirmi üçüncü maddesinin tefsiri talebini havi Başvekâletin 4 . 12 . 1340 tarih ve 6/4166 numaralı tezkeresi Heyeti Umumiyeden Encümenimize havale buyurulduğundan yine aynı talebi muhtevi, Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin Encümenimize muhavvel 1.11.1340 tarihli teklifnamesi tevhiden mutalâa olundu.

Her iki talep ve teklifin ruh ve ve mefadı; Teşkilâtı Esasiye Kanununun yirmi üçüncü maddesinde mebusluk ile memuriyetin bir zat uhtesinde içtima edemiyeceği musarrah olduğundan Hükümetçe vakit vakit, ihtisaslarından istifade edilmek lüzumu hissolunan Büyük Millet Meclisi Azasının murahhaslık gibi vazaifi devlette istihdamları caiz olup olamıyacağı keyfiyetinin tefsiren tayininden ibaret olduğu anlaşıldıktan sonra keyfiyet encümenimizce kemali ehemmiyetle müzakere edildi.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yirmi üçüncü maddesi hükümet memuriyeti ile mebusluğun bir zat uhtesinde içtima edemiyeceğini sarihan irae etmekte olduğu gibi (28) nci maddesi ile dahi memuriyet kabulu ile mebusluğun sakıt olacağı musarrah bulunmaktadır.

Bu itibarla sıfatı mebusiyetin, memuriyet addedilebileceği herhangi bir vazife ve hizmet kabulüne sureti katiye ve sarihada mani bulunduğu cayı iştibah olmamakla beraber kavanini mevcudemiz ahkâmı umumiyesi meyanında (memuriyet) hakkında umumi ve kati bir hüküm ve tarif bulunmadığından bazı mühim mesaili devletin tesviyesi için ihdas olunan murahhaslıkların memuriyet adadında dahil olup olmıyacağı keyfiyeti Encümenimizce ciddi tetebbuat ve tetkikatı ve pek mütemadi, mühim müzakeratı istilzam etmiştir.

Encümen, işbu (memuriyet) kelimesinin medlulu dairesine dahil olduğuna bihakkin hükmedilebilecek vazaif ve hidematı resmiyenin gerek tayin mahiyetinde ve gerekse bu hususta istihsal ve tespit olunacak neticeden sonra muamelatı sabıka üzerine terettüp edecek ahkâm ve netayici hukukiyeyi takdir ve tahdit esaslarında çok etraflı ve duru endişane hareketi temin etmiş olmak için Meclisi Âlinin adliye ve mülkiye Encümenleri azayi mütehassısasının efkâr ve mütalâatından dahi istifade etmek üzere sureti mahsusada ittihaz olunan kararla bazı azayi müzakereye davet etmiş ve ekser müzakeratta Başvekil ve Hariciye Vekili Beyefendiler dahi hazır bulunmuşlardır.

Bu suretle icra edilen müzakerat neticesinde ittihaz olunan karar şundan ibarettir :

Teşkilâtı Esasiye Kanunu ahkâmı sarihasına nazaran, haddizatında İcra salâhiyetini dahi haiz olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, salâhiyeti İcraiyesinin istimalini kanunu mezkûrun (7) nci maddesiyle İcra Vekilleri Heyeti mesulüne tevdi etmiş ve binaenaleyh Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesine niyabeten icra salâhiyetinin istimaline memur ve bu hususstan dolayı Meclisi Âliye karşı mesul olan heyet, Teşkilâtı Esasiye Kanununun (45, 48) nci maddeleri hükmü ile bittahassus taayyün etmiştir.

Kanununun (46) ncı maddesi hükmü sarihine nazaran İcra Vekilleri Heyeti bütün muamelâtından mesul ve muatap olup heyeti müşariileyhaya dahil olmayan bir mebusun ise umuru icraiyeden naşi Meclisi Aliye karşı şahsen bir gûna mesuliyeti mevzuubahs değildir. İcra Vekilleri Heyetinin veya bir vekilin dairei mesuliyetine dahil hidemat tamamını veya bir kısmını, herhangi bir mebusun, salâhiyet ve mesuliyetçe bir vekil vaziyet ve mevkiine gelmeden ifa etmesi mebusluğun tabiaten ve maslâhatan müstelzim olduğu istiklâle münafidir. Zirâ bir vekilin veya İcra Vekilleri Heyetinin tahtı mesuliyetinde ifa edilecek bir hizmeti icraiyenin bir mebus tarafından deruhte edilmesi, o mebusun, fi'lini o işten dolayı Meclisi Âliye karşı mesul olan, bir vekilin tahtı emrine girmesi ve ondan emir ve talimat telakki eylemesi gibi gayrı kabili içtinap bir mecburiyet tevlit edecektir ki şu hal mebusluğun evsafı asliye ve levazımı gayrı münfekkesinden olan istiklâli tamına küllîyen mugayir olduğu aşikârdır.

Bundan mada mülga Teşkilâtı Esasiye Kanunu seferlik, kumandanlık gibi bazı icrai vazaifi memuriyetle mebusluğun içtimaını tecviz etmekte iken elan meri olan Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzun esnayi tanziminde mebuslukla sefirlik, kumandanlık ve darülfünun müderrisliği gibi muvazzafiyetlerin içtimaı terviç edilememiş olduğu nazarı dikkate alınırsa kanununun esnayi vazında iltizam olunan seyri tekâmülün mebuslukla murahhaslığın içtimaının terviç edilemiyecek bir mahiyette görülmesi hikmet ve zarureti tezahur eder. İşte murahhaslığın mebuslukla içtimaı berveçhibalâ serdolunan esbap ve mülâhazatı hukukiye ve kanuniyeden naşi gayri caiz telakki edilmekle beraber «mebusluk ile hükümet memuriyeti bir zat uhtesinde içtima edemez» diye muharrer olan (23) ncü maddenin katiyet ifade ve sarahatı zahiriyesine rağmen işbu metnikanun meyanında bir noktai ipham gibi duran (memuriyet) kelimesinin tayin ve tahdit medlulu sadedinde cereyan eden müzakeratla hâsıl olan netice, milletçe müntehap meclis azalıkları ve Millet Meclisince mevdu vazifeler olmak üzere, gerek faaliyet ve gerekse mesuliyeti İcra Vekilleri Heyetine dahil bir vekilin faaliyet ve mesuliyetinde mündemiç bulunan ve Muvazenei Umumiye veya hususiye ile alâkadar kadrolarda hakikaten veya hükmen mevki olan ve alınsın, alınmasın maaş veya ücreti muhasses olduğu halde kabul edilen ve mahiyeti icra salâhiyetini temsil ve icrai umuru ifadan ibaret olan her vazifenin memuriyetten madut olduğu kanaatından ibarettir. Bu tarz telakkiye nazaran dahi murahhaslığın mebuslukla içtimaının şayanı tecviz olamıyacağı derkârdır. Ancak metni kanunda münderiç (memuriyet) kelimesinin tayin ve tahdit mahiyetinden ibaret olan işbu telâkki tefsirinin makabline şamil olamıyacağı ve çünkü bu ana kadar mebus oldukları halde muhtelif murahhaslıklar yapan zevatın ifa etikleri vazaif lefzan ve fiilen icra edilmiş ve hemen tamam olan efalden ibaret olup kaziyei muhkeme halinde tecelli ettiklerinden ve tefsirlerin hukuken kanuna lühûk ve kaidei umumiyesi makabline şümulü bu kabil kaziyei muhkeme halini alan muamelat üzerine ikaı tesir ve mevcut bir hakkı selp ve ihlâl etmiyeceği tabii ve zaruri görülerek işbu encümen kararı heyeti umumiyeye arz Riyaseti Celileye takdim olunur.

Kanunu Esasi Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
İstanbul	Karesi
Hüseyin Rauf	Ahmet Sureyya
Kâtip	Aza
Giresun	Dersim
Müzakerat ve karara iştirâk etmişse de hini imzada bulunmamıştır.	Feridun Fikri
Aza	Aza
Amasya	Sinop
Ahmet Esat	Kaziyei muhkeme telakkisi fikrime mevafık değildir.
	Yusuf Kemal

28 Şubat 1340 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanununun Tefsiri hakkında Gaziantep Mebusu Ahmet Remzi Bey ve Rüfekasının (4/203) numaralı Takriri ile aynı kanunun birinci maddesinin tadiline dair Kastamonu Mebusu Halit Beyin (3/360) numaralı teklifî kanunusî ve Dahiliye Encümeni mazbatası.

Gaziantep Mebusu Ahmet Remzi Bey ve Rüfekasının (4/203) numaralı takriri.

Riyaseti Celileye

Tedrisatı İptidaiye Vergisi Kanununda mevcut derecat ile haddi azamî olarak mevzu yirmi liranın fevkine çıkarılamamasından her mahallin mektep masrafı pek fahiş nispetlerle fukarayi ahaliye tahmil edilmek ızdırarı hasıl olduğu cihetle Heyeti Âliyece 28 Şubat 1340 tarihinde tadil edilmiştir. 1339 senesi zarfında evvelki kanun mucibince yapılan tevziat aynı esbaba binaen gayrikabili tahammül bir derecede olduğundan muhtelif mahallerden muttasıl şikâyetler izhar olunmakta bulunduğu ve esasen tadili kanunî ile Meclisi Âli, adaletsizliği mehmaemkon bertaraf etmeyi ve bilhassa çekilemiyen bu barı tahfif eylemeyi kast eylemiş bulunması hasebiyle 1339 senesine ait vergilerden henüz tahakkuk ve tahsil edilmemiş bulunanların son tadil kanununa göre muameleye tabi tutulması muvafıkı adalet ve refet

olduğu cihetiyle bu hususun acilen tahtı karara alınmasını arz ve teklif eyleriz efendim.

Gaziantep	Menteşe
Ahmet Remzi	Esat
İçel	Antalya
Tevfik	Ahmet Saki

Kastamonu Mebusu Halit Beyin (2/360) numaralı teklifi kanunisi.

Büyük Millet Meclisi Riyasetine

8 Nisan 1339 tarihli Tedrisatı İptidaiye Vergisi Kanununun birinci maddesi 28 Şubat 1340 tarih ve 426 numaralı Kanunla şu suretle tadil olunmuştu: (Mecmuu 2 000 nüfusa kadar olan mahallerde mevcut iptidai mektepleri maaşat ve masarifinin yüzde (35)'i; 2 001 den 5 000 nüfusa kadar olan mahallerde yüzde (50) si 5 001'den yukarı olan mahallerde yüzde (65) i mezkûr mahaller halkı servet ve iktidarı itibariyle on ve daha ziyade derecelere tefrik olunarak o nispette tevziat icrası ile temin ve tesviye olunur.

Dairei intihabiyemde mevcut sekiz kazayı dolaştığım zaman her yerde ve bilhassa köylüler tarafından bu tadilâttan dahi memnun olmadıklarına ve Tedrisatı İptidaiye Vergisinin pek ağır olduğuna dair şikâyetler dinledim. Bermucibi kanun tedrisatı İptidaiye Vergisi tarh ve tevzi edilmiş olan bazı köylülerin bu vergiyi vermeye muktedir olamadıklarına ve tadilât yapılmasına dair mazbatalar yaparak makamatı aidesine göndermiş olduklarına şahit oldum. Bir köy muhtarını dinledim. Azamî onbeş haneli köylerine ikiyüz lira kadar Tedrisatı İptidaiye Vergisi tarh edilmiş oduğunu halbuki esasen onbeş haneden beşinin esas vergilerini bile muntazaman veremediklerini ve bakiye on haneyi de asgarî yirmişer lira isabet etmekte olduğu, bu sebeple verginin pek nispetsiz ve ağır gelmekte olduğunu söyledi. 15 - 20 haneli bu kabil birçok köylere hemen aynı nispette vergi tarh edilmiştir.

Tetkikatıma göre bu vergiden kasabalıların ve köylülerin hemen sureti umumiyede şikâyetlerini mucip olan cihet (verginin yalnız mevcut mekteplerden istifade edebilecek köylülere tarh ve tevzi edilmesi ve mektepten istifade edemiyen ve mektebi olmıyan köylülerden vergi alınmaması hususunda verginin ağırlığını intaç etmesidir.) Tadil edilmiş olan maddenin (... yüzde « » i mezkûr mahaller halkı servet iktidarı itibariyle on ve daha ziyade derecelere tefrik olunarak o nispette tevziat icrası ile temin ve tesviye olunur) Fıkrasında mündemiç (mezkûr mahaller halkı) kaydı yalnız mevcut mekteplerden istifade eden halka verginin tarhını âmirdir. Meselâ Daday kazasında bu sene açılacak olan sekiz mekteple beraber mevcut olan 31 mektepten 84 kariye ve mahalle istifade ediyor; 171 kariye ve mahalleden ibaret kazanın mütebaki 87 kariyesi istifade edemiyor. Binaenaleyh Tedrisatı İptidaiye Vergisi de mekteplerden istifade eden 84 kariye ve mahalleye tahmil olunuyor. Keza Tosya Kazasında mevcut 16 mektepten 31 köy müstefit oluyor. 65 kariye ve mahalleden ibaret kazanın mütebaki kariyeleri müstefit olamıyor. Burada vergi 31 köy üzerine tarh olunuyor. Diğer kazalarda bunlara mukayyestir.

Verginin ağırlığını intaç eden cihet de şudur. (Kanun muaddel maddesinde halkın servet ve iktidar itibariyle on ve daha ziyade derecelere tefrik olunarak o nispette tevziat icrası emrolunuyor ve 8 Nisan 1339 tarihli kanunun altıncı maddesinde de tevziat cetvellerinin kimler tarafından yapılacağı tasrih ediliyorsa da tatbikatta maalesef halkın servet ve iktidarının dereceleri lâyikiyle nazarı dikkate alınmıyor) meselâ kaza merkezlerinde mevcut bir mektepten merkezin dört mahallesiyle civar beş köyü müstefit oluyor; mahalleler verginin daha fazlasını köylere tahmil ederek merkeze mensubiyet imtiyazından istifadeye kalkıyor ve kendilerine daha az para tarh ettiriyor.

Köylerde ise nüfuzlular bilakis kendilerini fakir ile müsavi tutarak servetleri nisbetinde para vermiyorlar. Binnetice halk üzerine tahammüllerinden fazla vergi yükleterek mütemadi şikâyetlerini mucip oluyor. Bu seyahatımda en çok dinlediğim şikâyet bu mesele oldu.

Halkı daha zengin olan mahdut bazı vilâyetlerimizde ihtimal ki bu dere şikâyet yoktur. Fakat vilâyetimiz halkı sureti umumiyede fakir ve köylerin vaziyeti perişan olduğundan bu bapta şikâyet pek fazladır. Bu şikâyetten mütevellit şu netayici de nazarı dikkate arz ederim. Esasen fakir olan köylere maarif vergisinden kurtulmak için istifade ettikleri mektebin mevcudiyetini istememeye başlıyor. Mektebi olmıyan bazı köylerde vergi korkusundan mektep açılmasını istemiyor, verginin ağırlığı hasebiyle köylü haksız yere mektep muallimlerine tariz ediyor. Bundan muallimlerin izzeti nefsi rencide oluyor. Bazı muallimler bu bapta bana şikâyette bulundu. Ekmeğine lâzım olan tuzun, çocuğa okutulacak cüzün parasını tedarikten aciz köylülerin bu hissi açıklı da olsa tabiî görülmelidir. Bu ahvalin devamı terakkii maarif namına

devamı şüphesiz gayri caizdir. Esas itibariyle verginin mektepten istifade eden halka tevzii adilâne bir muameledir. Fakat bu muamele verginin ağırlığı ve bimnetice köylünün şikâyetini, bir kısmının muallimlere ve mekteplere adeta düşman olmasını intaç edince adilâne fikirle yapılmış olan kanunun halkın arzusuna ve ihtiyacına muvafık olmadığını teslim etmek iktiza eder. İdarei hususiye mekteplerinin karşılığını da umumî bütçeden kâmilen tesviyeye halen imkân bulunamıyacağından bu verginin makul bir şekli ifrağı lüzumuna kaniim çare olarak da şu hususu görüyorum.

(Tedrisatı iptidaiye vergisi yalnız mektepten istifade eden halka deil umuma teşmil edilmelidir). Bu halde verginin sikleti hafifler ve köylünün şikâyetine de mahal kalmaz. Mektepten istifade edemiyen köylülerin bu bapta itirazı nazarı dikkate alınmamalıdır. Harp ordusunu beslemek için düşman karşısında bulunan zabitandan bile Harp Vergisi alınıyor. Harp Ordusunu beslemek için icabında nasıl vatanî ve şâmil bir fedakârlık icabediyorsa fikir ordusunu yetiştirmek için de umumî fedakârlık lâzımdır. İkinci ordunun ehemmiyeti birinciden de mühimdir. Yetişecek fikir ordusu ne kadar kuvvetli olursa bundan umum vatan evlâdı müstefit olur. Tedrisatı iptidaiye kanununun dördüncü maddesinde resmi ve hususi müesseselerde çalışan bilumum memurin ve müstahdimin ile mütekaidinin maaş ve tahsisatı fevkalâdelerinden yüzde birin katı emrolunuyor. Hiç çocuğu olmıyan memur da bu vergiyi veriyor. Keza mevcut iptidai mekteplerinden istifade eden köylerde çocuğu olmıyan köylerde tedrisatı İptidaiye Vergisini veriyor. Binaenaleyh bu verginin kazalarda mevcut iptidai mekteplerinden istifade eden ve etmiyen umum halka teşmili esasına göre Tedrisatı İptidaiye Kanununun muaddel birinci maddesinin berveçhi ati surette tadil edilmesini teklif ederim.

Kastamonu
Halit

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Dahiliye Encümeni 31 . 3 . 1341
61 Karar

Dahiliye Encümeni Mazbatası

28 Şubat 1340 tarihli Tedrisatı İptidaiye Vergisi Kanununun birinci maddesinin tadiline dair Kastamonu Mebusu Halit Beyin Heyeti Umumiyeden muhavvel teklifi kanunisi ve mezkûr kanunun tefsiri hakkında Gaziantep Mebusu Ahmet Aemzi Bey ve rüfekasının takriri tetkik ve müzakere olundu.

Tahsili İptidainin ehemmiyet ve mecburiyeti karşısında memleketimizin en ufak köylerine kadar irfan hayatının neşir ve tamimini kâfil bir lâyiha ihzar edebilmek için bu mühim mesele etrafında maarif ve dahiliye vekâleti alâkadar memurları da encümene davet olunarak mutalâaları alınmış, eski kanundan farklı olan iki esas kabul olunarak yeniden on yedi maddelik bir kanun lâyihası tedvin edilmiştir.

Tedrisatı İptidaiye Vergisi unvanı yeni lâyihada Mektep Vergisi ismine tahvil olunmuştur. Çünkü bütün köylerde öteden beri mektep ismi ve mektep hocası hakkı olarak zebanzet olan bir kelime varken Tedrisatı İptidaiye Vergisi gayrı münis ve gayrı tabiî bir unvan görülmüştür.

1329 tarihli Tedrisatı İptidaiye Kanunu maarifi iptidaiyeyi mecburî ve meccani gösterdiği ve bu maksatla alınan vergiyi umum vatandaşlara şamil olarak tayin ettiği halde 1340 tarihli Tedrisatı İptidaiye Vergisi Kanunu bu mükellefiyeti yalnız mektebi olan köylere teklif etmekte ve bundan bazı mehazir hasıl olmakta idi.

Mektebi olan köylüye vergiyi verecek, olmıyanlar bu mükellefiyete iştirak etmiyeceklerdir. Bu usulün sakat ve mecruh olduğu hakkında Halit Beyin tetkikata müsteniden serd ettiği mütalâata Encümen de iştirak eder. Henüz ilim ve marifetin feyz ve menfaatini takdir edemiyen köylülerimiz vergi vermemek için bir zaman daha mektep istemiyecek, bundan hem kendisi, hem umum vatandaşlar müteessir olacaktır.

Sonra maarif meselesi şahsi ve ferdi bir mesele olmayıp umumî ve vatanî bir mesele olarak telâkki edildiği zaman bunun tahsili için umum memleketin bir kül halinde nazarı mütalâa ve tetkike alınması şu halde bu mükellefiyete umum vatandaşların iştirâk etmesi kaziyesi evleviyetle kabul olunması iktiza eder.

Şu halde en ufak eşkâline kadar her köy vergiye iştirâk edince katlandığı külfete karşı feyzinden mütenaim olması düsturu da nazarı dikkate alınması lâzım gelir.

Halbuki, halen her köyde mektep inşa ve tesisinin müteassir olduğu kadar şayet binalar meydana getirilse bile muallim tedarikinin imkânsızlığına binaen bugün için her köyde bir mektebi iptidainin vücudunu kabul etmek hayali olur.

İşte buna binaendir ki Dahiliye Encümeni ihzar ettiği lâyiha delili iptidailere vücut vermekle bu ihtiyacı mehmaemken telafi ettiğine kanidir. Meselâ bir kaza itibariyle, kazanın ihtiva ettiği bütün köylerinde mektep açmağa imkân bulunmazsa bile üç beş köyün

mutavassıt bir mahallinde leyli bir iptidai gibi açmak ve her köyden mümkün olduğu kadar çocuk talep ederek muntazam ve müfit bir şekilde iptidai tahsilini takip ettirmek mümkündür bu ruh ve manayi ifade edecek madde kabul olunmuştur.

Halihazırda tedrisatı iptidaiye vergisi hakkında şikâyet verginin ağırlığı, tevzi ve tarhında matrah ve mikyas olmamasından nisbetsiz tevziat yapılmasıdır. vergi umuma tevzi edince bir derece hafifliyecektir. Yedinci maddede bir kısım servet karineleri zikredilmiştir ki alâkadar komisyon bu karineleri gözönünde bulundurmak suretiyle adalete yaklaşmış bir taraftan vergiyi umuma teşmil etmek diğer tarafta da hini tevzi ve teklifinde sağlam esasata iptina eylemek şartiyle ve verginin hasıl ettiği ağırlık mucip olduğu şikâyet kısmen zail olacaktır. Şu da muhakkaktir ki; alınan vergiye mukabil her köyün maarif nimetinden nasibedar kılınması halkımızı memnun ve mutmain edecek seneden seneye mektep vergisini bir angarya olarak değil en kutsi ve mübrem ihtiyacı için verilmiş vergi olduğunu takdir ederek verecektir. Bu esbap ve mulâhazaya binaen tanzim olunan lâyihai kanuniye bu seneden itibaren mevkii meriyete vaz olunabilmek için tercihan ve müstacelen müzakeresini arz ve teklif eyleriz.

Dahiliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Sivas	Kayseri
Muammer	Ahmet Hilmi
Kâtip	
Masrafın kâmilen vergi olarak tevziine ve diğer bazı cihetlere muhalifim	Aza
Gaziantep	Ordu
Ahmet Remzi	Faik
Aza	Aza
Kocaeli	Diyarbekir
İbrahim	Cavit

Kastamonu Mebusu Halit Beyin Teklifi

Madde 1 — Köyler, kasabalar ve şehirlerde mevcut idarei hususiyeler tarafından idare olunan iptidai mektepleri maaşat ve masarifatının yüzde ellisi o köylerle kasaba ve şehirlerin mensup oldukları kazalar halkı servet ve iktidar itibariyle beş dereceye tefrik olunarak o nisbette tevziat icrasi ile temin ve tesviye olunur. 4 Teşrinisani 1340

Kastamonu
Halit

Dahiliye Encümeninin Tadili
Mektep vergisi kanunu lâyihası

Birinci madde — Mektep vergisi mecburi tahsil çağında bulunanların okutulması için haddi zarurî olan masraflara halkın hissei iştirâkidir.

İkinci Madde — Şehir, kasaba ve köylerde oturan az çok kazanç ve serveti olan her fert mektep vergisi ile mükelleftir. Manevi şahsiyeti haiz şirketler ve müesseseler de bu mükellefiyete tabidir.

Üçüncü madde — Mektep vergisinin teklif ve tevziine esas olan masraflar şunlardır:

1 — Daimi masraflar: Nehari ve leyli ilk mekteplerin senelik idame masrafları ile muallim maaş ve tahsisatı fevkalâde ve süknaları, köy mekteplerindeki çocuklarla kasaba ve şehirlerdeki fakir çocukların kitap esmanı.

2 — Fevkalâde masraflar: Nehari ve leyli ilk mekteplerin inşa ve tesisi masrafları

Dördüncü madde — İlk mekteplerin masarifi ile karşılaştırılacak olan varidat şunlardır:

1 — Umumi ve hususi bütçelerden maaş ve ücret alan bilumum memur, müstahdim, mazul ve mütekaitlerin maaş, tahsisat ve ücretlerden alınan yüzde bir mektep hakkı.

B — Belediye bütçesinden muavenet (elli binden çok nüfuslu şehirlerde)

C — Devlet Bütçesinden muavenet

D — Maarif namına teberruat

E — Maarife muhtes akaratın gelirleri

F — Halka tevzi edilecek mektep vergisi

Beşinci madde — Vilâyat meclisi umumileri kaza itibariyle bir sene içinde açılmış veya açılacak mekteplerin daimi ve fevkalâde masraflarının yüzde kaçını o kaza halkı üzerine tevzi olunacağını tayin ve tespite salâhiyettardırlar.

Altıncı madde — Vilâyet meclisi umumisince tespit edilen nisbete göre taayyûn eden miktar kazalarda maarif encümenleri, vilâyet merkezlerinde ilk tedrisat meclisleri marifetiyle köylere ve mahallelere (hane, nüfus, adedi mükellefin ve derecei servet nazarı dikkate alınarak) tevzi edilir. tevziatı icra eden heyetlere mahalleri belediye meclisinden, ticaret ve ziraat odalarından ikişer aza ile meclisi umumiye o kazaca müntehap azadan bir zat ve muhasebei hususiye müdür ve memurları dahi iştirâk ederler. Her mahalle veya köyün mektep vergisi tarh ve tevzi olunurken heyeti ihtiyariyesi veya o mahalle ve köyden intihap edecekleri iki kişi bu komisyonlarda hazır bulunur.

Yedinci madde — Her yerde mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyetleri köye ve mahalleye mürettep olarak ilk tedrisat meclis veya maarif encümeni tarafından tespit edilen miktarı tebliğ tarihinden itibaren on beş gün zarfında köy ve mahallelerindeki mükelleflerin namına mukayyet arazi, emlâk ve sahip olduğu çift hayvanatı, ağnamı, emvali menkulesi, vergi, temettu vergisi gibi, irat, servet ve kazanç karineleri göz önünde tutulmak şartiyle, kudreti maliyelerine göre tevzi ederek tevzi cetvellerini vilâyette ilk tedrisat meclisine, kazalarda maarif encümenine gönderirler.

Sekizinci madde — Tedrisat meclisi veya maarif encümeni tarafından tevhit ve tastik edilen tevziat cetvelleri belediye dairesi, hükümet konağı kapıları ile, her mahallede halkın görebileceği sair münasip yerlere bir hafta müddetle talik ve keyfiyet ilân edilir.

Tevziat miktarının azlığından veya çokluğundan dolayı muhasebei hususiye müdür ve memurları ile mükellefler on beş gün zarfında mahallî meclis idaresine müracaatla itiraz edebilirler. Meclisi idarenin kararı katidir itiraz etmiyenler hakkındaki tevziat da müddeti geçince kati olur.

Dokuzuncu madde — Tevziat vazifesini müddeti kanuniyesi zarfında ikmal eden muhtarlarla ihtiyar meclisi ve heyetleri azalarına kariye veya mahalleleri tahsilâtının yüzde üçü ikramiye olarak verilir.

Onuncu madde — Her mükellef ancak bir cihetten ilk mektep vergisi verir. Ancak dördüncü maddede mezkûr maaş ve ücreti eshabının ayrıca kazançları olduğu ve kazançları maaş ve ücretlerinden daha fazla bulunduğu takdirde kazançlarına nazaran mektep vergisi alınır.

On birinci madde — Bu vergi tahsili emval kanununa tevfikan cibayet edilmek üzere idarei hususiyelerce tahsildar istihdam olunabilir.

On ikinci Madde — Mülkiye, Maliye ve Maarif müfeettişleri işbu kanununun tatbikatiyle alâkadar olanların muamelâtını tetkik ve teftiş ile mükelleftirler.

On üçüncü madde — Dahiliye ve Maarif Vekâletlerince işbu kanunun suvari tatbikiyesini mübeyyin bir talimatname ihzar edilir.

On Dördüncü madde — İdarei vilâyat kanunu muvakkati ile tedrisatı iptidaiye kararnamesinin tadiline dair 8 nisan 1339 tarihli kanunla bunun bazı mevadını muaddil 28 Şubat 1340 tarihli kanunun işbu kanuna mubayin olan ahkâmı mefsuhtur.

On Beşinci Madde — İşbu kanunun hükümleri neşri tarihinden başlar.

On Altıncı Madde — İşbu kanunun hükümlerini yaptırmağa Dahiliye ve Malive ve Maarif Vekilleri memurdurlar.